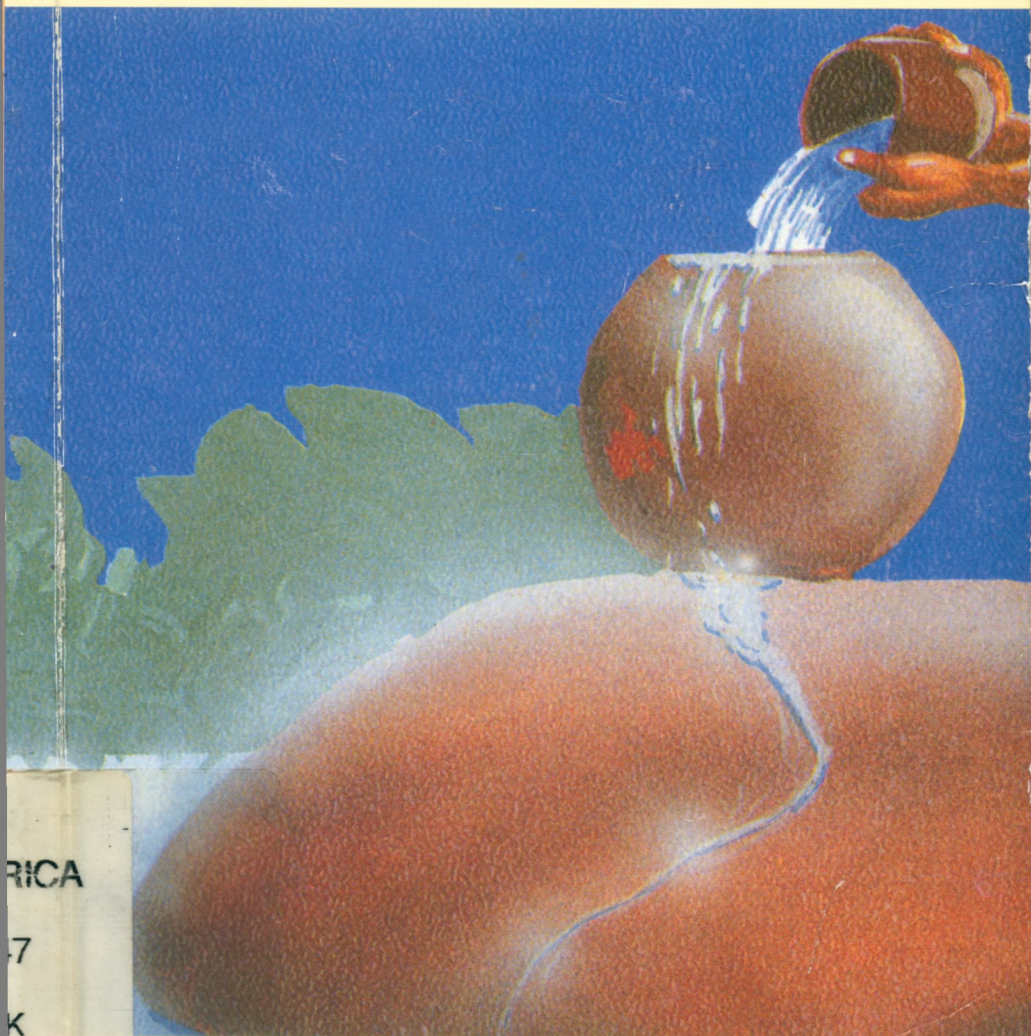

Molatswana wa gaetsho

Diterama le dintlhathuto

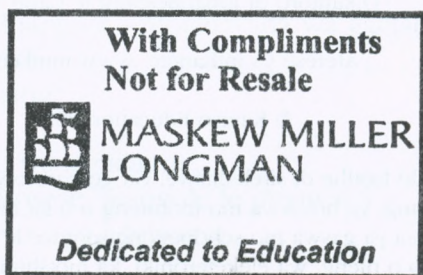
RICA

7

K

D.M.G. Sekeleko

Molatswana wa gaetsho

D.M.G. Sekeleko

Ke tlolomolao go gatisa le fa e le nngwe ya ditsebe go tswa mo
bukeng e ntle le tetla ya bagatisi ba yona.

BD575668

Kagiso Education
Forest Drive, Pinelands, Cape Town

Dikantoro di Johannesburg le Cape Town

Aterese ya inthanete: www.mml.co.za

© Kagiso Education 2008

Ditshiamelo tsotlhe di sireleditswe. Ga go karolo ya kgatiso e, e e ka boelediawang, ya bolokwa mo mofuteng o o ka tlhagiswang gape ka ona, kgotsa ya gaswa mo sebopegong sengwe le sengwe kgotsa ka mokgwa o o rileng, wa eleketeroniki, ka motšhini, ka kgatiso kgotsa ka mokgwa o mongwe o o sa dumelesegegeng, ntle le gore go bonwe tumelano e e kwadilweng fatshe ya mong wa ditshiamelo tse di sireleditsweng tsa bokwadi pele.

E phasaladitswe lekgetlho la ntlha ka 2008

ISBN 978 0 798 67362 4

E rulagantswe ke Boitumelo Phalatse
Ditiro di rulagantswe ke M Sebogwa le M Tlhabanyane
Mothalo wa buka ke MML Design Studio
Mothalo wa bokwantle ka MML Design Studio le Future Pre Press
Botaki ba bokwantle ka Willem Loots, Designerline, Kempton Park
Thulaganyo ya mokwalo ka Karen Graphics
E gatisitswe ke

LENANEO LA DITENG

1. Matseno	iv
2. Bayokerafi ya ga morulaganyi D.M.G. Sekeleko	x
3. Diteng tsa setlhangwa – Molatswana wa gaetsho . .	xiii
3.1 Ba tla nkitse	1
3.2 Bo tla sa jang?	27
3.3 Khutsepe	43
3.4 Mosimane wa sankatane	61
3.5 Mosese, mosese, mangole le menwana	81
3.6 Moipolai yo o sa lelelweng	95
4. Dipotso go tswa Diterameng tsa Radio	119
4.1 Dipotso tsa tlhamo	119
4.2 Dipotso tse khutshwane	120
5. Memorantamo	125
5.1 Dipotso tsa tlhamo	125
5.2 Dikarabo tse dikhutshwane	129
6. Lenanefoko/Mareo/Tlelosari	133
7. Metswedi	134

1. MATSENO

Mametlelelo e, e rulagenyeditse go nolofoletsa baithuti le barutabana ba kereiti ya 12 tshekatsheko ya diteramakhutshwe, le go ipaakanyetsa tlathlho bo ya Pampiri ya Bobedi ya Setswana mo kereiting e.

Mametlelelo e, e rulagantswe go ya ka ditheo tse di tshegetsang moono wa Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo logatong lwa FET. Ditheo tse di tshwanelwa ke go diriswa jaaka selekanyi sa go ruta, go ithuta le go tlathlho botlhe mo kgatong e.

Maikaelelo ka tshekatsheko e ke:

- Go rarabolola le go senola maitemogelo a mokokoanyi wa diterama tsa “Molatswana wa gaetsho”. Seno se tla sedimosiwa bogolosegolo ke lokwalotshelo (bayokerafi) lwa gagwe gonne ka lona baithuti le barutabana mmogo ba tla tlhaloganya lebaka la gore a bo a tlhophile diterama tse a di kokoantseng tse.
- Go nna mosupatsela go barutabana fa ba tataisa baithuti.
- Go nna mosupatsela go baithuti fa ba dira tiro ya tshekatsheko ka bobona, go buisa le go tlhaloganya dipotso mmogo le go araba ntle le go sutlha sekgwa.
- Go lemosa baithuti botlhokwa jwa maduo a a abelwang dipotso mabapi le tekanyetso ya boleele jwa dikarabo gore palo ya maduo le boleele jwa karabo di tsamaisane.
- Go tlhalosa setlhogo, gore ka tlhaloso fela baithuti ba kgone go nna le ponelopele ka ga diterama tsa radio tse di yang go sekasekwa.

Ditlhogo tsa diterama tse ka go farologana di tsamaisana sentle le ditiragalo tsa tsona, e bile tse dingwe di senola melaetsa ya bakwadi.

Ya ntlha: “Ba tla nkitse” : Mosadi o bolaya monna a solofetse go tla ja madi le monna yo mongwe.

Ya bobedi: “Bo tla sa jang?” : Motho ga a ke a itse gore o tla diragalelwa ke eng mo letsatsing le le latelang.

Ya boraro: “Khutsepe” Kamano e ntle ya bašwa le rraabonamogolo.

Ya bone: “Mosimane wa sankatane” Tumelo ya Bafokeng mo badimong ba bona.

Ya botlhamo: “Mosese, Mosese, Mangole le Menwana”. Yo o logelang yo mongwe maano a bosula, go wela ena mo go ona.

Ya borataro: “Moipolai yo o sa lelelweng”. Bopodi ba kgonwa ke ba ba dinaka.

Buisa tsela e e latelang ya tshekatsheko gore o tle o tlhaloganye diteng tsa terama e.

- Ka go buisa ka kelotlhoko bayokerafi ya mokwadi, baithuti ba tla tlhaloganya ditlhangwa tsa gagwe botoka.
- Mo go buiseng, baithuti ba leke go tlhaloganya mafoko le kgang yotlhe ka kakaretso. Ba latele ditiragalo sentle, ba bone mabaka a a di tlholang.
- Fa ba buisitse, ba tlhalogantse ke gona ba ka tsenang mo tshekatsheko ba dirisa ditheo tsa tshekatsheko ya terama, bogolosegolo ya radio, e e kwaletsweng go reediwa mme e phophoma medumotlaleletso mo dikaelong tsa bakwadi.

- Terama e na le diponagalo tse di latelang:

a. **Morero/thitokgang**

Morero/thitokgang ke modi wa kgang ya terama. Ke ona kgotlhang ya terama e melang mo go yona.

Thitokgang ke kgankgolo e go buiwang ka yona mo terameng. E ka sobokanngwa ka mola o le mongwe, mme mola o o tlhalosa ditiragalo tsotlhe mo kanelong ya terama.

Morero ke tsela e thitokgang e tsamaisiwang ka yona. O amane thata le thitokgang, mme o phutholola thitokgang jaaka e tlhagisitswe ke mokwadi.

Merero ya diterama tsa rona e ka nna e e latelang:

- Ba tla nkitse = Lerato
- Bo tla sa jang? = Lerato
- Khutsepe = Bošwa le botsofe
- Mosimane wa sankatane = Badimo
- Mosese, Mosese, Mangole le Menwana = Lerato
- Moipolai yo o sa lelelweng = Temothuo

b. **Kgotlhang/Bothata**

Kgotlhang/Bothata ke ntwaga kgotsa ngangisano e e nnang teng fa gare ga badiragatsi. Kgotlhang e mela mo morerong.

- Batho ba ba diragatsang ba tswela ditiragalo tsa terama ke **badiragatsi**. Ga ba anele mme ba diragatsa ka ditiro le mmuisano. Badiragatsi ba terama ba kgaoganngwa ka ditlhophaga, e bong; Mogapatiro (molwantshiwa) - Mokganatiro (molwantshi) - Molotlhanyi/Motsenagare (Motlhotlheletsi) Baemanokeng - batlhotlheletsi

Mogapatiro ke modiragatsimogolo yo o nang le bothata, yo o ngongoregang, yo o tshwenngwang. Mokganatiro ke moemakgatlhanong. O baka bothata, o tshwenya mogapatiro. Mogapatiro le Mokganatiro ba na le baemanokeng ba ba ba rotloetsang ka dikgakololo. Motsenagare/molotlhanyi ke modiragatsi yo o amanang le makoko a mabedi. A ka nna molotlhanyi kgotsa moagisi.

Modiragatsi o na le ka mokgwa o a bopilweng ka ona ke mokwadi. O bopiwa a newa semelo se se tla mo kgontshang go diragatsa le go nna le seabe se a se abetsweng.

Sk. Boipelo ke lesilo, o bolaile monna mme o lemoga kwa bofelong gore ga go nne bonolo go ja madi jaaka a ne a itheile.

Modiragatsi o senolwa ke; dipuo tse a di buang; se badiragatsi ba bangwe ba se buang ka ga gagwe; leina le le yang boreeelong – *Killer* le tshobotsi –bontle jo bo nang le dibebejane.

d. **Molaetsa**

Molaetsa ke thuto e moterama a batlang go e naya babuisi. Ona o senoga kwa bokhutlong jwa ditiragalo, go ya fela ka tsela e kgotlhang e rarabololwang ka yona. Le fa re ka se dumalane le ene gona ene o a bo a rialo.

Sk. Bogagapa bo bolaya mong wa bona. Re bona *Phika* le *Killer* ba swa ka ntlha ya bogagapa le lenyatso la bona.

e. **Lemorago**

Ditiragalo tsa terama di diragalela mo lemoragong le le agilweng ke moterama. O le aga gore le tsamaelane le ditiragalo. Lemorago la ditiragalo le arolwa ka dikarolo tse di latelang:

Tikologo (motse, dithaba, dinoka jj.)

Motlha/nako (Mariga, bosigo, ura ya bobedi jj.)

Ditiragalo tse dingwe.

Kwa tshimologong ya pono e nngwe le e nngwe moterama o tthagisa lemorago.

Sk. Go maitsiboa (nako) kwa motseng (lefelo).

f. **Poloto**

Tatelano ya ditiragalo di na le mabaka a a di tlholang e bidiwa poloto. Poloto ya terama e tsamaya ka dikgato.

Poloto e kaya tlhatlhamano ya ditiragalo di na le mabaka a a di tlholang. Ka mantswe a mangwe go lebelelwa gore ditiragalo di phuthologile jang, mme tsa lepololwa jang, go ikaegile ka mabaka a a dumeseselegang, a a letlang gore ditiragalo tse di ka diragala jalo, mme a kgodisa.

Dikgato tsa poloto ya terama:

1. Tshimologo/Thaego: Mogapatiro o bega bothata ba gagwe. O itela mo go moemanokeng wa gagwe.
2. Thaologo: Ditiragalo di a simolola. Di tsoswa ke dikgakololo tsa moemanokeng.
3. Tharaano: Bothata bo golela pele. Go a raraana.
4. Setlhoa: Maphata a mabedi a eme ka dinao. Go sisibetse. Badiragatsi ba laolwa ke maikutlo.
5. Tharabololo: Tiragalo e nngwe le e nngwe e isa kwa tharabololong ya kgotlhang. Go nna le mofenyi le mofennngwa.
6. Bokhutlo: Ditiragalo di a khutla.

Terama ya radio ke nngwe ya makala a diterama a a leng teng e leng ya kgaolonngwe, ya serala, ya thelebišene le ya mmuaesi, mme diponagalo tsa yona di batla di tshwana le tsa makala a mangwe.

Diponagalo tseo, di a akaretsa mme ga go reye gore ka gale setlhangwa se sengwe le se sengwe sa terama se tla nna fela jalo. Le fa go le jalo, ga go reye gore mokwadi o a bo a tlaitse gonne ene o ntsha sa mafatlha a gagwe fela. Go kaya gore mo diterameng tsa radio tse di sekasekwang terama e ka senola ponagalo nngwe mme ya tlhabela e nngwe, mme yona ra ya go e fitlhela e senogile mo terameng e nngwe.

Kwa tlhatlhobong o tshwanetse go araba potso ya karolo A **KGOTSA** ya karolo B. (k.g.r. Dipotso tsa ditlhamo kgotsa dipotso-khutshwe)

Dipotso tsa diterama tsa radio

Baithuti ba ithute go buisa dipotso ka botlalo, ba etse tlhoko:

- Mafokomagolo a a rweleng moko wa potso.
- Mareo a a botsang jaaka:
Bolela, thalosa, sekaseka, tshwaela, thadisa, neela le ranola.
(Morutabana o tlhoka go suga baithuti ka botlalo mo tirisong ya mareo a, gore ba se tlalelwe fa ba a bona kwa tlhatlhobong ya makgaolakgang.)
- Maduo a a abetsweng potso.
- Mokgwa wa go araba dipotso ka go tlhamalala e seng go dikologa le go ya lolololo.
- Selekanyo sa karabo.

2. BAYOKERAFI YA GA MORULAGANYI

Rre Daniel Molefi Goitsewang Sekeleko

DITHUTEGO

O tsene kwa sekolong se se potlana sa Mabaastad gaufi le torotswana ya Koster wa Bokonebophirima. O bone dithuto tsa sekolo se segolwane kwa Bethele, mme a tswelletsa dithuto tsa gagwe teng kwa kholetšheng ya Katiso ya Barutabana kwa Bethele, Bodenstein, Coligny, kwa a neng a bona lokwalo lwa borutabana le la matiriki gona. O ne a simolola go dira kwa Krugersdorp. Go tloga ka 1970 – 1971 a dira tiro ya bokwaledi kwa kgotlatshekelong ya magiseterata kwa Itsoseng.

Go tloga ka 1972 – 1974 o ne a ithutela dikerii ya BA kwa yunibesithing ya Lebowa, maswabi ke gore ga a kgona go konosetsa dithuto koo ka ntlha ya dikhuduego tsa sepolotiki. Ka 1975 o ne a ruta kwa Bethele mme a ikwadisetsa go dira thuto ya Sociology ka nakwana kwa UNISA. O ne a falola dikerii ya gagwe kwa UNIN (Turfloop) ka 1976 a dirile dithutokgolo tsa Setswana le Biblical Studies. O bone lokwalo lwa BA (Hons) kwa UNISA ka 1989 mme ka 1994 o ne a falola dithuto tsa MA (CW) kwa Yunibesithing ya Vista.

MAITEMOGELO A GO RUTA

Ka 1975 – 1978: O ne a ruta kwa Bethele:- Coligny mme ka 1979 – 1982:- e ne e le morutabana kwa Sekolong se segolwane sa Badirile kwa Carletonville (1981: E ne e le mogokgo wa namaotshwere).

Ka 1982 – 1983: e ne e le Motlhatlheledi wa Setswana (Lecturer) kwa Inservice Training Centre-Mamelodi morago Soshanguve. 1983 – 1986: o ne a nna Motlhatlheledi wa Setswana kwa Yunibesithing ya Vista kwa Mamelodi. 1996 – 2005: o ne a nna Motlhatlheledi wa Setswana kwa Yunibesithing ya Pretoria. O ne a rola tiro ka ntlha ya bogodi ka 2005 Motsheganong 31.

Gajaana o mo tumelelanong e e kwa thoko ya go dira jaaka motlhatlheledi wa Setswana kwa Yunibesithing ya Pretoria.

DIKGATLHEGELO MO GO TSA DITHUTO

O na le kgalhego e kgolo mo dikwalong , bogolo jang poko le porouse. Fa e le fonetiki yone o e tlhaloganya botoka.

O dirile le Lefapha la Thuto jaaka Motlhatlhobi wa Setswana Puo ya Gae mo kereiting ya 12 ka 1987 – 1993, a nna Motlhatlhobi wa pampiri ya Setswana mo Botong e e Ikemetseng ya Ditlhatlhobo (IEB), Motlhatlhobintle wa Dikwalo tsa Setswana kwa diyunibesithing tse di latelang: UNISA; PUCHO le UNIN.

O nnile Molekanyetsi wa boditšhabatšhaba wa Setswana Kereiti ya 12 kwa Mpumalanga le kwa dikholetšheng tsa Promat go tloga ka 1994 go fitlha jaanong. O ne a tsenela dithuto tsa boranoledi tse di neng di rulagantswe ke ba mokgatlho wa PanSALB ka 2005.

O ne a tlhotlha diphoso le go baakanya dikwalwa tsa baithuti ba Setswana tsa MA (MA Dissertation)

Ke tokololo ya Boto ya Bosetšhaba ya puo ya Setswana e bile ke mongwe wa ba ba neng ba rulaganyetsa Melawana ya lekwalo la mareo le mopeleto.

DITIRO TSA BORANODI

Ke tokololo ya lekgotla le le tokafatsang kwalo ya
Setswana Terminology No. 4.

O nnile le seabe mo kwalong ya Bukafoko ya, Basic
English, Tswana Across the Curriculum ka Dr KB
Hartshorne.

DIKWALO TSE A DI RANOTSENG

- i) Std 5 Modern Agricultural Science ka PJC Kuun, 1984
- ii) Court Order Case No. 126691 ya ga Eugene Marais
Attorneys
- iii) Molaotheo wa Evangelical Luthern Church of Southern
Africa Youth League
- iv) Dept of Education Policy Document 1998
- v) Mission and vision of the Methodist Church in SA
(From Bishop Dandala)

Dikwalo tse a di tlhotlhileng diphoso le go di baakanya:

- i) Setswana se se tlhagatlhagang Std 7 -8: De Jager Haum
- ii) Molatswana wa Gaetsho: Radio Dramas, De Jager
Haum
- iii) Best book: All – in – one (Both students and teachers
manual), Grade 0 – 12

3. DITENG TSA SETLHANGWA – MOLATSWANA WA GAETSHO

3.1 Ba tla nkitse ka ES Lekalakala	1
3.2 Bo tla sa jang? ka C Modise	27
3.3 Khutsepe ka EJ Sekati	43
3.4 Mosimane wa Sankatane ka DM Mothibi	61
3.5 Mosese, Mosese, Mangole le Menwana ka SJ Shole	81
3.6 Moipolai yo o sa lelelweng ka EK Lebetho	95

Ba tla nkitse Ka E.S. Lekalakala

Badiragatsi:

BOIPELO:	Mosadi wa dingwaga di le 25
RANKO:	Rraagwe Boipelo, o dingwaga di le 60
MOKGADI:	Mmaagwe Boipelo, o dingwaga di le 60
MORATWE:	Mosadi wa dingwaga di le 25, o bonolo
MOSWININI:	Mosadi wa dingwaga di le 25, ke leferefere
TAU:	Sajene wa mapodisi
MATHULE:	Moemedi
MOTSWEDI:	Lekau la ga Boipelo, ke senokwane

Tema ya 1

(Go maitsiboa kwa motseng)

- BOIPELO: Motswedi moratiwa, go tla siama. Ka re ka moso ka nako e, re tla bo re feditse tironyana e ya rona. Ka re bathonyana ba ~~Themba~~ ^{sethi} Themba ba tla nkitse. Ramarumo ga a itse sepe ka tiro ya madi.
- MOTSWEDI: (*O bua a tshwenyegile*) Mme fela leano la rona e nne khupamarama. A mmutla o se rothe madi ka gope. Golo fa re tshwere phage ka mangana. Fa re ka atlafala re tla phunyetsa pudungwana dintsi. Re tshwanetse go iphutha metlhala.
- BOIPELO: (*Ka go gomotsa*) Nnyaya, Motswedi mokapelo, re ka se palelwe. Leano la rona ke le le popota thata. Ga ke tshepe go na le motho yo o tla belaelang fa Ramarumo a sena go tlhokafala. Ke setse ke go kaetse gore Ramarumo o kgweetsa e kete o tebetswe ke loso. Le gona o a nwa. O itse sentle gore o nwa bojalwa boemong jwa mogodungwana.
- MOTSWEDI: (*O sa ntse a tshwenyegile*) Le fa go le jalo, re tshwanetse go itota. Ga go ope yo o tshwanetseng go itse ka se re se dirileng. Fa magogwe a ka belaela lomepe, o itse re tla wela ka lemena le re le ikepsetseng.
- BOIPELO: (*O simolola go ngala*) Go reng e kete o a ipelaela? A ga se wena o neng o gana ke re re mo tshelele bothole... ?
- MOTSWEDI: (*Ka go gomotsa*) Iketle Boipelo. Ke ganane le leano leo la gago. Ke nnete, mabaka a a jaana a tshosa e le ruri mme ka ke go rata,

ke batla go go golola mo go Ramarumo.
Ka jalo maikemisetso a me mo tiron e,
ke a gago. Ke tla dira maikemisetso le
maikano a rona.

BOIPELO: (*Ka go amogela*) Go siame fa o bua jalo.
Ke batla fa go nna jalo. O itse sentle fa ke
go rata. Ke go rata ka pelo ya me yotlhe
gonne o itse fa ke le mosadi. O gaisa
sematla se go tweng ke Ramarumo. Ena o
tshwantshanya mosadi le bodiba.

MOTSWEDI: Tlogela ditshele Boipelo. Ke ga kae ke go
bolelela gore o se bue jalo?

BOIPELO: O itira yo o sa tlhaloganyeng. Motho
mang le mang o tlhoka lorato. Monna yo
o kgonang go naya mosadi lorato, o gapa
pelo ya mosadi yoo. Wena Motswedi, o
ntiretse go gaisa Ramarumo, monna wa me
wa dikgomo. Ramarumo ga se monna wa
sepe. Go botoka fa a se teng gaufi le rona.

MOTSWEDI: Go siame Boipelo. Nte ke tsamae. Go
botoka batho ba se ka ba re bona re le
babedi kgabetsakgabetsa, ba ka tloga ba
belaela. Nkatle ratu. Sala sentle ratu. (*Ba a
atlana*)

BOIPELO: (*O bua a le nosi*) Ka re ruri ke tla nna
mmadipoponono. Ke tla ja ke namile.
Mongwe le mongwe o tla bua a sa fetse ka
ga Boipelo. Ke ne ke sa itse fa Ramarumo
a na le madi a le mantsi jaana! Ga a na
batsadi kgotsa dikgaisadi tse di ka tsosang
kgang ka boswa jwa gagwe. Ija! go bosigo.
Motho ke yo, le ena o lala a sasanka
masigo. Nte ke ye go robala.

inner dialogue

Tema ya 2

(Go maitsoa kwa motseng go tlhaga, sejanaga, se a ema)

- BOIPELO: (Ka go makala) Ke mang yo o tlang a kgweeditse ka tshoganyetso jaana? Nta ke tlhole ka letlhabaphefo. (Ka go tshoga) Lepodisi! Le batla eng fa?
- TAU: (O a kokota) A go na le motho gona fa?
- BOIPELO: (O bua ka mo ntlong) Ke a tla!
(O bula lebati)
- TAU: Dumela mohumagatsana. Ke tshepa ke sa timela. Ke batla fa ga rre Ramarumo.
- BOIPELO: Dumela rra. Ee, ga o a timela.
- TAU: A nka tsena mma?
- BOIPELO: Tsena rra.....
- TAU: (O mo tsena ganong) Tau.
- BOIPELO: Le fa Ramarumo a se fa gae, o fetsa go tswa a re o ya Tshwane ka mabaka a tiro. Ke tlile mabapi le ena Ramarumo. (O bua ka pelo e e botlhoko) Mma, ke Sajene Tau wa matseka a Hammanskraal. Ke tla jaana ka dikgang tse di bosula e le tota. Rre Ramarumo o bone kotsi ya sejanaga kwa Klipdrift. Tota o gobetse mo go sa jeseng diwelang. O setse a rometswe kwa kokelong.
- BOIPELO: (Ka bonako, le ka letshogo) O a re go diragetse eng gore a bone kotsi?
- TAU: Go bonagala fa a ne a nole mo a neng a se na taolo e e tletseng ya koloi. Mapodisi a tla batlisisa ka se se tlhodileng kotsi eo.
- BOIPELO: (Ka go lela) Nka ya jang go mmona? Ga ke na yo o ka kgonang go nkisa teng.

TAU: O se ka wa ikopisa tlhogo. Ke tla go isa koo. Ke ne ke ntse ke tla kgabaganya fa teng fa ke boela kwa dikantorong.

BOIPELO: Go siame. Nte ke apare pele diaparo tse dingwe.

Tema ya 3

(Ramarumo o ne a tlhokafala kwa kokelong. Morago ga phitlho Boipelo o ile a ya go bona Mathule kwa kantorong ya gagwe)

- MATHULE: *(Ka kutlobotlhoko)* Boipelo kgaitsadiaka, ke maswabi fa o tlhokafaletswa ke monna. Amogela matshediso a ga Mathule.
- BOIPELO: *(Ka go lela)* Ke a leboga rre Mathule. Batho ba go tshwana le wena ba a tlhokwa.
- MATHULE: Ke go biditse jaana ka ke ne ke le mmueledi wa ga Ramarumo. Ke rata re rulaganya dintlha tsa boswa jwa ga Ramarumo ka gonne phitlho e fetile. Ke ne ke re o itse gape gore rre Ramarumo o ne a dira tshupaboswa e ntšhwa pele a tla tlhokafala.
- BOIPELO: *(Ka go makala)* A Ramarumo o fetotse tshupaboswa ya gagwe?
- MATHULE: Go fela jalo. Le gale dintlha tsa yona ga di farologane kgakala le tsa pele.
- BOIPELO: A o tshotse tshupaboswa eo fa?
- MATHULE: Ee. Ke e. *(Go utlwala matlhare)*
- BOIPELO: E buise ke utlwe gore ga twe go diragalang.
- MATHULE: Ke maswabi fa go le jalo.
- BOIPELO: Ke go utlwile. Buisa tshupaboswa e ntšhwa ke utlwe.
- MATHULE: Ramarumo o dirile diphetogo di le mmalwa ka ga kabo ya boswa. Wena o moabelwa yo mogolo. O tla bona madi otlhe a Ramarumo a neng a a beile kwa polokelong. O tla tsaya le ntlo ya gagwe.

Madi a inšorense le a lekgetho la dikoloi e tla nna a gago. Koloi ya llori e abetswe sekolo sa difofu. Dikoloi tse dingwe ke tsa gago. Mme Ramarumo o ratile gore o newe tsotlhe tse fa o ka mo tlotla...wa nna o sa nyalwa go fitlha o ya badimong. Go sa nneng jalo, dithoto tsotlhe di tla abelwa mekgatlho ya bana ba ba se nang batsadi. Gape fa go ka bonagala gore Ramarumo o bolailwe, go tshwanetse ga nna le dipatlisiso pele o bona madi ao.

BOIPELO: Ke go tlhalogantse sentle rre Mathule.
Wena o tla siamisa dipampiri tsotlhe jaaka o laetswe.

MATHULE: Fela jaaka ke setse ke kaile, go tshwanetse ga nna le dipatlisiso pele o ka bona kabo ya madi. Gape o itse gore fa o ka tlola taelo ya ga moswi Ramarumo, o tla latlhegelwa ke madi otlhe.

BOIPELO: Ke tla go leletsa mogala fa ke go tlhoka.
Ke ne ke rata go ya go ikhutsa.

MATHULE: Go siame mma. (*Boipelo o ema mo setulong*) Ee! selo sa bofelo, fa o ka batla madi, nteletse mogala ke tla siamisa tsotlhe, itse gore ke tla tlhokomela dithoto tsa gago malatsi otlhe. O tsamaye sentle mma.

BOIPELO: (*O a tswa*) Sala sentle rre Mathule. (*O tswa ka lebati*)

Tema ya 4

(O tsamaya mo mmileng o o gaufi le legae la gagwe, go utlwala batho le dijanaga)

- BOIPELO: Monna yo o tloga a ntiteisa letswalo. Matlho a gagwe e kete a katse. Fa a go lebile o bona e kete o bala tlhaloganyo ya gago. Motswedi o kae? Ke mo reile ka re a tle morago ga dijo tsa motshegare. Fa a tla o tla swaba go utlwa matute a a galakang a santlhoko a Mathule a sa tswang go ntshelela ona. Owaii, boMotswedi le bona ba itira matlalapoa. Ga ba itse sepe ka nako. *(O fitlha mo legaeng la gagwe)* A ga se nako e o rileng o tla tla ka yona? Tlhang ga ke mo fitlhele fa gae?
(O tsena ka lebatl. Fela fa a sena go baya ditlhotl tsa gagwe go kokota mongwe)
Motlhaope ke Motswedi.. . tsena.. !
- MOTSWEDI: *(O tsena ka lebatl)* Dumela Boipelo. Go reng e kete ga o a iketla? Ke eng se se go gonyang maikutlo?
- BOIPELO: Tsena o nne fatshe. Dikgang di mafaratlhatlha.
- MOTSWEDI: A ko o ntshelale segalagala sa metlheng ke ikhaunye go le gonnye. Kana ke lapile e le tota.
(Go utlwala jaaka a mo tshelale)
- BOIPELO: Ke bo, tlhadie o tle o itse go anya mafoko sekonyana.
- MOTSWEDI: *(O a nwa)* O a re go direga eng?
- BOIPELO: Mathule o ne a mpiditse...
- MOTSWEDI: Mathule?

- BOIPELO: Ee, Mathule. O ne a ile go nthadisetsa ka ga kabo ya boswa. Ke itsholela go nna magalamasuge mo tirong e. Nko go se dupe. O a itse gore a reng?
- MOTSWEDI: Nnyaya, tlaa ka tsona.
- BOIPELO: A re re ka se kgone go nyalana. Ramarumo o fetotse tshupaboswa ya gagwe pele a tlhokafala.
- MOTSWEDI: (*Ka go makala*) O a re o fetotse tshupaboswa ya kabo ya boswa?
- BOIPELO: Ee.
- MOTSWEDI: Ga go sa na le molemo le mosola wa gore re nne mmogo.
- BOIPELO: O raya jang?
- MOTSWEDI: Bona Boipelo, ke a go rata, mme nka se kgone go go nyala. Fa ke go nyala, o latlhegelwa ke tsotlhe. Re kganelwa go nyalana ke motho yo o ileng badimong. A seo ke nnete?
- BOIPELO: Itlhophela Motswedi. Lenyalo ga le tshwenye. Ke na le wena, ke na le madi, ke tlhoka eng? Fa re nyalana re latlhegelwa ke madi. Nna ke bona go ka siama gore re se nyalane, mme re tswelele pele ka lorato lwa rona.
- MOTSWEDI: Batho ba tla re leba ka matlho a mahibidu. Go botoka o rekise ntlo e, re tla ya go nna kwa Mabopane kgotsa kwa Tlhabane. Re ka nna ra ya go nna kwa Mafikeng. Fa re le koo, ga go ope yo o ka re tshwenyang.
- BOIPELO: Motswedi moratiwa ga o tlhaloganye. Go tloga fa ga go thuse sepe. Nka se kgone go go tsaya jaaka monna wa me. Go tla raya gore molao o itse. Fa re reka ntlo koo, Mathule o tla tshwanela ke go itse. Fa

molao o itse, Mathule a itse, re latlhegelwa ke leruo lotlhe. Le gona batho ba inšorensa ga ba ise ba duele. Madi a ke a dirisang ke a ke a neelwang ke banka ka tetla ya ga Mathule.

MOTSWEDI: Se se raya gore Mathule o go kgomaretse jaaka kgofa. Ga o na go mo tlhotlhora.

BOIPELO: Go raya fela jalo. Re tla nna re bonana jaana go fitlhela madi a inšorensa a tla. Morago ga moo re tla leka leano le lengwe. Maano ga a site Motswedi, go sita a loso.

Tema ya 5

(Go maitseboa mo motseng go utlwala dintšwa di bogola)

- RANKO: Naare mosadi yo o kae? *(Ka go bitsa)*
Mokgadi.. ! Mokgadi!
- MOKGADI: *(O arabela kwa morago)* Ke fano rraabo. A
o na le kgang?
- RANKO: Ee...tlaya kwano...*(O a tsena)* Nna fatshe
mogatsaka.
- MOKGADI: Ke ne ke photha dinawa. Kgang ya gago e
ka se eme, re tla e bona kgantele.
- RANKO: Nnyaya, Mokgadi mogatsaka, nna fatshe.
- MOKGADI: Bua mme ke reeditse.
- RANKO: Mokgadi mogatsaka, ke tshwenyegile.
Morago fela gore o boe kwa ga Boipelo,
dilo di a senyega. Dikgang tse, tse di
buiwang ka ga Boipelo, ga ke di rate,
ke ne ke re ka moso re mo etele, re mo
gakolole.
- MOKGADI: Nnyaya, foo o e tshwere rraabo. Ngwana
a ka se ka a wela ka lemena re sa ntse re
tshela.

Tema ya 6

(Go motsbegare, go ema sejanaga kwa ntle, Boipelo o gakgametse gore e ka be e le mang?)

- BOIPELO: Go na le koloi e e emeng fa ga me
Motswedi. Nta ke tlhole.
(Tidimalo. Ka go tshoga)
Ke batsadi ba me, tlosa dino tseo o be o
iphitlhe Motswedi. Tsena kwa phaposing
ya me. Dira ka bonako!
(Go kokota mongwe)
Tsena!
- RANKO: *(Ba tsena ka lebati)* Dumela Boipelo
ngwanaka.
- BOIPELO: Dumela ntata, dumela mma. Lo tsoga jang?
- RANKO/
- MOKGADI: Re tsogile Boipelo. Re botsa wena matso-
go.
- BOIPELO: Ke sa tshedile sentle. Hei ke itumetse go lo
bona, tsenang tlhe.
(Ba a tsena mme ba nna mo ditulong)
- RANKO: *(Ka go gatelela)* Boipelo ngwanaka, nna le
mmaago re tlile mo go wena go go tlhaba
podi matseba ka maitsholo a mosadi a
tshwana le wena jaana. Se re tla se buang
ngwanaka, re setse re se buile. Re utlwa
botlhoko thata go utlwa dikgang di fofa le
mowa jaana gore o setse o nwa e bile o
iponetse segatamarukgwana se se tlohang fa
le wena.
- BOIPELO: *(Ka go tshwenyega)* Molato e le eng rra?
- RANKO: Ngwanaka, leka go tlotla moswi
Ramarumo. Ga a na lobaka a tlhokafetse.
Bona jaaka o ntse jaanong. O setse o
apotse bontsho. Go reng ngwanaka?

- BOIPELO: (*O tshwenyegile*) Ga ke bone mosola ope rra. Nna ke moša, nako ya go lela e fetile. Ramarumo o tlhokafetse. Ke tla mo lelela go fitlha kae?
- MOKGADI: (*Ka go kgalemela*) Boipelo ngwanaka, o tsamaya tsela ya lefifi. Mosadi ga a dire jalo.
- RANKO: (*Ka bonolo*) Boipelo, re utlwelele ngwanaka. Ka kitso ya botshelo re go gaisa thata. Nna le mmaago re go godiseditse mo sekereseteng, re rata o ikilela mme o ipoloke.
- BOIPELO: (*O bua a tenegile*) Puo ya lona ga e monate batsadi ba me. Dilo tse lona lo dumelang mo go tsona nna di a mpalela. Ke tsa motho a goletse mo taolong ya badimo ba ba sa direng ba.
- MOKGADI: Go botlhoko ngwanaka gore o tle o thanye mapo lo le tsebeng.
- BOIPELO: (*Ka makgakga*) Nna ke tshelela mo sešweng mma. Go apara bontsho le go itima botshelo, ke dilo tsa bagolo tseo.
- MOKGADI: (*Ka go rapedisa*) Ngwanaka, re utlwelele. Re batsadi ba gago. Ga re batle o tsena mo mathateng re le teng.
- BOIPELO: (*Ka go ikgantsha*) Nna nka se tsene mo mathateng. Ke na le madi, ke na le sengwe le sengwe se ke se tlhokang. Ga ke batle dikeletso tse di se nang mosola. Fa ke di tlhoka ke tla lo bolelela. Jaanong ke mawabi go lo itsise gore ga ke di tlhoke.
- RANKO: (*Ka go fela pelo*) Mokgadi mogatsaka, tlaa re tswe mo mothong yo. O tla utlwa molao wa manong. Bana ba gompieno ba ikepela mamena. O bone morago o se ka wa lelela kgama le mogogoro, metsi a tla bo a tšhele o a lebile. Nna ke a tsamaya. (*O a tswa*)

- MOKGADI: (*Ka go rapela*) Ngwanaka nkutlwelele ke a go kopa. Kana re tshwanetse ra go kgopolola fa o fosa. Fa re go tlogela re tla bo re leofela Rramasedi.
- BOIPELO: (*Ka makgaka*) Rre o go emetse kwa koloing. Ke tla lo bona. Tsamayang sentle.
- MOKGADI: (*Ka go hutsafala*) Ngwanaka o tla itshola. Ruri o dira boleo ba batho ba sa tllhabologa. Beibele ya re tlotla batsadi gore malatsi a gago a oketsege. Fa o sa re tlotle, o ka se nne le masego. Ruri ngwanaka fa o re fularela o nagana eng?
- BOIPELO: (*Ka makgaka*) Mma, o diegisa rre. Motlhaope o batla go ya go tlhola dikgomo fa a tsena kwa gae.
- MOKGADI: Ruri ngwanaka o mookana motlhaba motlhagoledi. Nna ga nkitla ke itlhoboga. Ke nna mmaago, ke tla ema le wena le fa e ka na ka dikgadima tsa go tlhokisa digatthamelamasisi bopelokgale. Sala sentle ngwanaka. (*O a tswa*)
(*Go utlwala sejanaga se duma se tswa*)
- BOIPELO: (*Ka go bitsa*) Motswedi! Ba tsamaile.
- MOTSWEDI: (*Ka go hemela kwa godimo*) Ke ne ke tshogile. Ke ne ke nagana gore ba tla nna lobaka. Go reng le ne le omana jaana? A batho ba ga se batsadi ba gago?
- BOIPELO: (*Ka lenyatso*) Batsadi ba ba tlholelang bana ba bona, o ba bitsa batsadi? Nnyaya, ga ba nthate.
- MOTSWEDI: Se tshwenyega, o na le nna, nna Motswedi morwa Phalane. Motswedi wa menate le botshelo jwa namatshego.

BOIPELO:

(*Ka go tshega*) Tlogela go ipoka ka o no
o hunyeditse mogatla e kete o ntšwa. Ke
gona o phuthologang jaanong. (*Ba tshega
mmogo*)

Tema ya 7

(Go maitsiboa kwa motseng)

- BOIPELO: Moswinini, tshela setlabošane seo. Kana nna ke nyorilwe.
(Go uthwala jaaka a tshela)
- MOSWININI: Ke tse ke di tshetse.
- MORATWE: Nna ke tla phoka kofi.
- BOIPELO: (Ka lenyatso) Wena Moratwe o itirile mmamorutinyana. Nna ke a inwela. Bojalwa bo lebatsa mathata a lefatshe, le gona bo a lapolosa.
- MORATWE: (Ka mafega) Nnyaya basadi, nna ga ke wa leloko leo.
- BOIPELO: (Ka go nyatsa) Owaii! Moswinini tlogela Moratwe. Ka re boMoratwe ga ba itse sepe. Nna ke tlile go lo bontsha metlholo. Bahumi ba Themba ba tla itse fa go na le motho a bidiwa Boipelo.
- MOSWININI: Dira moletlo wa diragadibonwe. O bitse ditaitai tsa motse ono. Ke raya gore ba tla go itse.
- MORATWE: (Ka go tenega) Ga se mokgwa wa nnete oo. Nna ga ke o bee sebete. Wena Moswinini o wetsa Boipelo go dira ditiro tse di sa tleng ka tsela. Motho yo ga se kgale a tlhokafaletswe ka tsela. O sa ntse a le mo bontshong. A ga o elelelwe fa o dira boleo?
- MOSWININI: (Ka go nyatsa) Wena Moratwe o tshwenngwa ke dithuto tsa gago. Nna ga ke batle batho ba re ke fufegela dithuto tsa gago. O rutegile, o montle, mme ga o bue jaaka setlhalefi.

- MORATWE: (Ka go itatola) Nnyaya ausi, ke leka go lo gakolola. Se wetse Boipelo, naare lo dira sekae?
- BOIPELO: (Ka makgakga) Wena Moswinini o itshwenya ka Moratwe. Dithuto tse tsa bona ga di ba rute sepe. Motho wa teng o setse dilo tsa bogologolo morago. Fa o ka mmotsa gore go reng go aparwa bontsho, o tla go raya a re ke kutlobothoko. Nnyaya, nna ga ke dumele. (Boipelo le Moswinini ba a tshega)
- MORATWE: (Ka go kgalemela) Tsela ya lona e tsena ka sekgwa se se kitlaneng e le tota. Ke tshwanetse go lo tlhaba bothhale. Nna ga ke batle go lo bona lo sotlega...
- BOIPELO: O bua ka tshotlo? Nnyaya go timetse wena. Nna ke na le tsotlhe. Moratwe o mpolelele fa o tlhabela madi, ke tla go thusa. O se ka wa kopa ka tsela e e motsopodia.
- MORATWE: Basadi, nna ke a tsamaya. Tota dikgang tsa lona di a mpipela. Mme lo itseng, khumo segwagwa e a pharuma. Yo o sa e ~~somareheng, o tla solofela leraga. (O a tswa)~~ Ke a tsamaya, salang!
- BOIPELO: (Ka boikgantsbo) Go siame tsamaya.
- MOSWININI: Moratwe o lefufa malatsi a. Motlhaope o duma maemo a gago.
- BOIPELO: O bona ke na le madi, o tswa pelo.
- MOSWININI: Owaii! A ga se ena motho wa dipurapura? Bona ba ithaya ba re thuto ke madi. Ntlhang o gaisiwa ke batho ba le bantsi ntswa ena a rutegile?
- BOIPELO: Lefufa ga le thuse.
- MOSWININI: Tsala, nta le nna ke tsamae. Letsatsi le setse le wela. Ke tlaa tla ke tlhola le wena ka moso. Sala o ikakanya ka moletlo.
- BOIPELO: Tsamaya sentle tsala. Ke tla rulaganya.

Tema ya 8

(Kwa Mapodising go goroga Mathule go bona sajene Tau; o kokota mo lebating)

- TAU: Tsena... ! Ao! Rre Mathule, ke wena mothaka yo?
- MATHULE: O bona ena Mathule ka sebele, e seng moriti wa gagwe. Bo tsamaya jang botshelo morwaarra? *(O nna mo setulong)*
- TAU: Mathata ga a teng. Ke botsa wena!
- MATHULE: Ke lobaka ke le motthaleng wa gago sajene. Ke ne ke batla thuso e potlana.
- TAU: Fa go kgonega ke tla go thusa, ke reeditse.
- MATHULE: Ke ne ke batla go itse gore lo tla go le go kae ka kgetse ya Ramarumo. Re tshwanetse ra duela fa e le gore bomenemene ga bo teng mo losong lwa gagwe.
- TAU: Rre Mathule, go fitlha gompieno, ga re ise re baane le bopaki. Se re nang le sona ke dipelaelo fela. Ke ne ke ntse ke re ke tla go romela tshwetso ya rona ka kgetse e.
- MATHULE: Le nna ke na le pelaelo. Morago ga loso, ke fa segataborukgwana se go tweng Motswedi se simolola go tshamekela kwa ga Ramarumo. Gompieno jaana ke naletsana. O apara diaparo tsa go tura, mme ga a dire.
- TAU: Ke a go tshwara. Ke lebogela tshedimosetso ya gago rre Mathule.
- MATHULE: Selo sengwe gape. Ke nna ke tlhokomelang madi a ga Ramarumo. Mosadi yo o batla dikete di le supa,

- Tema ya
- fa ke botsa o bua fa a tsaya loeto go
itebatsa mogatse, mme o tsamaya le sona
segataborukgwana se.
- TAU: Tseo ga re di tsene rre Mathule.
- MATHULE: Nnyaya, ke ne ke re lo ele tlhoko.
Tshwetso ya lona ke e kgolo mo kgetseng
e. Nka tla ka leofa fa nka se tshegetse
keletso ya ga Ramarumo. Selo sengwe
morwaarra, itse fa ke direla Ramarumo le
fa e bile...
- TAU: Ke a go utlwa.
- MATHULE: Fa mosadi yo a amogela madi a gagwe,
o tla lwela gore a tlose taolo ya me mo
mererong ya Ramarumo. Fa a dirile
jalo, thato ya Ramarumo e tla bo e sa
tshegetswa.
- TAU: Ke tla go romela tshwetso ya rona mo
nakong e e sa fediseng pelo.
- MATHULE: (*O a ema, mme o a tswa*) Ke a itumela.
Sala sentle rre Tau.
- TAU: Tsamaya sentle rre Mathule.

Tema ya 9

(Go bosigo, go utlwala mmmino le batho ba ba tshwereng moletlo)

- MOSWININI: *(Ka boitumelo)* Ka re moletlo wa gago ke ona wa diragadibonwe. Ka re o tlile go tuma. Ka re go tletse bahumi ka bontsi.
- BOIPELO: *(Ka go ikgantsha)* Ka re ke phuthile batho, e seng boesemang. Bona mesego ya diaparo tsa basadi bale. Nna ke Boipelo. Ke tla ba bontsha gore le nna ke na le bokgoni.
- MOTSWEDI: Ke nnete Boipelo moratiwa. Moletlo o ke o mogolo. Ka re ke dilo tsa Boipelo wa Motswedi wa ditodi. *(Ba a tshega)*
- BOIPELO: Moswinini, nta re tlhokomele baeng. Re tla bua tsotlhe di fetile.

Tema ya 10

(Go phakela)

MOKGADI:

(Ka go tshwenyega) Mogatsaka Ranko, ditiro tsa ga Boipelo ke tsa motho a loilwe. Ruri nna di ntshwenya mogopolo. Bona jaaka ke fela. Ke setse ke le letlhokwana fela la mosadimogolo.

RANKO:

Mokgadi mogatsaka, Boipelo o tshwenngwa ke madi. Ditsala tsa gagwe tse di mo farafereeng tse le tsona ga se batho ba sepe.

MOKGADI:

Re tla dira eng tota gore re mo kgopolole?

RANKO:

Nna ke tlhpile diatla. Ga ke na ngwana wa seganana. Boipelo ke mosadi. O gana ke re a nkutlwe. O tla thanya lo le tsebeng.

MOKGADI:

Se bue jalo Ranko. Motho yole ke ngwana, o batla tlhokomelo ya rona thata. Re se dire jalo. A Beibele ga e re se duele bosula ka bosula? Ruri Modimo a ka re otlhaya fa re ka leofa go le kalo.

RANKO:

(Ka go tenega) A o sa batla go tsolwa diaparo ke ngwana o mmelege? Nna ke utlwile. Wena jaaka go twe mmangwana o tshwara thipa ka fa bogaleng, e tshware e go sege.

MOKGADI:

Nnyaya Ranko, mo itshwarele jaaka mosimane wa lesutlha a kile a itshwarelwa. Phoso e dirwa ke motho.

RANKO:

Ngwana yole o ntsholotse jaaka metsi a fetsa go tlhatswa dijana tsa moletlo wa lenyalo. Nna ke sa tswa ke ya ka fa ga Ngwako. *(O a tswa)*

MOKGADI: (O bua a le esi) Ruri bana ba dubisa
thankga. O mo godisa ka thata, kwa
bofelong o go phuaganya jaaka legala le
le fisang. Ruri lefatshe le tletse ka meleko.
Nta ke tswelele pele ka tiro ya me.

Tema ya 11

(Go utlwala modumo mo mmileng)

MORATWE: (O tsamaya mo mmileng) Ruri motho ga a itsiwe e se naga. Ke mang yo o neng a ka naganela Boipelo? Ke ne ka utlwa ke swaba go utlwa fa loso lwa Ramarumo lo ne lo rerilwe. Ke tshepa Moswinini a itse tsotlhe ka ga tiragalo e. Ke tshwanetse go itsise mapodisi. Fa ke sa dire jalo, ke tla bo ke leofa. Nta ke ye go itsise sajene Tau. Ena o tla itse gore o dira eng ka kgang e. E bile sajene Tau ke yole gaufi le koloi ya gagwe. Motlhaope o setse a ya gae. Nta ke kuke dinao... (O bitsa Tau) Sajene Tau! Sajene Tau!

TAU: Ao! Ausi Moratwe, o lerwe ke eng fano?

MORATWE: Ga o sa botsa matsogo Sajene?

TAU: Nnyaya, ke gore o ntshoganyeditse. Le tsoga jang?

MORATWE: Re tsogile sajene. Nna ke raya lona?

TAU: Molato ga o teng ausi. A nka go thusa?

MORATWE: Sajene, motlhaope o ka nthusa. O se ka wa re ke sunya nko ya me mo mererong e e seng ya me. Ke utlwile Boipelo le Motswedi ba bua ka fa ba bolaileng rre Ramarumo ka teng. Kgang e e ntshwentse thata mo ke boneng gore ke lo itsise.

TAU: Tlaa re tsene ka fa kantorong ya me. O tla tshwanelwa ke go mpolelela tsotlhe tse o di itseng ka ga kgetse e, o se ka wa fitlha sepe.

Tema ya 12

(Go maitsiboa, go tlhaga sejanaga mme sa ema. Tau o tswa mo go sone mme o ya go kokota mo lebating)

- TAU: Koko...!
- MOKGADI: *(Ka go bitsa)* Tsena. Re ka fa morago ka fa. Potela!
- TAU: *(O ya teng)* Dumela koko.
- MOKGADI: Dumela ngwanaka. Setulo ke seo.
- TAU: Ke a leboga... Le tsoga jang mosadimogolo?
- MOKGADI: Re a leka ngwanaka. Re itshelela ka mathata. Ga re na ditlogolwana re ka bo re roma.
- TAU: Ke batla kwa ga monnamogolo Ranko Molefe. A ke gona fa?
- MOKGADI: O nepile ngwanaka. Le gale monnamogolo o sa tswile. O fitlhela a tsamaya le motsana o a batla diphafana. Batho ba ba tsamaya thata e kete ba tlhotlhonyelwa ke legae. *(Tau o a tshega)*
- TAU: *(Ka kutlobotlhoko)* Nkoko le wena o ka nthusa, ke makgabe a dipapetla. Ke tla jaana ka pego. Boipelo o tshwerwe.
- MOKGADI: *(Ka letshogo)* O tshwerwe? Jang? O dirile eng?
- TAU: *(Ka kutlobotlhoko)* O tshwaretswe polao. Fa re ntse re dira dipatlisiso, re fitlhetse bopaki jwa gore ngwana wa gago ke mmolai wa ga Ramarumo.
- MOKGADI: Wena o mang ngwanaka?
- TAU: Ke sajene Tau koko. O itsise monnamogolo fa a fitlha nkoko. Sala sentle.

Tema ya 13

(Go utlwala modumo wa kwa kgolegelong)

RANKO: (Ka selemo) Boipelo ngwanaka, re utlwile tsothhe. Ke maswabi e bile ke hutsafetse go go itsise gore mmaago o robetse. O bolailwe ke pelo mo mosong ono.

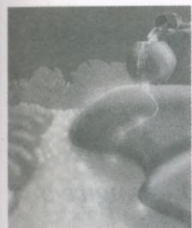
BOIPELO: (Ka selemo) Rra.. . intshwarele.. . ke ne ke direla mo lefifing. Ke ne ka raelwa ke lorato lo e seng lona lwa ga Motswedi. Moswinini ke noga... noga e e raetseng Efa... ruri batho bao ke a ba ila... A rra o tla intshwarela... Go raya gore nka se kgone go boloka Mme...

Tema ya 14

(Morago ga kgetsi e sena go atlbolwa re kopana gape le Boipelo mo kgolegelong)

BOIPELO: (O bua a le esi ka pelo e e botlhoko) Ke tla tshwanelwa ke go swa jaaka ke bolaile Ramarumo. Motswedi o atlholetswa dingwaga di le lesome. Nna ke atlholetswa dingwaga di le tharo. Moswinini ena o iphimotse ka rona. Nnyaya, o ne a ntomeletsa. A ka bo a tlathelwa. Ruri ke moipolai. Ke ne ka bolaya Ramarumo. Ga ke a dira tiro ya me ya bosadi, go mmon-tsha fa ke le mosadi wa gagwe. Modimo, ke moleofi yo mogolo mo lefatsheng. Batsadi ba me intshwareleng. Ke lo foseditse thata. Ramarumo mogatsaka, intshwarele le kwa o leng teng. Mme yo o rategang, a badimo ba robale le wena. Ke go tlositse mo lefatsheng ka bonako. Motswedi, ke ne ke ithaya ke re o a nthata. Ke lemogile ka nako ya tsheko gore o ne o sa nthate. O ne o ikgopolela o le esi. O ne o rata fa molato otlhe o ka wela mo godimo ga me. Moratwe tsala, o tsala ya nnete e le tota. Ke nyaditse dithuto tsa gago. Ke nnete thutonye e a bolaya. Modimo intshwarele dibe tsa me ke sa le mo lefatsheng. Ke ne ke re ba tla nkitse. Ee, ke nnete, ba nkitsitse ke le mmolai yo o setlhogo.

Bokhutlo

Bo tla sa jang? Ka C. Modise

Badiragatsi:

KGOMOTSO: Ke mosadi yo o sa tswang go nyalwa
RAKGOMOTSO: Rraagwe Kgomotso
MMAKGOMOTSO: Mmaagwe Kgomotso
PHOFU: Monna yo o se nang boikarabelo
SELEBALENG: Mosetsana
LEPODISI: Konsetabole ya kgaolo

Tema ya 1

(Go maitiso, go utlwala medumo ya maitseboa. Mongwe o a konyakonya)

MMAKGOMOTSO: Tsena! *(Lebati le a bulega le bo le tswalega)*

MMAKGOMOTSO: *(Ka kgakgamalo)* Ao Kgomotso ngwanaka; fa o tla o rwele thoto jaana, a o etile kana go diragala eng?

KGOMOTSO: *(Ka mowa o o botlhoko)* Hae! mma nte ke nne fa fatshe ke di go thathololele tlhe.

MMAKGOMOTSO: A Phofu o go kobile ngwanaka?

KGOMOTSO: *(O a sunasunetsa)* Mma, nna tse ke di bonang di tsitsibanya mmele e le ruri.

MMAKGOMOTSO: *(Ka kutlwelebotlhoko)* Se rialo tlhe Kgomotso ngwanaka...

KGOMOTSO: *(O a sunasunetsa)* Di tlhabisa ditlhong mo go se nang bosekaseko mma.

MMAKGOMOTSO: Se tlale pelo tlhe o nkitsise se se go tlhagetseng Kgomotso.

KGOMOTSO: *(O a sunasunetsa)* Mma, ke ne ke sa gopola gore nyalo e botlhoko jaana...

MMAKGOMOTSO: *(O a mo gomotsa)* Kgaotsa tlhe ngwanaka; kana selelo se oketsa kutlobotlhoko le one matshwenyego.

KGOMOTSO: Ke ne ke gopotse gore nyalo e, e tsile go fetola botshelo jwa... jwa me le gone go bo tokafatsa mma. *(O a sunasunetsa)*

MMAKGOMOTSO: E le gore go diragetseng se se kanakana? Hee! dilo tsa gompieno ruri...

KGOMOTSO: *(O a sunasunetsa)* Ke raya gore botshelo jwa me mma, bo nna bo ntse bo nonwa ke keledi ya kutlobotlhoko letsatsi lengwe le lengwe.

- MMAKGOMOTSO: O! o a bo o ntlela ka dife tota... molato?
- KGOMOTSO: O ka se ka wa ntumela fa ke go raya ke re go mosetsana yo o nnang mo ntlong ya rona gone jaanong mma.
- MMAKGOMOTSO: O a re mosetsana?
- KGOMOTSO: (*O rata go lela*) Ee mma, o ratana le Phofu. (*O a lela*)
- MMAKGOMOTSO: (*Ka bogale*) O lenyatso jang ... ! O tsenya basetsana mo ntlong o ntse o le teng?
- KGOMOTSO: (*O ntse a lela*) Ruri mma, ke bua jaana mosetsana yoo a le mo mmeleng.
- MMAKGOMOTSO: (*O a tsitsibana*) M... m... m... e le gore o imile ngwana yoo le mang?
- KGOMOTSO: Ka fa ba buang ka teng ke wa ga Phofu ene ngwana yo o tla tsholwang yoo.
- MMAKGOMOTSO: (*Ka kgakgamalo*) O a re wa ga Phofu?
- KGOMOTSO: (*O a sunasunetsa*) Ee mma...
- MMAKGOMOTSO: Bathong!
- KGOMOTSO: Dikgang le dikgobo ke nna fela.
- MMAKGOMOTSO: (*Ka kutlobotlhoko*) Hm! ga ke itse gore ke a bo ke tla go gomotsa ka go reng fa rraago e le motho yo o tlhogo e thata jaana ruri.
- KGOMOTSO: O bua fa nna ke tsile ke tabogetse khumo ya gagwe.
- MMAKGOMOTSO: Bathong! A o kile wa ya go mo kopa gore a go nyale?
- KGOMOTSO: Ke sone se se nkemisang tlhogo seo...
- MMAKGOMOTSO: Jaanong ba ga bone ba a reng Kgomotso?
- KGOMOTSO: Hm! Bao o ka bo o itidimaletse fela ka bone.
- MMAKGOMOTSO: Ijoo...! Ngwanake o latlhegetseng wee...!
- KGOMOTSO: Ba re fa Phofu a sa tlhole a nthata bone ba mo reng?

- MMAKGOMOTSO: O a bo o weletseng mo 'tlhareng sa mokgalo ruri! A jaanong o go kobile Kgomotso ngwanaka?
- KGOMOTSO: Go nkoba ga a nkoba mma; ke paletswe ke go itshokela dikgobo le ditshego tsa mosetsana yole.
- MMAKGOMOTSO: Ke gopola mafoko a ga malomaago fa a ne a go botsa gore bo tla sa jang, o bo o retelwa ke go mo araba...
- KGOMOTSO: Le nna ke a tle ke gopole mafoko a gagwe fa botshelo bo fetoga jaana mma...
- MMAKGOMOTSO: O ne a go kaela fa malatsi a mangwe a tlhaba ka bonolo le bolelo jo bo itekanetseng.
- KGOMOTSO: Hae... ! Ruri...
- MMAKGOMOTSO: A kaya fa a mangwe malatsi a tlhaba ka mogote o o ntshang tlhapi mo metsing, kana ka diphefo le dirame...
- KGOMOTSO: Tsotlhe tseo mma, ke ne ke di tsaya jaaka metlotlo e e se nang bokao bope.
- MMAKGOMOTSO: Go jalo Kgomotso ngwanaka; se malomaago a neng a go botsa sone fa a ne a re bo tla sa jang...
- KGOMOTSO: Ee mma.
- MMAKGOMOTSO: O ne a leka go go gakolola gore se se ka tsogang se diragala ka moso kana mo nakong e e tlang, ga o se itse ngwanaka.
- KGOMOTSO: Jaaka se se diragetseng se mma...
- MMAKGOMOTSO: A raya gore le fa o ka itemogela bosa jo o iseng o ke o bo bone, o bo atlarele fela jaaka bo tla bo bo sele ngwanaka.
- KGOMOTSO: E seng jaana.
- MMAKGOMOTSO: O ne a go tshwantsheditse ka maemo a loapi a o ka se keng wa a tshabela gope.

- KGOMOTSO: Hm! Ke tshaba botshelo ruri.
- MMAKGOMOTSO: Bosa joo o ne a lebisitse mo botshelong ngwanaka?
- KGOMOTSO: Ke setse ke ntse ke itemogetse mma.
- MMAKGOMOTSO: O ne a go tiisetsa gore o ithute go itshoka ngwanaka.
- KGOMOTSO: A mme o raya gore ke tla kgona go itshokela masula ao mma le fa go twe ke dilo tse di fitlhelwang mo botshelong tota?
- MMAKGOMOTSO: Nnyaya ngwanaka, kana ga go felele foo...
- KGOMOTSO: Jole botshelo mma ke a bo leboga...
- MMAKGOMOTSO: Jaaka Mmopi e le ene fela a itseng go fetola maemo a loapi, le a botshelo o kgona go a fetola ngwanaka fa o kopa thuso mo go ene.
- KGOMOTSO: Mma ga ke bone gore go tla tlhola go siana. Ka fa Phofu a golaganeng le mosetsana yole ka teng, ke bona ba tla feletsa ba nyalane, nna a ntlogetse (*O rata go lela*) kgotsa ba mpolaetse mo ntlong ele.
- MMAKGOMOTSO: Gone go ka nna ga nna jalo...
- KGOMOTSO: Go tsile go nna jalo...
- MMAKGOMOTSO: Modimo o itse ka fa o tla go sireletsang ka teng le go go phimola dikeledi Kgomotso ngwanaka.
- KGOMOTSO: Hee! O kae rre e bile ke lebala go botsa ka ga ene jaana?
- MMAKGOMOTSO: Hm! Ga ke itse gore o a bo a tsile go e amogela jang ruri e le setlhakanatlhogo sa motho le ene...
- KGOMOTSO: Mma tlhe, o leke go mo tlhalosetsa sentle tlhe.
- MMAKGOMOTSO: O sale a tswa fa a re o ya mabentleleng.
- KGOMOTSO: Hae! Ga ke itse gore ke a bo ke tsile go mo pota ka kae ruri.

- MMAKGOMOTSO: Mme le nna ke ntse ke ipotsa gore o ya go e tsayatsaya jang kang e.
- RAKGOMOTSO: (*Mongwe o a konyakonya*) Kotikoti...
- MMAKGOMOTSO: (*O a seba*) Gongwe ke ene...
- KGOMOTSO: (Le ene o a seba) Hm! Mo letle a tsene mma...
- MMAKGOMOTSO: Tsena!
(*O bula lebati a be a le tswala*)
- RAKGOMOTSO: Dumelang mo gae.
- KGOMOTSO: Agee, rra.
- MMAKGOMOTSO: Ee, rra.
- RAKGOMOTSO: Ao! O tla leng Kgomotso?
- KGOMOTSO: Ke gone ke...
- MMAKGOMOTSO: Ke gone a ntseng a goroga rra...
- RAKGOMOTSO: A ko o iketle wena ga ke bue le wena... ao!
- MMAKGOMOTSO: Ija! Tlhalosetsa rraago gore go diragetseng ngwanaka, kana ke a bo ke sa tshwanela go bua.
- KGOMOTSO: Rra ke... ke fano jaana ka...
- RAKGOMOTSO: (*O a galefa*) Kgomotso; ke go botsa jaana ke go bona gore o fano... ga ke ise nke ke go botse gore o fa kae... ke go boditse gore o tsile leng.
- MMAKGOMOTSO: Ga ke re ngwana o go tlhalosetsa se se mmayang fa...
- RAKGOMOTSO: Hei! Wena goromente, ke sa le kgakajana le wena; o dia Kgomotso o ya kgakala!
- KGOMOTSO: Ga se sebaka thata ke tsile, ke...
- RAKGOMOTSO: E le gore fa e kete ke nako tsa go tlhatlega dipitsana jaana, wa gago monna o apeetswe ke mang?
- KGOMOTSO: Rra kana maemo a botshelo jwa rona a fetogile mo...

- RAKGOMOTSO: (O galefile) Hei mosetsana! O a re... o a re go a reng?
- MMAKGOMOTSO: Tota fa o garumela ngwana jaana, o a re a go arabe jang?
- RAKGOMOTSO: Ke batla gore a nkarabe potso e ke e botsang... e seng e ke sa e letelang. A re mmogo?
- MMAKGOMOTSO: Mo neye sebaka a tthalose tlhe...
- RAKGOMOTSO: Bona fa Mmakgomotso, ga ke tlhole ke na le ngwana wa mosetsana fa!
- KGOMOTSO: (O a sunasunetsa)
- MMAKGOMOTSO: Tota ga twe o motho wa mofuta mang wena he?
- RAKGOMOTSO: Kgomotso o nyetswe, o setse a na le batho ba ga bone... o fana ka sefane sa batho!
- MMAKGOMOTSO: Jaanong fa ba mo phuagantse, le wena o a mo latlha?
- RAKGOMOTSO: Bona fa Mmakgomotso, ga ke na mafoko ape le wena. A re mmogo?
- KGOMOTSO: (O *tlhakantse le selelo*) Mma tlhe tthalosetsa rre gore go diragetse eng bathong...
- RAKGOMOTSO: A e re a ntlhalosetsa wena o ye go apeela monna wa gago! Tsamaya!
- MMAKGOMOTSO: Ao Rakgomotso...
- KGOMOTSO: (O *tlhakantse le selelo*) A rre o raya gore o ntatlhela mo magaleng ke ntse ke re ke a tshabetse mo go ene tota...
- MMAKGOMOTSO: (*Le ene o a galefa*) Ga twe tlhaloganyo ya gago e ntse jang tota?
- RAKGOMOTSO: Bua o tswa Kgomotso! O rata gore nna ke reye batho ke reng? Eya gae!

Tema ya 2

(Go tlhagelela medumo ya dikoloi tse di kgabaganyang fa Kgomoiso a le mo mmileng go leba kwa ga gagwe)

KGOMOTSO:

(O akanya ka kutlobotlhoko) Ga ke itse gore ke wa ga mang fa ke kobilwe kwa lapeng jaana? *(O a sunasunetsa)* Le fa nka re ke ya go ikhutsa tlhaloganyo kwa ditsaleng tsa me, di tsoga di ntshega ka moso di dira metlotlo ka nna. Fa e le kwa ga mmatsale gone, nka tswa ke sulafaletswa go gaisa kwa ga me... Hee, ba simolola go mpolelela fa meratiso e ke e jesitseng Phofu e phophile, jaanong ke feletswe ke maano jaaka ba tlwaetse go bua... hae! le gale ga go tselapedi, ke tla boela teng kwa ga Phofu kwa, a ye go nja ditshego le mogatse... gongwe le nna ke tla bo ke tlhabelwe ke letsatsi la bokhutlo jwa mathata a me...

Tema ya 3

(Kwa ga Phofu phirimane - Phofu o iketlile le Selebaleng)

- SELEBALENG: (O a *tsbegatsbega*) Jaanong o a re o tsile go dira jang abuti Phofu?
- PHOFU: O raya ka...
- SELEBALENG: Ga ke a utlwa o re o ne o rata go ka nnyala pele ke tsena mo botsetseng?
- PHOFU: Seo ga se bothata tlhe selonyana se sentle. Kana o lebetse gore madi a bula dikgoro tsotlhe?
- SELEBALENG: Mme kana o tshwanetse go tlhala Kgomo tso pele...
- PHOFU: (O a *tsbegatsbega*) Ke go reile ka re seo ga se kitla se ntsaya le fa e le sebaka sa kgwedi. Nna ke a itse gore ke tla dira jang.
- SELEBALENG: A jaanong re sa ntse re ya go iketla kwa hoteleng le go ja teng gompieno?
- PHOFU: Sentle! Sentle! Tota e bile ga ke itse gore ke lefelo lefe le nka go tseelang kwa teng go go itumedisa...
- SELEBALENG: (O a *gakgamala*) Ao! Ke bonang bathong?
- PHOFU: (O a tsiboga) Ke eng?
- SELEBALENG: Lebelela ka fensetere gore go tsena mang kwa hekeng.
- PHOFU: Hm... ! Ka re metlholo ga e fele ruri.
- SELEBALENG: E le gore o busitswe ke eng kwa a neng a ile teng?
- PHOFU: O ka ba wa botsa gape... (O *konyakonya mo lebating*)
- PHOFU: Fa o le montle o ka tsena!
- SELEBALENG: (O *swa ka ditshego*) (Lebati le a bulega le bo le tswalega)

- SELEBALENG: (*O ntse a tsbega*) A o raya gore fa a sa bopega a se ka a itshwenya?
- PHOFU: O tsene ka phoso... mo tlele seipone a ipone.
- KGOMOTSO: Dumelang.
- SELEBALENG: (*O wetsa setsbega*) Hae! E-e.
- PHOFU: Tlela motho yo seipone yo a ipone gore a o ne a tshwanetse go tsena fa ke re go tsene ba bantle fela...
- SELEBALENG: (*O a tsbegatsbega*) Hae! Re tla tloga nako mang go ya hoteleng *daddy*?
- PHOFU: (*Le ene o a tsbega*) O rata re ka tloga leng selonyana se sentle?
- SELEBALENG: O ka nna wa baya nako...
- PHOFU: (*Ka bogale*) Hee wena... ! Phaposi e o tsenang mo go yone jaaka o rata eo ke ya ga mang?
- KGOMOTSO: Ao Phofu bathong! Ga ke re ke baya dilo tsa me...
- PHOFU: Boa! Boa koo! O tswa go tsaya ditlhare kwa o tswang go di tsaya teng o tsile go di tshasa mo phaposing ya me!
- KGOMOTSO: (*O rata go lela*) E le gore go tloga leng ke dirisa ditlhare fa e sale o nnyala?
- PHOFU: Ka re boa ka thoto eo o tle go nna fa... ga o tsene ka phaposi epe ya me...
- SELEBALENG: (*O a tsbegatsbega*)
- KGOMOTSO: (*O tlhakantse le selelo*) Tota ga twe o mpogisetsang se se kanakana Phofu?
- PHOFU: Bona fa. O ntlhodiela mosadi. O se ka wa tla go dira modumo fa...
- KGOMOTSO: (*O ngotla selelo le go sunasunetsa*) Hae...
- PHOFU: O tlhodia le leseanyana la rona le le tla gorogang gautshwane. Ga ke itse gore ka o dule fa o rwele thoto o re o ya kwa gaeno gore o busitswe ke eng? Ga ke itse.

- KGOMOTSO: (*O a sunasunetsa*) O se ka wa lebala gore
batsadi ba me ba itse o nnyetse Phofu...
- PHOFU: Jaanong ba tla itse leng fa re tlhalana?
- KGOMOTSO: (*O rata go lela*) Ga go kitla go nna bonolo
gore ba n... kamogele gape...
- PHOFU: Le gale ke a itse gore ga go ope yo o ka
kgonang go emelana le tlala e e kalokalo a
tswa mo khumong.
- SELEBALENG: (*O swa ka ditsbego*)
- KGOMOTSO: (*O ntse a rata go lela*) Di bue ka fa o
kgonang ka teng Phofu...
- PHOFU: Ga ke go tshwae phoso thata. Ke itse se se
go lerileng fa.
- SELEBALENG: (*O wetsa setsbego*) Ijo! Re a sôkôla tlhe...
- PHOFU: A ko o lotlele ditswalo tsa diphaposi tsa
ntlo tsotlhe re tle re intshe ratu.
- SELEBALENG: Go siame "*daddy*", ke tla dira jalo.
- PHOFU: Re tla lesa fela e a leng mo go yone e.

Tema ya 4

SELEBALENG: Ke lotletse ratu... fela e kete o ne o
ka nteta go se kae ke ye go apara
botokanyana kwa lapeng?

PHOFU: Le teng go siame; fela ke bona go ne go
ka nna botoka gore e re o sa ntse o ile
go ipaakanya ke ye go tshela mafura ka
bonako mo koloing?

SELEBALENG: O ntse o akantse le foo...

PHOFU: Ga ke batle gore re tsamae re ntse re
emaema.

SELEBALENG: Ga ke re o tla feta o ntsaya fa gae fale?

PHOFU: Go siame ratu dinotlolo tsa ntlo o ka di
tshola mo go wena.

Tema ya 5

(Senyetse se a lela)

- KGOMOTSO: *(Ka kakanyo e e tebileng)* Hh... ! Ke a bo ke ya go latsa kae tlhogo fa bosigo bo setse bo tsena jaana tota? Ke raya fa diphaposi tsotlhe di lotletswe jaana? Le tlala e nkabolotse. E kete go sejanaga se se emang fa ntle fa... ka re ke tshaba le go okomela ruri, gongwe ke bone.
- LEPODISI: *(Go konyakonya motho mo lebating)*
Koko...!
- KGOMOTSO: Tsena!
(Lebati le a bulega le be le tswalega)
- LEPODISI: Dumela mma.
- KGOMOTSO: Agee sajene.
- LEPODISI: A ke wena mogatsa Phofu mma?
- KGOMOTSO: Ga... ga ke itse gore a ke go ree ke re ee kana nnyaya jaaka Phofu a setse a bone mosadi yo mošwa sajene... ke eng o botsa? Kana...
- LEPODISI: Hm... ! go thata.
- KGOMOTSO: Go diragetseng e kete o tla ntshosa jaana?
- LEPODISI: Pele re tla foo... a o rata go nthaya o re lo kgaogane mma?
- KGOMOTSO: Go kgaogana ga re ise re kgaogane saji; le gale ke bona re tloga re kgaogana. *(O rata go lela)* Ke bua jaana e le gore o sale a lotlela ditswalo tsa diphaposi tsotlhe tsa ntlo a di naya kgarebe eo ya gagwe.
- LEPODISI: Ruri dilo di a diragala... kgarebe eo ke mang? Le gone e nna kae?
- KGOMOTSO: O bidiwa Selebaleng. O nna mo ntlong ya bosupa mo go ona mmila o.

- LEPODISI: Tota ga ke itse gore o tsile go e tsaya jang kgang e...
- KGOMOTSO: (*O a tshoga*) Bua tlhe sajene... a mongwe wa gaetsho o tlhokafetse?
- LEPODISI: Mma ke maswabi go go itsise fa monna wa gago Phofu a sa tlhole a tshela.
- KGOMOTSO: (*O a sunasunetsa*) Tota ga twe go diragala eng mo motseng o Ramasedi...
- LEPODISI: O ne a pitikologa ka sejanaga a retologa mo khoneng ka lebelo le le boitshegang.
- KGOMOTSO: (*O ntse a lela*) Ke eng ke tshwanetse go aga ke ledile jaana tota?
- LEPODISI: Oo! Itshoke tlhe kgaitsadiaka...
- KGOMOTSO: (*O ntse a lela*) Phofu ke monna wa me yo ke neng ke sa ntse ke mo rata. (*O tswelela ka selelo*)
- LEPODISI: Gomotsega tlhe ngwana wa batho...
- KGOMOTSO: Jaanong ke dire jang jaaka a neile batho dinotlolo jaana? (*O a sunasunetsa*)
- LEPODISI: Ka tseo o se ka wa tshwenyega ke a di latela. Wena o ntsholofetse fela gore a o tla sala o itshwere...
- KGOMOTSO: (Ka mowa o o botlhoko) Ke... ke tla leka sajene...
- LEPODISI: Nte ke tseye selo se ke go gelele metsi pele ke tle ke late dinotlolo tseo...

Tema ya 6

(Go utlwala medumo mo tikologong)

SELEBALENG: (O gakgametse le go ipotsa) Go a gakgamatsa nako e abuti Phofu a ise a goroge go tswa go tshela peterole. E le gore o tshwerwe ke eng? Ga ke bolo go ipaakanya le go leta. *(Go utlwala mokokoto o o matlbagatlhaga mo setswalong)*

SELEBALENG: Hm... ! A e nne ene tlhe. Tsena! *(Lebati le a bulega le bo le tswalega)*

LEPODISI: Ke ne ke batla Selebaleng kgaitisadiaka.

SELEBALENG: A Phofu o go romile kwano rre wa lepodisi?

LEPODISI: Ke tsile go tsaya dinotlolo mma.

SELEBALENG: (O a gakala) Hee batho! A Kgomotso ke ene a go rometseng kwano? Dinotlolo tse ke di neetswe ke Phofu tse...

LEPODISI: Jaaka ke setse ke netefaditse gore ga a go nyala...

SELEBALENG: Mme o tsile go nnyala "*daylight!*"

LEPODISI: Se ntsene ganong mma...

SELEBALENG: (O tibela tlase) Dinotlolo ga o di bone...

LEPODISI: O tshwanetse go busa dinotlolo tseo mogatsa Phofu a ye go dira dithulaganyo tsa phitlho ya ga Phofu.

SELEBALENG: *(Ka bonako le letshogo)* Phofu ofe!

LEPODISI: Ene Phofu yo o go imeditseng dinotlolo yoo.

SELEBALENG: (O a tshoga le go tlalalana) Pho... Phofu ga a swa... ga a swa o...

LEPODISI: (O a mo garumela) Ka re tlisa dinotlolo tseo!

- SELEBALENG: (*O a lela*) O ntshosa fela...
- LEPODISI: Heela... ka re Phofu o pitikologile ka koloi kwa "*man*"...!
- SELEBALENG: (*O lela botlhoko*) O ne a tshwa... tshwanetse go nnyala. (*O tswelela ka selemo*)
- LEPODISI: Ka re tlisa dinotlolo tlhe di a batlega...
- SELEBALENG: (*O ntse a lela*) Jaanong ngwana wa gagwe o ya go tlamelwa ke mang ka a nkimisitse?
- LEPODISI: Tseo ga se mathata a me... e bile ke tloga ke go okeletsa ka dimpama gone jaanong.
- SELEBALENG: (*O ntse a lela*) Ka dinotlolo ga ke gane ke tse... fe... fela ke ne ke botsa gore ke dire jang ka ngwana yo o tla tsholwang?
- LEPODISI: Ke lebogetse dinotlolo tsa motho mma... fa o ne o dumalana le Phofu ke ne ke se yo...
- SELEBALENG: (*O ntse a lela*) Ke latlhegetseng tota nna khutsana ka ngwana wa lesea tota... ?
- LEPODISI: (*Setswalo sa itaagana*) Sala jalo!
- SELEBALENG: (*O sala a lela botlhoko*) Ijoo nna we... ke wa ga mang wee...!

Bokhutlo

Khutsepe ka E.J. Sekati

Badiragatsi

Ntlhake: Ke Monnamogolo, o tsamaya a gogagoga
maoto
Nakedi: Mosimane wa dingwaga di le 15
Tshepo: Mosimane wa dingwaga di le 15
Thipe: Raagwe Nakedi le Tshepo

Tema ya 1

(Go bosigo, monnamogolo Ntlhake o tlhaga a gogagoga maoto mme le gape o tsamaya a opelela kwa tlase.

Basimane ba babedi Tshepo le Nakedi ba iphitlile fa morago ga setlhare ka maikaelelo a go tshosa Khutsepe)

- TSHEPO: *(Ka go tshoga, o a seba)* O opela jaana ka gore o a boifa...
- NAKEDI: O gaufi... simolola...
- TSHEPO: *(O bua ka lentswe la go tshosa)* Khu... tse... pe!
- NTLHAKE: *(O lesa go opela, o a itsheabela)* A... ke eng seo... kana naga e ga e a robala. Ke tla dira jaaka e kete ke tla le mongwe. *(O tlhatlosa lentswe)* Itlhaganele, ke a go tlogela ao...
- BASIMANE: Khutsepeee...
- NTLHAKE: *(Ka go tshoga)* Ijo... o eng... o motho kgotsa o sepoko...?
- TSHEPO: *(Kwa godimo)* Ke sepoko...
- NTLHAKE: *(Ka letshogo)* O a aka, ga o sepoko o motho... *(Basimane ba simolola go tshoga)* ... Bosegataborukgwanyana ke lona... Tshepo, Nakedi... le ne le tla reng fa nka bo ke ngategile?
- NAKEDI: *(Ka go tshoga)* Nnyaya rremogolo, re ne re...
- NTLHAKE: *(Ka bogale)* Le sa ntse le boeletse le... *(O tshwara Nakedi)* Ke go tshwere, o ka se tšhwemole...
- NAKEDI: Ke a go rapela ntatemogolo re ne re... *(Tshepo o a tshoga)*
- NTLHAKE: *(O a mo nota)* Khutsepe ke mang... mh... ka re ke mang...?

- NAKEDI: Itšhuuuuu... o nnota botlhoko rremogolo... nka se tlhole...
- Ntlhake: (*O mo nota gape*) O ka se tlhole o dirang... ke tla go ja ping ka dinala, ditsebe tse... ga di utlwe... setlhong sele se kae ke go ngwae maragwana a a sa utlweng a...
- NAKEDI: E seng ka setlhong rremogolo ke a go rapela... ijo...
- Ntlhake: (*O a mo ngapa*) Maragonyana a a sa utlweng a... ke batlile ke ngatega ka ntlha ya lona...
- Thipe: (*O a tlhaga*) Nakedi, Tshepo, le a bo le dirileng?
- Ntlhake: (*O a mo ngapa*) Ka re Khutsepe ke mang?
- NAKEDI: Ke a rapela rremogolo ke utlwile...
- Thipe: Rre Ntlhake, o reng o ja bana ping ka dinala jaaka tšhimpantsi jaana?
- Ntlhake: Ba a nthoga, ba re ke Khutsepe. Khutsepe ke mang? Bua gape... (*O a mo nota, Nakedi o a rapela*)
- Thipe: O a ba baakanya rre Ntlhake... Nakedi, a lo a be lo teeleda rre Ntlhake gape...
- Ntlhake: (*O a mo lesa*) A o tla tlhola o ntshosa gape?
- NAKEDI: Nka se tlhole rremogolo...
- Thipe: Ke bonang? Jaanong laakane yona e batlang fa?
- Ntlhake: Ba ntshositse ka yone. Ke utlwile moriri wa me o sosobana, ka re gompiano gona ke se bone sepoko... fa ke leba ka fa morago ga lerako le, ke bona melomo e pekenya ditlhase... dipoko mo go feleletseng...
- Thipe: (*Ka bogale*) Tshepo, atamela kwano. Le tshameka ka rre Ntlhake? Ga le bone gore monnamogolo o ikgoletse? A re yeng koo ke tlile go le khuma matlalo ka setoropo...

- Ntlhake: (*Ka go rapela*) Nnyaya, se tshole o ba itaya,
ba itshwarele, kana ba utlwile.
- Thipe: Ga ke rate bana ba ba tshamekang ka
bagolo... ga se molao...
- Ntlhake: Ke a ba rapelela. Ba itshwarele Thips.
Kana e bile ga ke a ngatega...
- Thipe: Le wena ke wena o ba senyang...
- Ntlhake: Kana e bile Nakedi ke mo jele ping ka
dinala, ka ba ka mo fala maragonyana a ka
setlhong...

Tema ya 2

(Go bosigo, basimane ba besitse nama. Go tlhaga Ntlhake)

- TSHEPO: Ao rremogolo, ke wena?
- NTLHAKE: (O bua o ka re o tenegile) Ee ke nna, o ne o reng?
- TSHEPO: Ke batlile ke tshaba ke re o sepoko ...
- NTLHAKE: Kana wena e bile ga ke a go fafadia ka setlhong maabane... nka se somola, e re otšhe...
- TSHEPO: Maitshwarelo rremogolo...
- NTLHAKE: A kgaka eo ga e ise e butswa? E fetole.
- NAKEDI: (O fetola kgaka) Rremogolo, o re solofeditse gore o tlele go re tseela naane maitseboeng ano...
- NTLHAKE: (Ka go tenega) Ga ke le tsele naane, le ntenne maabane. Fa ke leba lefifi le o ka re go tla tlhagelela sepoko. E bile nka bo ke sa le fa kgaka gore lo e bese...
- NAKEDI: Ao rremogolo! Re ne re itshamekela...
- NTLHAKE: (O mo tsena ganong) Le tshameka ka nna? A ke molekane wa lona? Ke godisitse rraalona fa a riana... gona le tsaya kae molao wa go mpitsa Khutsepe?
- TSHEPO: Ga ke re ke wena o reng fa o ne o le lekolwane o ne o ipitsa Khutsepe.
- NTLHAKE: A fa nka le tseela naane le ka se tlhole le ntshosa...
- TSHEPO/NAKEDI: (Ba araba mmogo) Re ka se ka rremogolo... Le e seng, re a go solofetsa.
- NTLHAKE: Tlhatlola kgaka eo o e beye fale e fole. Le reetseng sentle. Se, ga se naane, ke kgang e e diragetseng ka mmatota... phu... kgotletsa molelo o o tuke, ke fatlhwa ke mosi... (Ba futswele molelo) Ja so...

- TSHEPO: Tswelela rremogolo...
- NTLHAKE: Fa re simolola go rua fa le rraalonamogolo, rraalona e sa ntse e le mosimanyana jaaka lona jaana, sekgwa se se ne se tletse ka ditau.
- NAKEDI: Rre o tlhola a re bolelela...
- NTLHAKE: (*O mo tsena ganong*) A re tau ya bofelo e bolailwe ke mang?
- TSHEPO: Ga a ise a re bolelele...
- NTLHAKE: A ka se ke a (le bolelela... (*Ka go gatelela*) E bolailwe ke nna, Khutsepe (*Basimane ba a tsbega*)
- TSHEPO: (*Ka go tshoga*) Ao, rremogolo Khutsepe, o ne o...
- NTLHAKE: (*O mo tsena ganong ka bogale*) Hei, Khutsepe o raya mang? 500
- TSHEPO: Maitshwarelo rremogolo...
- NTLHAKE: (*Ka go tenega*) Khutsepe o makgakga wena ao.
(*Tidimalo*) E bile ke batlile ke gakanega.
(*Ka matlbagatlhaga*) Tau ya bofelo e e neng e le mo, e bolaiwe ke nna...
- NAKEDI: Ka tlhobolo rremogolo?
- NTLHAKE: (*Ka lenyatso*) Ke tsaya kae tlhobolo? Ka diatla tse tsa me tse monna.
- TSHEPO: O ne o le senatla he!
- NTLHAKE: (*Ka matlbagatlhaga*) Ke sa ntse ke le Khutsepe monna (*Basimane ba a tsbega*) Monna... namane e tona ya mariri... ya re haaauuuu... lefatshe la roroma... ya re haaauuu... gape ...ka e tlhoma matlho... ya re fa e tla e ntebile...
- TSHEPO: (*Ka go seba, o sebela Nakedi*) Ga ke mo dumele...

Ntlhake: (O ngadile) Nthang o ka re lo a ntsheba?
Ke tla ntsha setlhong gona jaanong. Nakedi
ke eng?

Nakedi: Tshepo a re o a mo tshosa rremogolo...

Ntlhake: Le rraago o ne a tshoga fela jalo. (*Ka
matlbagatlhaga*) Ya re haauu. Ya tlola e
ntotile... legano le lehibidu e le atlhamisitse
le le kana... E rile e le mo moweng e
atlhame jalo, ka tsenya lebogo la me mo
ganong la yona... la ya go tswela ka kwa
morago, ka e tshwara ka mogatla, ka o
goga, wa be wa tswa ka molomo wa yona
ka e tlhanolola. (*Basimane ba a tshega*) Ya
nna bofelo jwa yona...

Thipe: Ao rre Ntlhake, le itisitse go lekane
monnamogolo. E kete le ka tima molelo
oo la ya go robala. Basimane bao ba tsoga
ba ganelela mo dikobong fa ba riana...

Tema ya 3

(Go phakela, kwa sakeng go a gamiwa, go utlwala dikgomo le dinamane)

- Ntlhake: Tlogela namane eo Tshepo. Gama Thokwana pele e setse e rokoditse. Atamela ka kgamelo eo monna Nakedi...
- Nakedi: O isa kae kao eo Tshepo? Go tswa leng Thokwana a kaiwa fa a gamiwa?
- Ntlhake: E huhumele monna Tshepo... huhumela...
- Tshepo: (O letsa molodi) Hokai... ho, ho...
(*Tshepo o a e gama, morago ga sebaka e raga kgamelo, Ntlhake o a tshega*)
- Ntlhake: O dirang he! (*Ntlhake o mo konopa ka boloko mo sefatlhebong*)
- Tshepo: Rremogolo o nkolopelang ka boloko? Phrr... phrr...
- Nakedi: (*Ka go tshega*) O mo jesitse boloko rremogolo...
- Ntlhake: (*Ka go tshega*) Ke mašwi...
- Tshepo: (*Ka go tenega*) Ke ya go boleelela ntate...
- Ntlhake: (*O tshega go feta*) Banna! Thokwana o sa ntse a le diphatsa, ke ne ke sa ntse ke re ke itlhoboge ke ge a setse a betsa ka tlhako. O go baakantse buti, o tla go ntsha makgakga. Ntshose gape, motsing o o tlang, o tla go phatlola tlhogo e...
- Tshepo: Ke tlile go go bitsa Khutsepe ga... (*Ntlhake o mo konopa gape*)
- Ntlhake: Tshwara o je gape... (*O a tshega*)
- Tshepo: (*Ka go tenega*) Rremogolo se nkolope ka boloko ao! (*Nakedi le Ntlhake ba tshega !e go feta*)

Tema ya 4

(Basimane ba kwa nageng ba disitse dikgomo, go utlwala fale le fale kgomo le molodi wa dinonyane)

- NAKEDI: Monna, ntlhang mme go a tshikinyega mo kgetsaneng e?
- TSHEPO: Nama... nama ya koko... sešabo sa ga Khutsepe monna... *(Go lela segwagwa)*
- NAKEDI: Koko ya gago e lela jang monna... *(Segwagwa se lela gape)* Ijoo... ke eng monna?
- TSHEPO: Letlametlo... ke le tshwaretse au Khutsepe ka fa molapong fa ke ne ke ile go thiba dikgomo...
- NAKEDI: Hei – Banna... banna... banna... le kana kang? E bile le a tshosa monna. O ka bo o le mmolaetse. O a itse gore le fa a rata nama ya lona, o le tshaba mo fa le phela...
- TSHEPO: *(Ka go tshega)* Ke ya go le mo fa le ntse le phela. A ngatege fa a ngatega, a tle a latlhe go njesa boloko ba kgomo.
- NAKEDI: *(Ka go kgalemela)* Rre o tla go fafadia mokwatla o ka moretlwa ga a rate re dira metlae ka monnamogolo.
- TSHEPO: Thupa ga e bolaye monna...

Tema ya 5

(Go maitseboa, basimane ba tlhaga kwa madisong)

- TSHEPO: Ke yole o dutse ka fa tlase ga setlhare. A re mo atamele.
- NAKEDI: (Ka letshogo) Monna – ga ke itse, ntate o ile go re...
- NTLHAKE: (Ka boitumelo) Agee basimane, le disitse jang gompieno?
- NAKEDI: Tshepo o go tshwaretse letlametlo rremogolo...
- NTLHAKE: (Ka boitumelo) A le le bolaile?
- TSHEPO: Thoo-thoo...
- NTLHAKE: Ke tlile go itoma monwana ka nama ya koko... nka se tlhole ke go jesa boloko ba kgomo. (Ka go supa fa a sa tshepe basimane) Nte ke bone. Monna, ntlhang go a kunyakunya...?
- TSHEPO: Le sule rremogolo... (Segwagwa se a lela)
- NTLHAKE: (Ka letshogo) Ijoo ke tlhasetswe ke... ke..... Thusang ke... ke a ngatega. (Basimane ba tsbega monate)
- TSHEPO: (Ka letshogo) Rremogolo... Rremogolo...
- NTLHAKE: (O itira fa a ngategile) Hmm... Hmm...
- TSHEPO: Rremogolo... Rremogolo...
- NTLHAKE: (O phamola Tshepo) Ke go tshwere letlhale ke wena. Jaanong o ile go kopana le nna...
- TSHEPO: Ke a go rapela rremogolo... o nthoba lebogo... Ijoo... o ntlhaba ka setlhong rremogolo...
- NTLHAKE: (O a mo fala) Bolaya letlametlo lele ke le batla le sule...
- TSHEPO: Itshuu... ke tla le bolaya jang o ntshokolotsa lebogo...

- NTLHAKE: Le tšhwatle thogo e...
- TSHEPO: Ke a gobala rremogolo...
- NTLHAKE: Ka re le tšhwatle monna...
- TSHEPO: Ke le tšhwatlile thogo rremogolo, le sule...
- NTLHAKE: Le latlhele fale... (Ka boitumelo) O a bona gee, le a swa...
- TSHEPO: O nthobile letsogo rremogolo...
- NTLHAKE: Le latlhele mo kgetsaneng eo re thatlogeleng kwa thoko ga thaba kwa...

Tema ya 6

(Go phakela go utlwala molodi wa dinonyane le dikgogo)

- NAKEDI: Rremogolo, fopholetsa gore go eng ka mo sephuthelwaneng se...
- NTLHAKE: *(Ka go supa fa a sa tshepe Nakedi)* E se ke ya bo e le letlametlo gape phakela jaana?... Ke tla katela motho boloko jwa kgomo mo leganong...
- TSHEPO: O bo bona kae re se kwa lesakeng? Ga se letlametlo.
- NTLHAKE: Ke a belaela, matlho a me a bona e kete go a kunyakunya.
- NAKEDI: Ga go kunyakunye sepe rremogolo. Ke mpho ya gago. Ga ke re ke letsatsi la gago la matsalo gompieno?
- NTLHAKE: Le itse jang gore ke letsatsi la me la matsalo? A le ne le le teng fa ke tsalwa nna? Ke tsetswe rraalona a ise a tsalwe.
- AKEDI: Re bone mo setifikeiting sa gago sa matsalo.
- NTLHAKE: Ntlhang mme le tlhabana ka matlho? Le molomo wa gago o a mpelaetsa wena Tshepo. Ga ke go tshepe.
- TSHEPO: O bona fa ke reng rremogolo? Nna ke didimetse ga ke re sepe.
- NTLHAKE: Ke bona molomo wa gago o o fa tlase o ntse o binabina. O ka re o tla bua sengwe se se maswe.
- TSHEPO: Bula Nakedi rremogolo a bone...
- NTLHAKE: *(Ka letshogo)* Hai wena... o se ka wa bulela gaufi le nna.
- NAKEDI: Ke baike rremogolo, re e go reketse. Re e koleketse, nna le Tshepo.

- NTLHAKE: (*Ka boitumelo*) Ijojojooo... baiki e ntle ya sejone, tliša fa ke itekanye.
- TSHEPO: Itekanye rremogolo...
- NTLHAKE: Ntlhang o ka re e kgolo? Mh... e kgolo...
- TSHEPO: (*Ka go tšhega*) Ga e tshwenye o tla gola ka yona rremogolo...
- NTLHAKE: O bua nnete... 'mara' o raya gore ke sa ntse ke tla gola go feta fa? Ke a belaela...
- TSHEPO: Ga re itse rremogolo...
- NTLHAKE: (*Ka boitumelo*) Ke lebogile basimane ba me. Maitseboa le tleng go itisa le nna re tle re beseng dikgaka. Ke tsogile ke tshwere tse pedi...
- TSHEPO: (*O tšhosa Ntlhake*) O se ke wa tsenya mabogo mo dikgwatlheng rremogolo go na le letlametlo ka mo gare...
- NTLHAKE: (*Ka letšhogo le legolo*) Nka... nka... nkapoleng ba... baiki. Ke... ke a ngatega ... nka...
- NAKEDI: (*Ka letšhogo*) Tshepo, mo tshware, bona o ferola matlho, o a ngatega...
- TSHEPO: (*Ka letšhogo*) Rremogolo, rremogolo, ga go sepe ke a tshameka.
- NTLHAKE: (*O hemela kwa godimo*) Ruri ke batlile ke ngatega. A go na le metsi fa gauifi?
- NAKEDI: Tshepo, o se ka wa tlhola o tshameka ka rremogolo jalo, go kotsi...
- TSHEPO: Intshwarele rremogolo, ke ne ke itshamekela fela. Ke ne ke tshogile tota, nka se tlhole ke go tšhosa rremogolo. Ke ntse ke ithaya ke re o a tshameka fa o re fa o ka tšhoga thata o a ngatega. O intshwarele rremogolo, nka se tlhole ke dira jalo...
- NAKEDI: E ka bo e le ene, a ka bo a dirisa setlhong go re tsosa... rremogolo.

- NTLHAKE: (*Ka lentswe le le teteselang*) Ke a bobola banaka, nka se ye go gama le lona.
- TSHEPO: Ao, rremogolo?
- NAKEDI: Molato ke eng rremogolo? Go botlhoko fa kae?
- NTLHAKE: Letshoroma banaka, mmele otlhe o o a roromela.
- TSHEPO: Ke go tlietse sekaname o nwe rremogolo?
- NTLHAKE: Se tshwenyega ka sona ngwanaka. Nako e gaufi, fa nka itshwela go ka nna molemo...
- TSHEPO: Nnyaya rremogolo o se ke wa swa tlhe re sa ntse re...
- NAKEDI: Tshepo e ya go bitsa rre, ke tla sala le ene...
- TSHEPO: A go ye wena, nna ke sale le rremogolo. Ke go direleng rremogolo?
- NTLHAKE: Ga go sa thusa sepe, pelo e e ka nne ya ema nako le nako...
- NAKEDI: E se ka ya ema rremogolo, e tshware ka seatla...
- TSHEPO: (*O rata go lela*) Rremogolo... rremogolo... ke a go rapela tu...
- NTLHAKE: Ga ke itse gore ga e emeleng ka itshwela...
- TSHEPO: Ke go fe nama ya letlametlo rremogolo...
- NTLHAKE: (*Ka boitumelo*) O raya letlametlo... tlisa kwano pitsana eo ke fitlhole le tle le itse go nnaya kofi, ke tle ke re ke itshwela pelo e be e le tshweu. (*O khurumolola pitsa*)
- NAKEDI: Ke e nama rremogolo...
- NTLHAKE: (*Ka bonako*) Ijo... pelo e a ema... Tabogang le ye go bitsa rraalona.
- NAKEDI/TSHEPO: (*Ba tloga ba siana*) Re tla siana rremogolo, o re lete...

Ntlhake: (O nosi, o bua ka pelo e e botlhoko) Ga
ke dumele ruri. O ka re ke a lora. Ga ke
a ka ka gopola gore letsatsi le le ka tla.
A tota ke nnete ke kgaogana le moraka
o, Tshepo le Nakedi. (O a sunetsa) Nka
itumela fa e ka re ke swa, nama ya me ya
jewa ke diboko tsa lefelo le. Botsofe, o
setlhogo. (O a lela) A golo fa ke a lela ne?
Nte ke tlogele go lela. Botshelo bo kile ba
nna monate mo morakeng o, mme jaanong
Thipe o batla gore ke boele gae, o tla ka
tsona maabane wa maabane fela. Ga nkitla
ke mmolelela gore Tshepo le Nakedi ba
ntshositse, ke tla itira fa e le pelo ya me ka
e le botlhoko go tloga mono...

Tema ya 7

- NAKEDI: (*Ka go hemela*) Rra wee, ka pele,
rremogolo o a lwala.
- THIPE: Le se ka la tshameka ka nna bašantowe, ga
ke rremogolo...
- TSHEPO: Itlhaganele rra. A re pelo e ka nna ya ema
nako le nako...
- THIPE: Monnamogolo a ka bo a jewa ke eng ka
gonne ke kgaogane le ene maabane a ntse
a re tswee...
- TSHEPO: Se senye sebaka rra, a re ye go mmona.
- THIPE: Bonang fa, tsayang dikgamelo le ye go
gama. Ke tla ya go mmona.

Temaya 8

- THIPE: (O *tlhaga a taboga*) Rremogolo Ntlhake, o fa kae?
- NTLHAKE: (Ka go *tshoga*) O... o ntshosetsang ne, ga ke a go utlwa fa o tla...
- THIPE: (Ka go *hemela*) A o sa ntse o tshela... ke ne ke tshogile ke re ke tla fitlhela kwena e ragile lepai, mogwang o ile borwa... Molato ke eng monnamogolo?
- NTLHAKE: (Ka *pelo e e bothoko*) Pelo e bothoko... go setse go neela mowa fela...
- THIPE: Molato?
- NTLHAKE: Kgang ya gago ya maabane...
- THIPE: Fa ke re o godile, o tshwanetse wa ya go ikhutsa kwa gae...
- NTLHAKE: (O *mo tsena ganong, o tenegile*) Ke godile fa kae? Ona mafoko ao. Ke goletse mo morakeng o, go tloga o sa ntse o anya, wa ba wa mela ditedu...
- THIPE: (Ka go *rapela*) A e ne modiga Mokwena. Nna ke ne ke dira se e leng tshwanelo ya me, gore fa o fitlha mo dingwageng tse ke go fe phenšene. O ye go ja mofufutso wa phatla ya gago kwa gae. Ke ne ke ithaya ke re ke go direla molemo.
- NTLHAKE: Molemo o o ka ntirelang ona o mongwe fela. Ke go re fa ke swa, mmele wa me o jewe ke diboko tsa moraka o. Ga ke ye gope.
- THIPE: Fa e le thato ya gago eo rremogolo, go siame. O tla nna le rona ka mo o ratang ka gona...
- NTLHAKE: (Ka *boitumelo*) Ke fodile... ke fodile...
- TSHEPO: (Ka *setshego*) O fodile... rremogolo o fodile...

NAKEDI: O fodile... o mo fileng rra?
 THIPE: Ke rile le ye go gama, le batlang fa?
 NTLHAKE: Ke fodile, a re yeng go gama basimane. Le
 latlheng go tlhola le tshameka ka nna eh...

Bokhutlo

Mosimane wa sankatane Ka D.M. Mothibi

BADIRAGATSI

- LENTSWE: Monna ka lentswe le lekima
KEDIBONE: Mosadi, o bua ka bogale
KEDISALETSE: Mosadi, le ene o bua ka bogale
MONNAMOGOLO: Ke monnamogolo, o setse a godile thata
KGOSI: Ke monna, ga a na boikarabelo
MMEGI: Lentswe le le phepa
MORWESI: Ka lentswe le le monate, o bonolo thata
SANKATANE: Lekawana le le pelokgale
MMEGI: *Setšhaba se se neng se dula mo motseng
wa Phokeng gaufi le thaba ya Mogone, se
ne se galefisitse badimo ka go sa ba leboge,
morago ga ba ne ba sena go roba mabele a
le mantsi.*

Tema ya 1

(Go bosigo. Mo gare ga bosigo go utlwala lentswe le lekima le goeletsa kwa godimo)

LENTSWE: Lona batho ba Phokeng, ga mmogo le kgosi ya lona lo galefisitse badimo ka go sa ba lebogele mabele a mantsi a lo a robileng. Badimo ba tlile go roma Kgodumodumo go tla go le feleletsa ga mmogo le diruiwa tsa lona.

MMEGI: *Lentswe le, le ne le goa ka mokgwa o bosigo botlhe.*

Tema ya 2

- MMEGI: *Go phakela, basadi ba babedi ba tsere dikgang ka ga ditiragalo tsa bosigo fa ba utlwa lentswe gape le goa.*
- LENTSWE: *(Lentswe le lekima)* Lona morafe ga mmogo le kgosi ya lona, ke le boleletse fa badimo ba sa itumela ka gope ka ga tsela e le tshelang ka yona.
- KEDIBONE: *(Ka letshogo)* Nnaare motho yo o buang le rona jaana mme re sa mmone, ke mang, gona o fa kae?
- KEDISALETSE: *(Ka letshogo)* Le nna ke tshogile, monna yo o letseng a bua le rona maabane a re bolelela fa badimo ba tenegile mme ba tlile go re romelela Kgodumodumo go re feleletsa ga mmogo le diruiwa tsa rona, a ga se ene gape yo o buang yo?
- KEDIBONE: *(Ka go netefatsa le ka letshogo le legolo)* Motho yo o tshwereng ke wena, modumo o ke one gape e bile ke lentswe la Kgodumodumo. A re latele kgosi a tle a re tlhage thuso.
- KEDISALETSE: Nnyaya a re ye kwa go rre Mabinagotsholwa pele, ke ene fela a ka re tlhagang thuso.

Tema ya 3

MMEGI: *Lentswe le ne le utlwala mo motseng otlhe. Rremogolo Mabinagotsholwa le ene o ne a utlwa lentswe la Kgodumodumo.*

MABINAGOTSHOLWA: *(Ka letshogo)* Ke modumo wa eng o mokanakana o, a mme ke nna mmonadilo? E rile maloba fa ke boa kwa sekereng ka fitlhela mosadi wa me le morwadiake Seipati ba bolailwe go twe ke bone ba ba bolaileng Senanapo morwadia kgosi. Gompieno jaana setlogolwana sa me Setlhabi o bolailwe ke Ramathata. *(O simolola go lela)* A ke gore ga ke a tshwanela go tswa mo motseng ono ruri? *(Go tlhaga Kedibone le Kedisaletse ba siana)*

KEDIBONE: *(Ka go hemela le ka letshogo)* Rre... rremogolo Mabinagotsholwa...

MABINAGOTSHOLWA: *(Ka go tshoga)* Hei, o mang wena o ntshosang jaana? Ka ba ka re o sone selo se se ntseng se bolela se re re tsile go fediswa ke Kgodumodumo.

KEDIBONE: *(Ka selelo)* Re thuse rra! Re thuse, re thuse re tswe mo motseng ono, re se ka ra swela teng.

MABINAGOTSHOLWA: Lo a re nna nka dira eng? A ke kgosi?

KEDISALETSE: Nnyaya rra re ne re re o re tsamaise tsela re ye go kopa kgosi gore e re senkele lefelo le lengwe re se ke ra swela mono. *(Lentswe le sa ntse le utlwala)*

KEDIBONE: *(Ka letshogo)* Rremogolo! Modumo o ntse o gola tlhe, a re potlakeng, pele selo seno se tla go re bolaela mono. A re lateleng kgosi!

Tema ya 4

(Go utlwala selelo sa batho. Diruiwa tsa batho le tsona di a bokolela di leka go tshaba mme Kgodumodumo o di feleletsa tse tsotlhe. Kgosi e maketse, ga e tlhaloganye gore tota se se diragalang ke eng)

- KGOSI: *(Ka kgakgamalo)* E ka ba ruri se se diragalang mo motseng wa me ke eng?
- KEDIBONE: *(Ka selelo le go hemela)* Kgosi re thuse tlhe re a nyelela!
- KGOSI: *(Ka letshogo)* Ke eng! Lo ntshosetsang? Leba fela jaaka diphologolo le tsone di tla di tshaba! Di tshaba eng?
- KEDISALETSE: *(Ka selelo)* Kgosi di tla di lelekisitswe ke phologolo e e ditsebetsebe tse ditona e e maswe! *(Letsbogo)* Bona! Bona kgosi jaaka e metsa pitse yotlhe e ntse e tshela!
- KEDIBONE: *(Ka go rapela le ka selelo)* Kgosi! A re tsweng mo motseng ono, re tla dika re fedile rotlhe. Ka wena o le kgosi ya rona re goge o ye go re senkela lefelo le lešwa.
- KGOSI: *(O tshogile)* Ke tla dira eng? Le nna ke gakilwe! Le gona re ka ya kae?
- MABINAGOTSHOLWA: *(Ka bosilo)* Ka re o sekopa sa kgosi fela wena. Dira sengwe re tswe mo motseng o, a o ntse o lebile ka moo Kgodumodumo e fetsang diphologolo tsa rona ka teng?
- MMEGI: Kgodumodumo e ne ya simolola ka diruiwa, mme ya di feleletsa, morago ga moo ya simolola ka batho.

Tema ya 5

- KEDIBONE: (*Ka selelo*) Hee kgosi ke wena! Naare a ga o na banna mo motseng o wa gago? A re basadi fela? A re tsoleng ge diaparo tsa rona, lona banna lo di apare, mme lo re neye diaparo tsa lona le dibetsa re bolaye selo se.
- MABINAGOTSHOLWA: (*Ka bosilo*) Mphe lerumo leo kwano ke ye go bolaya selo se!
- KEDISALETSE: Tsaya lerumo wena rremogolo Mabinagotsholwa, bontsha selo se sa kgosi gore wena ga o boboi.
(*Go utlwala selelo sa monnamogolo fa Kgodumodumo a mo ja a mo felelets*)
- KEDIBONE: (*Ka selelo*) Ijo... bona fela jaaka e metsa rre Mabinagotsholwa! Monnamogolo wa Modimo o sule! Re tla tshabela kae? Ijoo!
- KEDIBONE: (*Ka lenyatso le ka selelo*) Hee kgosi ke wena! Fa o ntse o boela kwa morago jaana o ire jang? Tsamaya o ye go bolaya selo sele!
- KGOSI: (*Ka selelo*) Basadi thusang! Ke lona bommaabana lo tshwarang thipa ka fa bogaleng! Thusang basadi wee!
- BATHO: (*Ka selelo se segolo*) Ijoo... re tla tshabela kae? Bonang fela ka moo re felang ka teng.

Tema ya 6

MMEGI: Kgodumodumo e ne ya fetsa batho ga mmogo le diruiwa tsa bone tsotlhe mme ga sala mosadi go twe Morwesi. Morwesi o ne a iphitlhile ka mo khuting. O ne a itibola ka ngwana wa mosimane yo a neng a mo taya leina la Sankatane.

MORWESI: (*Ka selemo*) Ke ne ke iphitlhela eng? Jaanong ke tla sala le mang mo lefatsheng le? E seng le nna ke mpe ke tswe gore e nje e fetse ka nna. Kana monna wa me e rile a ntshia mono a mpha taelo ya gore fa ke le mo tsietsing ke itse gore "Ke na le Modisa mme ke tla be ke sa tlhoke sepe." Ke mosadi, ke tshwanetse go itiisa, ke tla thusega. (*Lesea le simolola go lela*) Ao! Ke a leboga, ke thusegile ka ngwana wa mosimane. O tla nkgolela, mme ke sale nae. (*O gomotsa lesea*) Didimala ngwanaka, didimala, simane wa ga mmaagwe! O tla re o tlholetswe ka o fitlha dilo tsotlhe di fedile. (*Moragonyana ngwana a robala*) A e re a sa ntse a robetse ke mpe ke ye go senka se se jewang. A ke tlhodise sentle pele gongwe Kgodumodumo e sa ntse e le ka fa ntle. (*O a tsoga, o tlhola gore a Kgodumodumo ga e bonale*) Nnyaya ga e yo. (*O a tswa, o tsamaya go batla dijo*)

Tema ya 7

- MMEGI: *Mosimane Sankatane o ne a gola a nna le tlhaloganyo, mme a ba a tswa mo khuting, a tsamayatsamaya ka fa ntle fa mmaagwe a sa ile go senka dijo. Ka letsatsi lengwe a botsa mmaagwe a re...*
- SANKATANE: Mma fa ke bona matlo a mantsi jaana go dula eng mo go one?
- MORWESI: *(Ka selelo)* Ngwanaka! E ne e le matlo a batho!
- SANKATANE: *(Ka go botsa)* Batho! Batho ke eng? Ba ile kae jaanong?
- MORWESI: Ngwanaka, batho ke dilo tse di tshwanang jaaka nna le wena.
- SANKATANE: Jaanong ba ile kae mma?
- MORWESI: *(Ka pelo e e botthoko)* Ba jelwe ke Kgodumodumo.
- SANKATANE: Mma jaanong masaka a mantsintsi ano one ke a eng?
- MORWESI: Ngwanaka! Diruiwa tsa batho di ne di tlhatlhelwa mo masakeng ano. Go ne go le dikgomo le dipodi, mme le tsone di jelwe ke Kgodumodumo.
- SANKATANE: Mma! *(Tidimalo)* Kgodumodumo eno ke eng? A ke motho yo o tshwanang le nna kgotsa a ke kgomo?
- MORWESI: Nnyaya ngwanaka! Kgodumodumo ke phologolo e tona go gaisa diphologolo tsotlhe mo lefatsheng. E a boitshega. E na le leleme le letelele, e go metsa fela e ntse e le kgakala le wena.
- SANKATANE: Mme jaanong e ile kae mma?
- MORWESI: E rile e sena go ja batho le diphologolo tsotlhe ya ya go robala. Ke ele e robetse fa tlase fale!

- SANKATANE: (O *maketse*) Ao! mma, a selo sele ga se thaba?
- MORWESI: Nnyaya ngwanaka ke yone Kgodumodumo eo.
- SANKATANE: Mma jaanong rre ene o kae?
- MORWESI: (Ka *pelo e e botlhoko*) Ngwanaka o... jelwe ke Kgodumodumo le ene. (O *simolola go lela*)
- SANKATANE: Didimala mma, didimala! Ke tla e direla leano. Ke tla feletsa ke e bolaile le yone jaaka e bolaile rre.
- MORWESI: (O a *tswa*) O sale fao ke sa ile go senka se re tla lalang re se jele maitseboeng ano, o se ke wa tswa. Fa e ka go bona e tla go tshwara ka leleme la yone e go gogele kwa go yone.
- SANKATANE: (Ka go *inagana*) A mme ga a mpone! Ke ile go senka sengwe se nka bolayang Kgodumodumo eno ka sona. Ee, tshipi eno e tla siama, fa nka e lootsa, ya nna bogale, ka e dira motswi jaaka lemao ke tla e tlhaba ke e gagole dimpa tseno ke ntshe rre. (O *simolola go lela*)
- MORWESI: (O *utlwa Sankatane a lela. O tlhaga a sianela Sankatane*) Sankatane! Sankatane o lelela eng? A Kgodumodumo e go tshwere? Ijoo... ngwanake o kae? Sankatane! Naare mosimane yo o ile kae? Fa ke mo reetse ka re a se ke a sala a tsamaya jaana o ile kae... ! (Kgodumodumo e *utlwa selelo sa ga Morwesi, e simolola go bokolela*) Ijoo... utlwa fela jaaka Kgodumodumo e gaketse! Sankatane!
- SANKATANE: (Ka *selelo*) Mma!

- MORWESI: (*Ka bosilo*) O lelela eng? Tabogela kwano ka bonako Kgodumodumo e etla. Mpo-le-lele gore o lelela eng? Molato ke eng?
- SANKATANE: (*O sa ntse a lela*) Mma ke batla rre! Ke ile go bolaya Kgodumodumo eo ke ntshe rre! (*Ka selelo*)
- MORWESI: Š... ! Didimala ke e e etla e tla re utlwa.
- SANKATANE: (*O a sunetsa*) Mma a ke yone e ntseng e gataka ka fa godimo ga khuti ka fa?
- MORWESI: (*O a seba*) Ke rile o buele kwa tlase e tla go utlwa!
- SANKATANE: (*O simolola go seba*) Jaanong mma fa e nkutlwile e ka ntira eng?
- MORWESI: E ka tla ya re bolaya ngwanaka.
- SANKATANE: Mma fa e le phologolo e tona jaana e ka tsena jang mo khuting e nnyennyane jaana?
- MORWESI: Š... ! E tla re utlwa, ga e ka ke ya tsena, e tla tsenya leleme la yone le letelele mme e re gonyolole ka lona e re je. Didimala pele e tle e tsamaye o tla sala o mpotsa. A re robale.

Tema ya 8

(Sankatane o lootsa lerumo la gagwe. Morwesi o robetse)

SANKATANE: (O bua a le esi, o a seba) Mme o thulametse, nte ke simolole go lootsa tshipi e ya me e. Ga nka ke ka dumela gore Kgodumodumo e bolaye rre nna ke sale le mme fela re le babedi, bona fela jaaka a sotlega. Ke tla lootsa tshipi eno ke e dire bogale jaaka thipa, mme e nne motswi jaaka lemao. Fa ke feditse, ke tla ngwega mme a sa robetse ke ye go e tlhaba ke e bolaye. Ke tshwanetse gore ke bone rre pele bosigo bo sa. Ke tle ke utlwe mme fa a mpoka a re "Ke Sankatane mosimane wa phoka wa ga Mmaphalanyana a Motlatla matodi magana letsholo fa ba ja ga ba gadimane ke magadimana ntweng." (O simolola go lela)

MORWESI: (Ka letshogo) Sankatane! O lelela eng? O ntshosa jaana ke re a Kgodumodumo e go tshwere?

SANKATANE: Mma ka re ke batla rre! A re ye go mo ntsha kwa Kgodumodumong ele?

MORWESI: (Ka go rapela) Nnyaya ngwanaka, fa o godile ke tla go thusa go e bolaya, e seng jaanong o sa ntse o le monnye thata. (Ka kgakgamalo) Selo se se phatsimang se o se tshotseng seno ke eng?

SANKATANE: Mma ke dira lerumo, ke batla gore ke ye go tsoma ka lone, ke tle ke go bolaele mmutla.

Tema ya 9

- MMEGI: *Mosimane Sankatane o tsere lobaka lo lolele a ntse a lootsa lerumo la gagwe mmaagwe a sa mmone, mme e rile letsatsi lengwe mmaagwe a sa ntse a ile go rwalela a sala a ngwega a lata Kgodumodumo. Kgodumodumo ya gana go mmona a sa ntse a tla a le kgakala ya dira modumo Goo... ! Gr... !*
- MORWESI: *(Ka letsbogo) Sankatane! A o ntse o le mo khuting? (Tidimalo) Fa go didimetse jaana mosimane yo o a bo a ile kae fa Kgodumodumo e gaketse jaana. Sankatane! Ijoo... ngwanake ke yole o lata Kgodumodumo! (Ka go bitsa) Hee bowa koo! Sankatane bowa koo e tla go bolaya! (O a lela)*
- SANKATANE: *(O araba mmaagwe) Mma o se ke wa atamela kwano, nna ke mosimane wa Sankatane ga e ka ke ya ntira sepe. Ke tla e bolaya ke ntshe rre!*
- MORWESI: *(O a rapela) Bona e ntshitse leleme e tla go goga ka lone Sankatane!*
- SANKATANE: *(Ka lenyatso) Le siame mma ke batla lone leleme leo ke tle ke le kgaole sentle!*
- MORWESI: *(O a lela) E re ke tle go go thusa Sankatane!*
- SANKATANE: *Mma ke rile o se ke wa atamela kwano. Ke tla e bolaya ke le esi fela. Nna ga ke rre e mo jeleng. Ke mosimane wa Sankatane.*
- MORWESI: *(O a lela) Ngwana yo fa e sa ntse e le lesea jaana, le gone le le kananyana a ka bolaya phologolo eno e e jeleng banna le basadi,*

ya be ya fetsa ga mmogo le leruo la bone jang? (*O bitsa gape*) Sankatane bona koo e tla go metsa. Sankatane!

SANKATANE: (*Ka lenyatso le ka pelokgale*) Ga e ka ke ya ntira sepe. Ke setse ke e kgaotse leleme. (*O bua a le esi*) Ke tla go bontsha phologolonyana ke wena. O gopola gore ke rre le batho ba o ba jeleng? A ga o itse fa tshoswane e kile ya bolaya tlou? (*O Iwa le Kgodumodumo*) Hm! E tla mphenya. Nka leka leano lefe? A nka e tlhaba ka lerumo leno? Nnyaya fa e ka leka fela go mmetsa ya se ke ya mpolaya, ka tsena le lerumo leno la me ke ntse ke le tshwere, ke tla e phunya mpanyana eno mme ka ntsha rre! (*O a lela*)

MORWESI: (*Ka selelo se segolo*) Ijoo... Kgodumodumo e meditse ngwanake! Ke tla dira eng? E seng le nna ke ye kwa go yone e mpe e mpolaye ga mmogo le ngwanake? Nte ke siane ka bonako e sa ntse e galefile jaana gore e mpe e mpolaye mmogo le ngwanake. (*O sianela kwa go Kgodumodumo*)

LENTSWE: Morwesi! Mmaagwe Mosimane wa Sankatane, boa koo! Boa gone teng fa o leng teng, lesa Kgodumodumo!

MORWESI: (*Ka letshogo*) O mang? Ke utlwa eng? Ke ntse ke re ke nna fela ke setseng mo lefatsheng leno? Jaanong wa bobedi o tlhaga kae? O mang wena o mpitsang ke sa go bone? O fa kae?

LENTSWE: Ke nna Phoka! Rraagwe dikgosi le dikgosana tsotlhe tsa Phokeng tsa bogologolo, ga o ka ke wa mpona, le gona ga o ka ke wa nkitse. Fela ka re boa koo!

MORWESI: (Ka leshogo) Ke sepoko! Ke tla dira eng jaanong? Sa re ke boe mme ke batla go swa le ngwanake, ke swe le batho botlhe ke ye kwa go ngwanake le monna wa me ga mmogo le batho botlhe ba ba feletseng teng.

Tema ya 10

(Go utlwala phefo e kgolo. Go simolola go na pula. Dikgadima di ntse di tladimola)

MORWESI:

Ao! Dilo di a latelela ruri! Go ka tsoga modumo o mokanakana wa phefo? Kgotsa ke eng? Pula le yone e a na. Ke tla lala ke robetse kae fa metsi a ka tlala ka khuti? Le gona ke tla robala kae sepoko se le gone? *(Go a didimala, morago go utlwala molodi wa dinonyane, diphologolo le batho ba ba buang ba ba itumetseng)* *(Ka go makala)* Ke utlwa eng? Fa e kete ke modumo wa dikgomo le batho jaana? A ke a lora? A gone mme nka lora motshegare o mokana? Nnyaya ga ke lore. Ke batho, ke bale! Mme ba tlhaga kae? *(O itumetse)* Sankatane! Sankatane o tswa kae? Ke ntse ke re ke bone Kgodumodumo e go bolaya?

SANKATANE:

E mmeditse mme nna ka e bolaya. Ke tsile le rre. Ke yo!

BATHO:

(Ba a goa) Mosimane wa Sankatane o re thusitse! Ke ene kgosi ya rona. A re mo direng kgosi! Sankatane! Gola phoka!

MONNAMOGOLO:

(O gakgametse) Ke eng? A ke ntse ke robetse? Fa e sale ke ipona ke ile go lwa le Kgodumodumo ele, mme ke tswa kae, ke...

SANKATANE:

Tidimalo bomma le borra! A lo bona phologolo e e robetseng fa e?

BATHO:

(Ba itumetse) Re a e bona ngwana wa rona!

SANKATANE:

Mme ke nna ke lo ntshitseng mo go yone, lona lotlhe ga mmogo le leruo lotlhe

la lona. Ke e bolaile nna mosimane wa Sankatane.

BATHO: (*Ba itumetse*) Gola o tlhogole mosimane wa Sankatane! O dirile motlholo o o iseng o bo o dirwe le ke borraago!

SANKATANE: E rile ke goroga mo lefatsheng leno ka fitlhela e le nna le mme fela, mme ka gakgamadiwa ke matlo le masaka a mantsi gore a tswa kae le gore batho ba ile kae le diphologolo tsa bona? E rile ke botsa mme, a mpoielela fa lo jelwe ke Kgodumodumo. E rile ke mmotsa gore rre ene o kae a mpoielela fa rre le ene a jelwe ke Kgodumodumo. Pelo ya me e ne ya utlwa botlhoko mme ka loga leano la go e bolaya. Ke ne ka senka tshipi, ka dira lerumo, ka e lata, ka simolola ka leleme la yona fa e ntse e re e a ntshwara ka nna ka le kgaola, mme e rile ke utlwa gore ke lapile, ka ineela gore e mmetse ga mmogo le lerumo la me. E rile ke tsena mo teng ga yona, ka e kgabetlelela malanyana ka e phunya mpa. Ke fa lona le rre le diphologolo tsotlhe lo tla tswa jaaka lo ipona lo dule jaana.

BATHO: (*Ka boitumelo*) Sankatane! O kgosi ya rona, o tla re busa Sankatane. Ga re sa batla kgosi e nngwe gape.

SANKATANE: Bomma le borra! Fa ke le monnye jaana nka nna kgosi ya lona jang? Ke ne ke sa re lo ntire kgosi ya lona. Ke ne ke batla rre, ke mmone, mme le lona lo thusegile ka ntlha ya gore ke ne ke batla rre. Lo ntse lo na le kgosi ya lona ke...

- KGOSI: Bafokeng! Ke ne ke...
- BATHO: Didimala wena, o ntse o re Bafokeng!
Bafokeng! O le sekopa sa kgosi!
- KEDIBONE: (*Ka lenyatso*) Lo ntse lo senya nako, mo fophe ka khiba setlaela se, a ga lo mo apese mose e nne mosadi?
- SANKATANE: (*Ka go rapela*) Borra le bomma, reetsang kgosi ya lona e bua le lona.
- BATHO: Ga e tlhole e le kgosi ya rona. Ke wena kgosi. A a tsamaye!
- SANKATANE: Mme fa lo sa tlhole lo mmatla, dirang rre kgosi ka gone ke ka ntlha ya gagwe lo thusegileng jaana, nna ke sa le mmotlana.
- MONNAMOGOLO: Ngwanaangwanaka, o re thusitse, le fa e le ka ntlha ya ga rraago, o re kaetse gore o na le kitso le botlhale jo ka jone o ka sireletsang setšhaba ka jone. O monnye ka popego le seemo, mme fa e le ka kitso le botlhale le tlhaloganyo o mogolo go re gaisa rotlhe. Tlotlo eno ke ya gago e seng ya ga rraago!
- KEDIBONE: Ngwanaka! O buile nnete, ke ka ntlha ya ga rraago re leng batho, mme nna ka re le mmaago re se ke ra mo lebala, fa a ne a sa iphitlha gore o bo o nne teng re ka bo re le kae?
- BATHO: Ke nnete! Ga go na boammaaruri jo bo fetang joo! Ke kgosi a e nne kgosi ya rona. (*Go utlwala logadima*)
- LENTSWE: (*Ka iketlo*) Ke nna kgosikgolo ya lona Bafokeng ba ga Motlatla. Ke nna ke dirileng gore mosadi yono Morwesi a sale, a tie a tshole mosimane yono wa Sankatane gore a tie a lo golole mo diatleng tsa kgosi e e neng e lo patika, lo ntšhwafale.

- Mme ke ene kgosi ya lona. Ke yone kgosi
ya me e ntšhwa e ke lo e tlhophetseng.
(*Go betsa logadima gape*)
- BATHO: (Ka boitumelo) Gola kgosi ya rona! Gola
mosimane wa Sankatane. Gola Phoka o re
buse! Pula! Phoka!
- MONNAMOGOLO: Didimalang Bafokeng re neyeng Sankatane
kgosi ya rona sebaka a bue!
- SANKATANE: Bomma le borra! A lo bona naga eno ya
Phokeng mono ga Motlatla? Lo bona go
tloga ka thaba ya ga Rapitso go tsena ka
Thaba ya Mogono? Ke naga ya lona. Lo
fudiseng gotlhe fela. Naga e e neng e
jelwe ke dipeba ke e e talana, dikgomo le
dihutshane tsa lona di tla tsamaya teng.
- BATHO: O buile kgosi ya rona, mme fela ga re na
diphologolo fa e sale di tsewa ke kgosi
eno ya segagapa.
- SANKATANE: Baya pelo, ga ke ise ke fetse. Ke nna ke
itseng fa lo se na leruo le tserwe ke kgosi
ya lona. Mme mongwe le mongwe o sa
ntse a itse dikgomo le dipodi tsa gagwe.
Mongwe le mongwe a a thophe tsa
gagwe. Lo rue lo phuthologe, lo thube
kobo segole lo tlhabe kgobe ka mmutlwa.
Mme pele dilo tseno di ka diragala, a re
direng mpho ya badimo, borre ba tlhabe
dikgomo, bomme ba ritele bojalwa go
nowe go jewe re feng badimo ba rona ba
tle ba itumele. Ke feditse.
- BATHO: O buile kgosi! O buile mosimane wa
Sankatane.
- KGOSI: Bagaetsho ke ne ke re...
- KEDIBONE: (*Ka bosilo*) Dula fatshe wena ga o tlhole
o le kgosi ya rona, a a bolawe selo se sa
sekopa.

- SANKATANE: Bomma le fa e sa tlhole e le kgosi ya lona mo reetseng fela.
- KEDISALETSE: (*Ka bosilo*) Ga re mo reetse sepe, ga re tlhole re mmatla. Rona mono Phokeng re na le kgosi e le nngwe fela. Ke mosimane wa Sankatane.
- SANKATANE: Ke nna ke itseng bagaetsho! Fela ke ne ke kopa gore lo mo neye sebaka a bue.
- BATHO: (*Ka go goa*) Bua setlaela ke wena sa molotsana re go utlwe!
- KGOSI: (*Ka khutsafalo*) Ke ne ke re jaanong bagaetsho a lo nkamoga leruonyana la me? Ke ne ke diretse mmakgosi boswanyana?
- MONNAMOGOLO: (*Ka bosilo*) Mmakgosi mmakgosi! Mmakgosi ya rona ke Morwesi, mmaagwe Sankatane. Didimala o dule fa fatshe legodu ke wena.
- KEDISALETSE: Bagaetsho! A motho yono ga mmogo le mogatse ba bolawe!
- KEDIBONE: A ba bolawe!
- MORWESI: Bomma le borra ke ne ke...
- BATHO: Didimalang lo reetse mmakgosi ya rona, mmaagwe Sankatane o a bua Bafokeng. Bua mohumagadi!
- MORWESI: Nna ke ne ke lopa gore ba se bolaiwe, a ba golegelwe koloi ba laisiwe ga mmogo le dithotonyana tsa bone ba ntshiweng ka motse. Go maswe go bolaya motho.
- MONNAMOGOLO: O buile mmaarona, o buile mmakgosi ya rona. Wena kgosinyana ke wena ya molotsana o leboge mmaarona fela, go seng jalo ke ne ke tla go kgama ka kgole go fitlha o swa.
- SANKATANE: Borra le bomma! Dirang gee jaaka yo mme a boletse, mme e re lo sena go dira jalo, lo

tle go tllaba lo apeye malwa lo dire mpho
ya badimo. Nna ga ke batle go bona ntšwa
e ntse e gogagoga lesapo la motho.

BATHO: Pula! Pula! Phoka!

Bokhutlo

Mosese, mosese, mangole le menwana ka S.J. Shole

Badiragatsi

BOSALALA:	Monna wa lelapa
FEKE:	O kaiwa e le letagwa, mme o kgona go rarabolola kgetsi ya polao
RANTLERU:	Ke lepodisi
NNUKU:	Mosadi (Mmolai)
SAJENE:	Lepodisi

Tema ya 1

(Go bosigo, go tlhaga sejanaga, sa ema mme lebati la sone le a bulega)

- BOSALALA: Feke, fologa monna, o ye gae go bosigo. Fologa, fologa, fologa! Ga o nwe mosimane ke wena wa re tshutshu! (*Feke o a botla*) Mogošane wa gago o ka re wa motho a hupile ntswa e e suleng.
- FEKE: (*O botla gape*) Ntšwa e e suleng! Go siame monna. Boleo jwa me ke bojalwa le mogošane. Jwa gago jona ke tlile go bolelela Nnuku ka banyana ba ba salang ba mo thubela motse a se yo. (*O itewa ke kgodisa*)
- BOSALALA: (*O tšbegisa tshotlo*) Ooyii, kana o tlwaetse go ntshosetsa ka go re o tla bolelela Nnuku! Go fedile gompieno, buti. O ile Nnuku. Ke lokologile... Ga se maloba ke go reka ka madi a bojalwa gore o se ka wa mmolelela.
- FEKE: O kobile Nnuku? O kobile mosadi monna?
- BOSALALA: O tshosiwa ke eng? O nyale o tle o tlogele go gakgamalela mathata a banna ba bangwe. Botagwa jo ke jona bo dirileng gore o palelwe ke bopodisi. jaanong o bona gore o itire lepodisi la...
- FEKE: Ke lepodisi la diphiri tsa gago. Fa o ka bo o se na diphiri nka bo ke sa bolawe ke bojalwa jo o ntswalang molomo ka jona.
- BOSALALA: (*Ka bogale*) Monna, fologa o tsamae. Ke se tlhole ke go bona. (*O thubaganya lebati la koloi, o a e dumisa, o a tsamaya. O bua a le esî*) Nnuku, Nnuku! Nnuku e ne e le sssoomamang! Rona re itse boMmemme.

Ga ke bolo go fepa motho ka bojalwa ke mo reka gore a fitlhe diphiri tsa me. O ile Nnuku. Ke nna le Mmemme fela. (*O emisa kolo!*) Ooyi, naare o setse a timile lebone le ena Mmemme bathong? O robetse ngwanyana wa me yo ke sa bolong go mo lomelediwa ke Nnuku. O emetse gore Salaboy a feta a re ko-ko-ko! gararo mo lebating, a be a bula. (*O kokota gararo mo lebating a be a leta sebakanyana. A be a ipoeletsa gape. O buela kwa tlase ka go fela pelo*) Khaamaan! Bula ka pele ke ise ke bonwe ke matlho a a fa a a ratang dilo a! Naare Mmemme o robetse jo bofe? A ka ya le boroko mo ntlong ya go ikutswa? (*O leka lebati. Le a gana*) Kana ke tla nnela go athama fa, kgotsa go riana motho o ile, o tlhagafaditswe ke bomaratahelele ba ba etsang Feke jaana! O ile Mmemme. Ke sale ke bona go timilwe lebone. Sis! Fa e le gore o sutlhile, go fedile ka nna le ena. (*O ntsha dinotlolo*) Nte ke lotlolole ka sa me ke tsene mo ntlong ke ithobalele. (*O tsenya senotlolo, mme se gana go tsena*) Heelang! Golo fa lebati le le notleletswe ka kwa gare. Go na le senotlolo mo go lona. (*O leka lebati. Le gana gape*) Mme le notletswe. Go raya gore Mmemme o teng mo ntlong mo. Jaanong o a reng a sa bule. Kgotsa... (*O a siana*) Kgotsa o butse le le ka fa morago. (*O rutlarutla lebati la tshipi*) Le lona le jelwe ka berebere. Motho o teng mo ntlong mo. Nte ke ye go kokota gape ka kwa pele. (*O a kokota. O tshoganyediwa ke lentswe le lekima*)

- RANTLERU: Heei! Ke eng o lwa le lebati la batho monna? Fa o ka leka go tshaba ke a go thuntsha! O mang monna? O batlang mo ga Bosalala o ntse o bona gore ga go na ope?
- BOSALALA: Rantleru! Ke nna Bosalala.
- RANTLERU: Jaanong a o a tsenwa fa o nnetse go kokota fa ga gago?
- BOSALALA: (*O kgwa mowa*) Ke gakgamadiwa ke lebati ke le le lotleletswe ka fa gare mme ga ke arabiwe fa ke kokota.
- RANTLERU: O itse sentle gore mosadi o gana go go bulela, monna. Tsamaya o ye go robala kwa o tswang teng.
- BOSALALA: Mosadi o raya ofe? Ga ke re o a itse gore Nnuku o ngadile o tsamaile!
- RANTLERU: Jaanong yo o inotleletseng ka fa gare ke mang? A o lekile lebati le le kwa morago?
- BOSALALA: Le lona le berebetswe ka fa gare.
- RANTLERU: M-m! M-m! Golo fa go na le mokgwa fa monna. Tiro ya me ya bopodisi e nthutile gore dilo tsa mofuta o di kaya sengwe se se kotsi. Ke roba lebati.
- BOSALALA: Lebati la me Rantleru? Le fa e bile go twe o lepodisi, ke a gana!
- RANTLERU: Ga ke go botse ke a go bolelela. E seng jalo o tla tlhalosa gore o lotleletswe ke sepoko sefe kwa ntle. Tshaba ke robe lebati le. (*Bosalala o leka go mo rapela. O mo kgaoletsa ka bogale*) Tshaba! (*O roba lebati*) Ke tla ke siane ke bona motho fa lebating la gago ke ithaya ke re o a senyediwa. Ka re ke a go thusa o...
- BOSALALA: (*O a kua*) Joooo! Ijoooo! Mmalonnawee!
- RANTLERU: Ga ke re jaanong o a bona. Setopo!

- BOSALALA: (O a lela) Ijoo, Mmemme! Mmemmewee!
- RANTLERU: O mmiletsang o bona gore o sule? Ke go boleletse gore sengwe se teng mo ntlong.
- BOSALALA: Ke tšile go raya batho ke reng wee!
- RANTLERU: Bosalala, tlogela go lela monna re bone gore re dirang. Motho yo o ntse a inotletse mo ntlong yo. Ga a ipolaya. O bolailwe. O iteilwe ka selo ka fa morago. O robegile thamo. O bolailwe. (Bosalala o nnetse go hunahuna selelo) Monna kgaotsa o a ntlhodia! Motho yo o batlang mo ntlong ya ga Nnuku? A o mo tlogetse mo ntlong?
- BOSALALA: Ke... ke... o ne a nketetse.
- RANTLERU: Ka re a o mo tlogetse mo ntlong?
- BOSALALA: Ee, ntata. Ke mo tlogetse mo ke ya teropong.
- RANTLERU: Tswaya ka tsona monna.
- BOSALALA: Rantleru, ke a itse gore o lepodisi. Ke a itse gore o a mphenya. Ke itse gape gore o mogolole. Se ke sa se itseng...
- RANTLERU: (O a mo kgaoletsa) Tlogela se o sa se itseng setopo se le fa pele ga rona!
- BOSALALA: Se ke sa se itseng ke gore e re ke swetswe ke moeng, o be o sa lele le nna. Ga ke itse gore a kgotsa o belaela e le nna ke bolaileng motho yo.
- RANTLERU: Bosalala, gore ke mogoloo kgotsa gore motho yo ke eng sa gago, ga go nthibele go diragatsa maikarabelo a me mo mabakeng a a ntseng jaana. Motho yo, o na le beng, mme ba tšile go batla go itse gore o swela jang mo ntlong ya gago. Ba tšile go batla go itse gore nna ke le lepodisi, ke dirileng. Kgotsa o ne o batla gore ke nnele go bokolela jaaka wena?

- BOSALALA: Nnyaya, kana ke gore o nnetse go nkgakgautha.
- RANTLERU: Ga ke go kgakgauthe, ke batla nnete. Tswaya ka nnete o tle o tlhatswege mo molatong o. Motho ke yo o bolailwe. O swetse mo ntlong ya gago.
- BOSALALA: Fela go a itshupa gore ga a bolaiwa ke nna.
- RANTLERU: Re tla itse ka eng?
- BOSALALA: Nka ipolaela lekgarebe jang? Le gone ke wena o tseneng le nna mo ntlong re sena go roba lebati. Ga nka ke ka kgona go bolaya motho mo ntlong ka be ka mo lotlelela ka fa gare. E le gore ke dule jang?
- RANTLERU: (*Morago ga tidimalo sebakanyana*) Ke a utlwa. Go fitlha jaanong jaana ga go bonale e ka nna wena. Mhm! Go raya gore moswi ke ena a lotletseng. Mme go ka kgonega fela fa a ipolaile. Jaanong go itshupa gore o kgamilwe. Matlho a gagwe a rotogile. Leleme le betologile. O na le ntho mo kgorikgoring. Moipolai ga a ka ke a ipetsa ka fa morago.
- BOSALALA: E seng gore o ne a tswetse kwa ntle, a tlhaselwa ke motho, a kgona go tshabela mo ntlong, mme a swela teng?
- RANTLERU: Motho yo, o bolaetswe mo. E seng kwa ntle. Bona masuputso a. Le gone a ka bo a swetse gaufi le lebati. Jaanong ke yole kwa mojakong wa kamore. Ke go raya ke re o bolaetswe mo. A lebati la berebere ke le le fa le le ka inotlelang fa o le tswalela ka fa ntle?
- BOSALALA: Nnyaya. Fa o belaela re ka ya go le leka. (*Ba ya kwa go lona. Ba a le kgotlhokgotsa*)

Mabati ano ka bobedi a ne a lotletswe ka fa gare. O paki ya me.

RANTLERU: Hm! Go a nthatafalela. Fa nka be ke sa go thusa go roba lebatl nka be ke re o mmolai. Nka be ke dumela mo dipokong ke ne ke tla re setopo se ke sepoko se, kgotsa ke sa motho yo o bolailweng ke sepoko. Jaanong, mme gone ke batla gore fa ke bitsa mapodisi a mangwe, ke bo ke itse gore o amega go le kana kang. O tlile go tshwannwa ke go nthusu. Fa go ka pala, ba tlile go tswala ntlo eno, wena ba go tswalela mo kgolegong go fitlha re tshwara mmelaelwa yo o botoka. Tlholu gore a ditshipi tsa mafesetere ga di na fa motho a ka sutlhang teng. *(Bosalala o dira jalo a ntse a sisa pelo. Rantleru o dira modumo ka kwa dikamoreng tse dingwe. Mabati le difenitšhara di a suta, di a thulana)*

BOSALALA: *(A le esi)* Le rona boBosalala ruri! Ke fano jaanong ke bona kotlhao ya go siana le boMmemme, basadi ba rona boNnuku ba ntse ba le teng. Kana fa a ka utlwa, Nnuku mogatsake, o tlile gore ke baakanyegile. O ngadile a tsamaya. A ntlhe nka bo ke emetse gore re tlhalane pele! Mmemme le ena o itlhophela loso lo lo ntsenyang mo tsietsing. Loso lo lo malepa lo lo ka golegang motho e se mmolai. E bile fa a ka bo a bolailwe ke nna, kgotsa go na le ditshupo tsa gore o ipolaile... ! Ke tlile go golegwa fela fa boRantleru ba ka palelwa ke go rarabolola malepa a polao e. *(Rantleru o a mmitsa)*

- RANTLERU: Monna, Bosalala, tlaya ka kwano! Ke batlile gotlhe mo nka kgonang mme ga ke bone motlhala. Oteroupo e tshetlha. Lebeteri le yona e lolea. Siling le yona ga e na phatlha. Ga ke itse gore go tweng ka baesekopo e tshwana le e. Motho o bolaetswe mo ntlong, mabati a lotletswe ka fa teng. Mafesetere ga a na phatlha e e ka sutlhang motho. Ke tla be ka leletsa setešene sa rona mogala, le emelentshe e bidiwe go tla go olela maswe a.
- BOSALALA: Morwaarra tlhe ke a kopa. Le se ka la ba la ntshwara le ise le tlhomamise gore phetlhi e tsene kae. Le se ka la bo la itsapa go sedisisa motlhala wa mmolai.
- RANTLERU: (*O letsa mogala*) Hallo! Ke Sajene? Ke nna Rantleru. Ke mo 6666 mmila wa Kgama. Ke fitlhetse setopo mo ntlong mme go lotletswe ka fa gare. Ke palelwa ke go rarabolola malepa a mmolai. Ke na le mong wa ntlo, mme le ena o tsene le nna fa ke sena go roba lebati. Tlayang lo re thuseng tsweetswee, Sajene. (*O baya mogala fa fatshe. O kgwa mowa*) Ga ke kgone go bona tshipi e e iteileng motho yo mo kgorikgoring. (*Go utlwa la motho a itewa ke kgodisa, e bile a ntse a potla*) Ke mang yoo?
- BOSALALA: Feke! O a itse letagwa le le tla lala le ntenne le. Feke! O batlang fa? Tsamaya o tlile go re tlhakatlhakanyetsa.
- FEKE: Go tloga leng o nkoba fa o etetswe ke Mmemme! Le gone wena ga ke na sepe le... (*O bona setopo. O a kua*) Hei! Hei! Hei! Ke bonang? Bosalala, o bolaile Mmemme!

- RANTLERU: Didimala mošantowe! Golo fa re mo mathateng fa. Bosalala, letlapi le la motho le tswa kae le? E seng gore ke ena a nang le mokgwa a ntse a imakatsa jaana? O ntse o le kae monna?
- FEKE: Ke tswa kwa etsho. Ao, o Rantleru? Dumela rre lepodisi. Go rileng fa go riana. A lo ne lo dikile Mmemme mantšwa ke lona?
- RANTLERU: (*O mo swaya ka tlelapa*) Heei, ga ke tshameke golo fa! Ka re o butsoga kae? O ntse o iphitlhile mo ntlong? Nkarabe, o tlogele go tlatsa matlho le naga.
- FEKE: Jaanong ke a itewa? Ke eng lona lo sa nkarabe fa ke re lo rileng Mmemme?
- BOSALALA: O ne o le soomamang wena? Le nna ke tloga ke go okeletsa. (*O a mo phantsha*)
- FEKE: Mpetseng, borradithata. Ga lo simolole ka nna. E bile nna ke leboga fa le sa mpolae.
- RANTLERU: Feke!
- FEKE: Ee, fa batho ba bangwe ba ka bo ba tlhokomela basadi ba bona, golo fa go ka bo go se na setopo fa. Ga ke itse gore a le gone fa le nnetse go nteketa jaana ke gona fa le rarabolola sengwe.
- RANTLERU: Feke, o tloga o ntshia mo lefifing fa o sa tswale melomo e e dibete eo. Kana fa o ka bo o sa senngwa ke botagwa e ka bo e le wena o nthusang ka dikakanyo.
- FEKE: Motho wa lona fa a tloga o tlhapelelwa mo botagweng jwa me. Ke mang a rileng nka se ka ka thusa? Kgotsa ke ka lona le tsere ura yotlhe le dikologa setopo le sa tswema?

- RANTLERU: Ka wena o le botlhale, re bolelele gore fa setopo se lotleletswe ka fa gare ga ntlo e e se nang ope, se a bo se bolailwe ke mang, jang?
- FEKE: Se bolailwe ke motho.
- RANTLERU: A tsene kae?
- FEKE: O a re a tsene kae? A ke jona bothata jwa lona? Motho o tsena kae fa a sa tsene ka mojako?
- BOSALALA: Monna, tsamaya! Mapodisi a tloga a go fitlhela fa. Fa re batla thuso re tla e batla mo go bona.
- RANTLERU: Ga a ye gope. Gongwe ke ena mmolai.
- BOSALALA: Ga re tle go senya nako ka ena abuti. Ena nka mo pakela ka gore ke tla le ena. Ke ne ke fetsa go kgaogana nae fa o tla mphithlela fa. A a tsamae.
- FEKE: Ga ke ye gope. Ke lemogile gore le nnetse go ija dinala, le palelwa ke go akanya. Fa le ka bo le ipoditse dipotso tsa botlhokwa, le ka bo le feditse.
- RANTLERU: O raya re ipotsa dipotso dife? Ra re mmolai o tsene kae?
- FEKE: Kana seo ga se bothata. Ke malepa a a ipatlelang tlhaloganyo fela. (*O a botla*) Tlhaloganyo e tshesane fela le gone. (*Ba mo felehwa ke pelo*) Ka re go batlega tlhaloganyonyana, e tshesane. A le phuruphuditse gotlhe mo ntlong?
- RANTLERU: Ee, ramathhale.
- FEKE: Bolao jo bo fa pele ga lona jo jona? (*Ba a didimala*) Bo okomeleng.
- BOSALALA: (*O sutisa bolao*) Ga go na sepe ka fa tlase ka fa, monna. O a re dia le gone. Tlaya ka potso ya gago e e botoka re utlwe.

- FEKE: Le ka bo le ipoditse gore mmolai o dule jang. "O dule jang" e seng "O tsene kae".
- RANTLERU: A tswa kae ka o a utlwa gore ra re re fitlhetse mabati a lotleletswe ka fa gare?
- FEKE: Borra, ke lona ba e seng matagwa, mmolai wa lona o dule fa go tseneng nna Feke teng.
- RANTLERU LE BOSALALA: Sa reng-ne s'o se!
- FEKE: Ke re mmolai o dule ka phatlha e ke tseneng ka yona! Ka mojakole.
- RANTLERU: O raya gore re ka bo re sa mmona. E le gore o ne a iphitlhile kae?
- FEKE: Ga ke re le thubile lebati, la sianela setopo kwa mojakong wa kamore? Ga ke re le ne la sianela go phuruphutsa dikamore le mafesetere?
- BOSALALA: Oohoo!
- FEKE: E re "Ee, abuti", o ntse o re "Ohoo" o ka re o motho a hupile mouwane. Ga ke re le nna le mpone fela ke setse ke le mo ntlong? A re sutiseng bolao jo bo fa thoko ga lebati jo. (*Ba a bo sutisa*) A selo se ga se motlhala wa motho a huhumela? A se ga se mangole a gagwe fa a ne a gagabela kwa ntle? Nkarabeng! (*Ba a didimala*) Le fetile bolao jo, la sianela kwa dikamoreng, e bile le tlogetse lebati le sa tswalwa. Motho yo le mmatlang o dule ka fa tlase ga bolao jo. Le gone ga a kgakala. Fa lo ka mo latela lo ka boa ka ena go ise go ye kae.
- RANTLERU: (*O kgwa mowa*) O ka re o a utlwala, Feke.
- BOSALALA: O a re o a utlwala. Jaanong mmolai e ka nna mang monna?

Tema ya 2

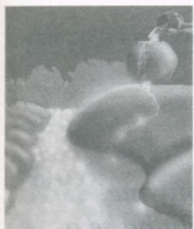
(Go utlwala lewiuwiu la sepodisi le la emelentshe. Fa di ema go utlwala lekitikiti kwa ntle, batho ba goa mongwe. Ba diga lebati, ba a tsena)

- RANTLERU: Sajene.
 BOSALALA: Nnuku! O tswa kae?
 SAJENE: Dumela monna Rantleru. Mme yo ke mang yo? Re mo tshwara fa ntle fa a re o a tshaba.
 NNUKU: *(O tshogile)* Ke ne ke sa re ke a tshaba. Ke ne ke tshositswe ke go bona dikoloi tsa lona.
 SAJENE: O ne a tshaba. E bile o ne o ntse o itshukunyeditse mo sekhung.
 BOSALALA: Borra, mme yo ke mosadi wa me. Ga a amane le se se diragetseng fa.
 RANTLERU: Ke eng a lebega a sa gakgamadiwe ke setopo? Tlisa kwano kgetsana eo. Ga ke re o a bona. Senotlolo se a ga se sona sa ntlo ya gago, Bosalala? Motho yo ke ena Feke a reng o ne a tsene mo ntlong a be a tswa. Re mmuletse lebati re sa lemoge. Le gone ke ena fela a ka nnang le lebaka la go bolaya lekgarebe la monna wa gagwe. *(Nnuku o a lela)*
 BOSALALA: Borra se golegeng mosadi wa me! Le paka ka eng gore o ne a le mo ntlong? A o ronwa ka go tshola senotlolo sa ntlo ya ga mogatse!
 FEKE: Mme... *(O a botla. O itewa ke kgodisa)*
 SAJENE: *(O a mo kgaoletsa)* Naare matsitla a ona ke a kwa kae a? O tsena jang mo dilong wena?

- FEKE: O raya jang? O fitlhela e le nna ke lehang go rarabolola mathata fa! BoRantleru ba gago ba ne ba itlhobogile fa e ka bo e se ka nna!
- RANTLERU: Ga a ake Sajene. Mo fe sebaka.
- FEKE: Ee. A re batleng motlhala wa lerole le dipholetšhe mo go Nnuku. Lebelelang mosese wa gagwe, le mangole le menwana. Ke ena a neng a le ka fa tlase ga bolao jo. (*Nnuku le Bosalala ba a lela*) O tsene mo ntlong, a fitlhela Mmemme. E rile a sena go mmolaya a palelwa ke go tswa. Go fitlhela a bulelwa ke dikopa tse.
- NNUKU: (*O sisa pelo*) Feke o nepile. Ke ne ke boa kwa ke neng ke ile teng mme fa ke kokota ka gakgamala fa ke bulelwa ke Mmemme. Ka palelwa ke go itshoka. Ka itisatisa nae. Ka bona sebaka sa go mo itaaganya le setofo ka kgorikgori. Ka mo tshwara ka memetso. Ke ne ke sa re ke a mmolaya. Nka bo ke ntse ke tshabile, fela ka utlwa batho kwa ntle. Ke tshabile gore ba ka mpona. Ke ne ke sa itse gore ke tla tswa jang. Ke ne ka iphitlha ka fa tlase ga bolao gore e re le tsena, ke sutlhe. Ke ne ke re ke tla boa ke tla go imakatsa le lona. Tota ke ne ke batla gore e nne wena o tshwarwang. (*O a lela*)
- SAJENE: Rantleru, kopela Bosalala le mosadi yo. Ba tla bua kwa pele.
- FEKE: Bosalala ga a tsamae a ise a mphe madi a boranti. Le wena Rantleru!
- RANTLERU LE
SAJENE: Tloga fa!

FEKE: (O tsamaya a ntse a opela) d/d :mf/s
 s.sd.d't.ls m.f s.s f.m rr.rf.fm.rdd...
 Mosese wa gagwe, mangole le menwana
 mangole le menwana mangole le
 menwana.

Bokhutlo

Moipolai yo o sa lelelweng Ka E.K. Lebethe

Badiragatsi

SEAKO:	Monna, molemirui
MMASEAKO:	Ke mogatsa Seako
MODISE:	Mosimane
PHIKA:	Monna yo o leferefere, ke molemirui
RADITEREKERE:	Ke monna, o lemela balemirui
MMALABADI:	Molemirui
KILLER:	Monna yo o bosula
MONNA:	Molemirui

Tema ya 1

(Go kwa magaeng. Go utlwala melodi ya dinonyane, dikgogo le dikgomo. Go tlhaga sejanaga, fa se fitlha se a ema, lebati la sone le a bulwa morago le a tswalwa)

- PHIKA: *(Ka boitumelo)* Le tsogile jang rre Seako?
- SEAKO: *(O tshega setshego sa boitumelo)* Go a itumedisa mosong ono rre Phika. *(Ba tshega mmogo)* Monongwaga e ka re re tla kotula fa go tlang seatla.
- PHIKA: O ka re go ka nna jalo. Go itshupa fa o itlhaganeletse kwa masimong?
- SEAKO: Go jalo tsala.
- PHIKA: *(Ka bonolo)* A balemikarona ga ba ise ba go begele sengwe?
- SEAKO: *(O gakgametse)* Nnyaya. Go ka tswa go diregile eng? Kana ke tlhotse kwa toropong maabane.
- PHIKA: *(Ka phuthologo)* Se tshoge tsala. Ke dikgang tse di monate. Monongwaga re ile go tlhakantsha masimo, e bile...
- SEAKO: *(O gakgametse)* ... Tlhakantsha masimo!
- PHIKA: Go ntse jalo. Gape re ile go jwala korong rotlhe.
- SEAKO: Mogalammakapaa! E le gore ke kgopolo ya ga mang eo?
- PHIKA: Ke kgopolo ya ga kgosi ya me. Ke ne ka tlhajwa botlhale ke tsala nngwe ya me kwa botlhabatsatsi.
- SEAKO: *(O felelwa ke mowa)* Ga ke dumele. Rona balemi ba mmopo, re fetoga ba korong ka motsotswana?
- PHIKA: A ke o fetoge le dinako tsala. Mo dintweng tsele tsa botlhabatsatsi, ba bolaile balemi ba bantsi ba korong. *(Ka boikgantsho)*

Nagana ka madi a mantsintsi a re yang go a bona. Diketeketete.

SEAKO: (*Ka khutsafalo*) Mo go nna e ka re ke ditoro. Ke ile go tsaya lobaka lwa ngwaga ke inagana.

PHIKA: (*O gakgametse*) O sa re ngwaga. Tlhange rona boPhika le balemi ba bangwe ga re a tlhola re re ka mmamoso. Kana tšhelete e a tlhokega mo matshelong a rona.

SEAKO: (*O hemela kwa godimo*) Ga ke gane gore madi a a tlhokega, fela e seng matlakala a a tswang mo molomong o o nkgang oo wa gago...

PHIKA: O tlhokomele, o se ka wa fitlhela o nthogile... (*Ba a tswa*)

Tema ya 2

(Kwa kgotleng banna ba ntse ba ngunanguna)

- SEAKO: (O tsholetsa lentswe) Lona lwa re eng, banna? (*Ga ba mo arabe*) A re utlweng rre Mmalabadi ka a tsholeditse seatla.
- MMALABADI: (*Ka mafega*) Nna ga ke dire matlakalanyana ao. Tshimo ya me, ke tshimo ya me. Ga ke e tlhakantshe le ya motho, e bile ke ya go nna ke lema mmopo!
- SEAKO: Borra, se imakatseng. Rre Phika a re o boletse le lona mme lo dumetse. (*Banna ba a ngunanguna*) O mpoletse jalo mosong ono.
- MMALABADI: Ga go jalo rre Seako? Borre ba, le bona ba ka paka. Rre Phika o ne a bua jaaka motho yo o tshikhinyang fa re ka kopanya masimo mme ra lema korong. Fela, ga re a dira tshwetso epe nae.
- SEAKO: Borra, tshwetso ya bofelo ke ya lona. Nna Seako, ke ya go nna ke itemela mmopo. Le tshimo ya me, ga ke e kgomagantshe le ya motho.
- BOTLHE: Le rona ga re kgomagantshe tsa rona le tsa ope.
- MMALABADI: (*Ka go gopola*) O nagana gore ke sematla. Tshimo ya me e mo ntshe lebotsane, mme nna ke tlhoke dimpa. Phika o tla nkitse sentle gompiano.

Tema ya 3

(Mmalabadi o goroga kwa go Phika ka pitse)

PHIKA: *(Ka go makala)* Tlhang o tlhaga o sianisitse pitse bothoko jaana Mmalabadi? Bona, e bile o tswa madi mo molomong ka mokgwa o o ntseng o itomile molomo wa kwa tlase ka teng.

MMALABADI: *(Ka bogale)* Ee... ke wena!

PHIKA: Jaanong molato ke eng?

MMALABADI: O tsamaya o bolelela batho gore nna ke go file tshimo ya me gore o jale koronnyana ya gago?

PHIKA: *(Ka go tenega)* Utlwa fa. O se ke wa ithaya wa re ga ke itse gore lo ne lo bua ka eng kwa kopanonyaneng ele ya lona.

MMALABADI: *(Ka go tenega)* O se ke wa ntshosetsa monna. Ke tlile go go bolaisa diatla, fa nka tlhola ke utlwa o bua ka tshimo ya me.

PHIKA: Owaii! O ntlhomola pelo. Moeteledipelenyana yole wa lona Seako, o tsile go le wetsa ka lengope.

MMALABADI: *(Ka boikgantsho)* Seako o bothale, e bile o rata dilo tsa tlhamalalo.

PHIKA: *(Ka bogale)* Gona o batla go nthaya o re ke lesilo e bile ke senokwane? Ntswele ka kgoro! Tsamaya! Tsamaya kwa ga Seako ntataalona... !

Tema ya 4

(Go maitseboa a maitiso)

- MMASEAKO: Modise, o thabisitswe ke eng mo go kalo?
- MODISE: (*Ka boitumelo*) Ke goditse papa, mama.
- MMASEAKO: Rraago Seako o itse go dirisa diatla tsa gagwe sentle mo tirong.
- MODISE: Le nna mama, ke mo goditse. A ga go a nna jalo mama?
- MMASEAKO: Owaai! Wena. Kana 'atla tsa gago di itse go isa dijo kwa leganong fela.
- MODISE: (*Ka boikgantsbo*) Mama, gape wena ga o nkitse pila. A mama a mphe sethunya sa ntate, ke mo supetse gore nka se fose ntate Phika.
- MMASEAKO: (*O galefile*) O a ikutlwa jaanong Modise?
- MODISE: (*O a tshoga*) Mama.
- MMASEAKO: A o batla go re isa kgolegong?
- MODISE: Nnyaya, mama. (*O bua ka pelo e e botlhoko*) Ga ke re o tseela batho masimo, e bile o setse a batla le ya gaetsho.
- MMASEAKO: Ke se ke ka tlhola ke go utlwa o bolela kgang eo. Tsotlhe di mo magetleng a ga rraago.

Tema ya 5

(Batho ba ntlo ba feditse go ja, go utlwala dijana ka kwa lemoragong jaaka di tlhatswiwa)

- MMASEAKO: Rraabo, tlang malatsi a o ka re o a fetoga?
SEAKO: *(O bua o ka re o lapile)* Ke a imelwa mogatsaka. Balemi botlhe fa ba tshwenngwa ke Phika, le fa e le ka selo se sennyane, ba lelela mo go nna. *(Go konyakonya motho mo lebating)*
- SEAKO: Ke mang?
MMALABADI: *(O bua a le kwa ntle)* Ke nna! Mmalabadi.
SEAKO: Tsena! *(O bula lebati, o a tsena)* O tsamaisiwa ke eng masigo jaana monna?
MMALABADI: *(O nyemile mooko)* Batho ba ile. Phika o tshositse batho.
- SEAKO: *(O gaggametse)* A ke o ntlhalosetse sentle monna. O a re Phika o dirileng batho?
MMALABADI: O file banna ba ba lesome ba masimo a ka kwa morago ga ya gagwe tšhelete, e bile ba fudugile ka ona motsotso o.
- SEAKO: *(O tletse pelaelo)* Gona e ka nna motlholo. Ba tlhatlhamolola matlo a bona jang mo mafifing a?
- MMALABADI: Gape ke na le bopaki ba se ke se buang. Phika o nkopile go dira jalo. Kana le nna tshimo ya me, e ka kwa morago ga ya gagwe
- SEAKO: *(Ka go tenega)* Go riana, le wena o setse o tlhatlhamolotse o tsamaya?
- MMALABADI: E seng nna Mmalabadi. Ke ganne ka be ka mo lelekisa ka dintšwa kwa ga me.
- MMASEAKO: *(O tsena ka dikopi tsa tee, go supa fa a hutsafetse)* Ithuseng ka mogodungwana ke o borra.

SEAKO/

MMALABADI:

Re a leboga.

MMALABADI:

E rile a le kwa kgorong, a mpolelela gore ke makgaka ka gonne ke go ikantse.

SEAKO:

Bo tla sa. Ka gongwe re tla tsoga re utlwa sentlente gore go diregile eng.

MMALABADI:

Ga a fetsa ka go re ke go ikantse fela?
(*O bua o ka re o hutsafetse*) O rile 'tsatsi lengwe bomatla ba me, bo tla mpaya mo bohutsaneng.

SEAKO:

(*Ka go gatelela*) Go tloga gompino monna, o se ke wa tlhola o arabisanya le ope. Le fa a ka go kgopisa jang, o nne o itidimalele.

MMALABADI:

Nka didimala jang go bolelwa ka tshimo ya me? Ruri 'tsatsi lengwe, tshimo ele e tla ntsenya ka lebitla.

Tema ya 6

(Batho ba kwa masimong ba tshwaragane le thobo, gangwe le gape go utlwala letlhaka le segiwa le go bewa fa fatshe)

- SEAKO: Lona bontate, tsamayang lo ye go remela mmidi o dikota go o agela sefala. Bomme, lona o robeng mme lo o kgobokanye mo gare ga tshimo.
- PHIKA: Lo kae rra... ?
- SEAKO: *(Ka go tshoga)* Ao! Ke wena. *(O a okaoka)* Tsala, monkane.
- PHIKA: O tla intshwarela fa ke go tsene ganong o sa ntse o bua le batho ba gago. Fela o ka fetsa puo ya gago le bona, gonne ke na le kgang ya botlhokwa le wena.
- SEAKO: Lo reyeng Rralori fa a fitiha fa, a ye go tsaya seile kwa gae. Rre Phika, o tla intshwarela. Nka se kgone go tlhakanya tshimo ena le tsa lona.
- PHIKA: *(O a gatelela)* A ke o se nnyemise moko. Kana monna ke monna banneng. O se ke wa ithata o le esi.
- SEAKO: *(Ka bogale)* Ke molemi wa mmopo, e bile ke ya go nna ke nna molemi wa mmopo. A me a kalo morena wa me.
- PHIKA: E kete ga o lemoge sengwe tsala ya me.
- SEAKO: *(O simolola go boifa)* Sa go tshwana le eng?
- PHIKA: *(O itumetse)* Ka ga nna le Raditerekere. *(O a tsbegatsbega)*
- SEAKO: Raditerekere o go kgatlhile ka eng?
- PHIKA: Ka go saena tumelano ya gore a ntemele masimo.

- SEAKO: Gape le nna ke tsoga ke dira tumelano nae ya gore a ntemele tshimo.
- PHIKA: Ga ke dumele gore o sa ntse a ka go thusa. (*Ka go gatelela*) Dumela nna fela, fa ke re re tshwaragane re jale korong.
- SEAKO: (*O galefile*) Go reng o tsere Raditerekere a ne a re lemela rotlhe? Go reng o dira gore re jale korong, o ntse o bona re rata mmopo?
- PHIKA: (*Ka boikgantsbo*) Gonne ke patelesegile. (*O a gatelela*) Seako, a ke o ntheetse. Ke ile go go neela madi a tshimo ya gago, e bile ke sa ntse ke ile go go dira motsamaisi wa me. A ga o itumele?
- SEAKO: Ga ke rekise tshimo, e bile go jala korong ga se maikemisetso a me. Ke rata dilo tsa tlhamalalo.
- PHIKA: (*O tenegile*) Ka mafoko a mangwe, o rata go nthaya o re ke leferefere?
- SEAKO: (*O a omana*) Ga ke ise ke bue lefoko leo.
- PHIKA: Ga ke ngwana, ke itse puo. Maloba ke ne ke kgalemela Mmalabadi go bua jalo, gompieno ke wena moeteledipele wa bona.
- SEAKO: (*O bua ka boingotlo*) Phika, re ntse re bua ka ga masimo, jaanong ke tshele ya eng e o e tsenyang?
- PHIKA: Ke go re lo ntse lo tsena dikopano, mme nna, jaaka molemikalonga, ga lo nke lo mpitsa.
- SEAKO: Fa e ka bo e se wena ka go tlhakantsha masimo, dikopano tseo di ka bo di se yo.
- PHIKA: (*O bua ka bogale*) A o ithaya o re ke sematla? A o nagana gore balemi ba ba nthekiseditseng masimo a bona maloba,

ga ba a mpolelela gore ke wena o ntseng
o rotloetsa lekgotlanyana le le ntshetseng
morago le? Gape o moeteledipele!
Ganela... !

SEAKO: Golo fa, o ka re o tsile ka maikemisetso.

PHIKA: (*O bua ka bodipa*) Ga ke na sepe. Fela
itseng. Letsatsi lengwe, lo tla thaloganya
leina la me. Phika ke kotsi e seng
mantlwane. (*Ba a tswa*)

Tema ya 7

(Motsbegare kwa magaeng)

- SEAKO: (O a bitsa) Mmalabadi! (Tidimalo) A ke o bue, tsala ya ka e e rategang. O bolailwe ke mang? (Tidimalo) Ga twe o bolailwe ke bomang?
- MMASEAKO: Ga ke itse. O mo tlisitse fa, a sa kgone le go bua.
- SEAKO: Ke mang yo a mo tlisitseng?
- MMASEAKO: Ke monna yo a rekisang mala le mogodu ka baesekele. A re o mo setse mo gare ga tsela.
- SEAKO: (O nyemile moko) Ruri tsala ya me e gobetse. A o setse o biditse emelense?
- MMASEAKO: Ee, e etla. Se ithokofatse go le kalo rraago Modise. Mmolai kgotsa babolai ba ga Mmalabadi ba tla bo ba bonwe.
- SEAKO: (O supa khutsafalo) Ga se seo fela se se nkutlwisang botlhoko.
- MMASEAKO: E le gore ke eng gape se sešwa?
- SEAKO: Mosadi wa Mmalabadi o rekiseditse Phika tshimo ele.
- MMASEAKO: (Ka kgakgamalo) O se ke wa rialo. Ao e ne e se maikemisetso a Mmalabadi.
- SEAKO: Se se nthobang le marapo go feta, ke boramasimo ba bangwe ba ba robedi.
- MMASEAKO: E le gore bona go direga eng ka bona?
- SEAKO: Le bona ba file Phika ditshimo tsa bona.
- MMASEAKO: (O a belaela) Nna ke a ganela mogatsaka. Golo fa go bonweenwee jo bo diregang. A wena ga o a ba botsa sepe?

- SEAKO: (*O butsafetse*) Ke bua eng le bona mmaago Modise? Kana ga ba sa rata go buisana le nna. Ba tlhatlhamolotse matlo, ba iketse.
- MODISE: (*Modise o supa fa a boifa*) Ntate... ntate...
- MMASEAKO: (*Ka poifo*) Ke eng Modise?
- SEAKO: O tshositswe ke eng ngwanaka?
- MODISE: Ba kgaotse terata ya tshimo ya etsho.
- SEAKO: (*O a gakgamala*) Terata ya tshimo ya me!
- MODISE: E bile o kobile le batho ba ba neng ba kotula.
- SEAKO: O kobile batho ba ba neng ba kotula... Ke mang ene yoo?
- MODISE: Ke... ke...
- MMASEAKO: (*O simolola go tenega*) Bolelela rraago Modise.
- MODISE: Ke ntate Phika.
- SEAKO: (*O tenegile*) Ruri gompieno Phika o tla nkitse sentle. (*O a bulara*)
- MMASEAKO: (*O mo tlhaeletsa ka lentswe*) Mogatsaka o itlhokomele! (*Ba a tswa*)

Tema ya 8

(Go tlhaga terekere, e a ema, mme e ntse e duma)

- RADITEREKERE: O kae morena Phika? (*Ga a arabe*) Tlhang o ka re o tlhoka lethabo?
- PHIKA: (*Ka boleta*) Raditerekere!
- RADITEREKERE: Ke nna kgosi ya me. Go ntse go tsamaega jang ka masimo?
- PHIKA: (*O galefile*) Fa o le mokima jaana, o tsile go tlhalefa leng? Bona ditsebe tsa gago di tshologa mafura.
- RADITEREKERE: (*O hutsafetse*) Molato wame ke eng morena? A diterekere tsa me ga di go kgotsofatse?
- PHIKA: O a utlwa! O a utlwa! Ke tse ke di ganang tse!
- RADITEREKERE: O batla ke bua jang motlotlegi?
- PHIKA: (*O galefile*) Ke lwa le go kgomagantsha masimo gore diterekere tsa gago di bone tiro e e ka go phedisang, fela wena ga o nthuse. Batho ba bangwe ba setse ba batla le go mpolaya mme ke tlhoka mothusi. (*Go tlhaga sejanaga mme se a ema*)
- RADITEREKERE: (*O a gakgamala*) A o tlhorontshiwa ke legatlapanyana le go tweng Seako?
- SEAKO: (*O galefile*) Phika, wena le Raditerekere, ke lekgotlanyana la eng mo tshimong ya me?
- RADITEREKERE: Heela mosimanyana ke wena.
- SEAKO: Raditerekere, o itshema eng?
- RADITEREKERE: O bue le rre Phika sentle. Ke dirisanya nae. Le gona, ga ke batle sepe ka ga gagwe.

- SEAKO: (*Ka mafega*) Phika,... Phika... Hei wena Phika!
- PHIKA: Nnaare leina la me le na le sukiri, fa o nnetse go le bitsa ga lekgolo jaana?
- SEAKO: (*O galefile*) O kgaoletseng terata ya me monna? O kobetseng badiredi ba me?
- PHIKA: (*O tenegile thata*) Gonne gompieno ke lemolola tshimonyana e ya gago. Raditerekere, simolola tiro ya gago monna.
- RADITEREKERE: (*Le ene o tenegile*) Ke ne ke ntse ke ya go e diragatsa gonne ga ke mo tshabe. Ga ke mo tshabe!
- SEAKO: O tla nkitse pila mosimane. (*Ba a tshwarana mme ba simolola go betsana ka mabole*)
- RADITEREKERE: (*O lela selelo se se botlhoko, o wela fa fatshe*). Seako ke tla go rutela ba bantsi. Bona gore o setse o tsepaletse jang.
- PHIKA: Monna Seako, e ka re o katisitswe ke Mohammed Ali. Fela itse, fa ke boa Gouteng mafelong a beke e, ke fitlhele o phuthaphuthile se e leng sa gago, o bolaile naga. A re tsamaye Raditerekere.

Tema ya 9

(Go utlwala modumo wa kwa magaeng)

- MMASEAKO: Nna ke bona se se botoka rraabo, e le go amogela bonnyane jo a re bo nayang, re bo re itsamaela.
- MODISE: E seng jalo mama. Nna ga ke batle go tsamaya.
- MMASEAKO: Modise tsamaya o ye go ikhutsa ngwanaka. O tsogile o thothile dikgetse tse di bokete tsa mmopo.
- SEAKO: Mmaabo.
- MMASEAKO: Ke reeditse mogatsaka.
- SEAKO: A le wena o setse o eletsa fa re ka fuduga?
- MMASEAKO: Go bua boammaaruri, ke go re ga ke batle go fetoga motlholagadi gonne ke a itse gore Phika o ile go dirisa mokgwa mongwe le mongwe o o makgwakgwa go go tlosa mo tseleng ya gagwe.
- SEAKO: Mmaago Modise, ke batla o ntlhaloganye sentle. Lefatshe leno ke a le rata. Go feta foo, gore ke fuduge mono, ke gona fa ke kgaogane le temo.
- MMASEAKO: Kana o tlhokomele gore botshelo ba gago bo mo kotsing.
- SEAKO: (*Ka boganka*) Matshelo a batho botlhe a mo kotsing. Gape itse gore ga ke tshosiwe ke Phika. Ke matlholaadibona. Tseno ke dinyana, ke fetile dikotsi tota.
- MMASEAKO: Le gale, re tla tsoga re bona gore Phika o tswa go ithuta mathaithai afe kwa Gouteng.
- SEAKO: (*O gatelela lentswe*) Fela nna, ke ya go nna ke nna Seako. A ka se mphetole. (*Ba a tswa*)

Tema ya 10

(Motsbegare kwa magaeng)

- MONNA: *(Ka bonako)* Mogatso o kae?
- MMASEAKO: O sa ile kwa lesakeng. Gona o tshositswe ke eng? Nkitsise gore o mmatlelang.
- MONNA: *(Ka letshogo)* Monna yole ga ke mo tshepe. Phika o ka re o re tletse le mmolai.
- MMASEAKO: Ga twe'ina la gagwe ke mang?
- MONNA: Ga twe ke Killer. O na le matlho a masesane, e bile o tletse le mabadibadi mo sefatlhegong.
- MMASEAKO: *(O ntse a sisa pelo)* Ga ke bolo go bolelela rraagwe Modise. Ruri ke mmoleletse. Bona jaanong maemo a setse a etegetse jang? *(Go utlwala lori e feta)*
- MONNA: Ba ba fudugang ba, ba laetswe ke Killer go dira jalo. O rile ga a sa rata go ba bona fa morago ga ura ya bongwe.
- MMASEAKO: Ke a itse gore o a bo a ntse a romeletswa ke Phika. Ruri dilo di sa ntse di ile go senyega. E kete rraagwe Modise a ka bo a setse a boile kwa lesakeng.
- MONNA: Kana le nna Killernyana yo le Phika, ba ne ba tsile kwa ga me.
- MMASEAKO: Wena ba go reile ba re eng?
- MONNA: Ba ntaetse go tla go tsaya madi a tshimo pele ga ura ya bongwe, ke bo ke tswe ka motse.
- MMASEAKO: Wena jaanong o sa ntse o letile eng?
- MONNA: Nna le banna ba ke neng ke na nabo, re rile ga re tsamaye fa Seako a sa tsamaye.
- MMASEAKO: *(O butsafetse)* Ke gore lo emetse gore lo bone gore mogatsake o swa jang, lo bo lo

itsamaela. Ke lona ba lo batlang gore Killer a mmolaye.

MONNA: Nnyaya. Se lele tlhe. Mogatso o bothale, e bile re na le tumelo ya gore o ile go fenyaa.

MMASEAKO: Ke sone se lo se itseng batho ba mono, go thibela kotsi ka maphelo a batho ba bangwe.

MONNA: Nnyaya, intshwarele kgaitadiaka! Ga ke batle go go utlwisana bothoko, fela o tla nnaya seatla go ise go ye kgakala.

MMASEAKO: Le gale re tla bona kwa mmu wa sekara o tla welang teng.

Tema ya 11

(Go utlwala medumo ya kwa magaeng)

- SEAKO: Ke batla gore lo ntheetse ka ditsebe tse pedi, wena mmaabo le Modise.
- MMASEAKO: O ka tswelela re reeditse.
- SEAKO: Ka ura ya bongwe, re ya rotlhe kwa lesakeng.
- MODISE: *(Ka boitumelo)* A re ya go tshwaya dipholo tsele gompieno ntate?
- SEAKO: E seng gompieno ngwanaka. Ngwanaka, fa o sa rate rraago a bolaiwa, o tla diragatsa se a tla se go laelang.
- MODISE: *(Ka boitumelo)* Nna ke ya go dira jaaka ntate a ntaela.
- SEAKO: MmaModise.
- MMASEAKO: Ke go reeditse rraabo.
- SEAKO: Le wena fa o sa rate go fetoga motlholagadi ka nako e e sa tshwanelang, o tla diragatsa ditaelo tsa me.
- MMASEAKO: Ke tlhoka botshelo ba gago go phala mahumo a lefatshe. Nka se go swabise rra.
- SEAKO: Go tloga fa, gonne e ya kwa ureng ya bongwe, re ya kwa lesakeng. MmaModise, wena o itire yo o separeiyang kgomo e ke tla bong ke le fa thoko ga yona. Modise... !
- MODISE: Ntate.
- SEAKO: Wena ngwanaka, fa ke ntse ke bua le Phika le Killer, o notlele kgorwana. Fa ba simolola go ngangisana le nna, o epolole sebepi mme o betsake dikgomo tse di thulang gore di ba tlhakatlhakanye.
- MODISE: *(Ka boitumelo)* Gape dikgomo tsa etsho di a thula. Nna ke a itse.

- SEAKO: Sa bofelo e bile e le sa bothokwa, le se ke la dumela ba lo biletsa kwa ntle ga lesaka. A o ntheeditse Modise?
- MODISE: Ke go reeditse ntate. Nka se dumele ba mpiletsa kwa ntle ga lesaka.
- SEAKO: Mogatsaka, o se ke wa lebala. Ke batla sepori seo se felela ka mo matlhong a bona.
- MMASEAKO: Go siame rra, ke tla dira jaaka o ntaela.
- MODISE: Le nna ga nkitla ke go swabisa rra.
- SEAKO: Dithulaganyo tsotlhe di konoseditswe, ka jalo a re leteng motsotso wa thulano fela.

Tema ya 12

(Go utlwala dikgomo le dipodi, Seako le Modise ba mo lesakeng. Go tlhaga sejanaga mme se a ema)

- KILLER: *(Ka bogale)* O a itse monnanyana yo, o makgakga. Ga nke ke bua le motho gabedi, ba a nkitse kwa Jo'burg.
- PHIKA: Ke gona o tla ntumelang Killer fa ke re mothaka yo, o na le nkane.
- KILLER: *(O tlhaeletsa lentswe ka bogale)* Heelang lona. Tswang lotlhe ka mo lesakeng. Ga ke batle go bua gabedi.
- MODISE: *(Ka go boifa)* Ntate, o a re bitsa.
- SEAKO: *(O a seba)* Diragatsa tse ke di go laetseng morwaaka.
- PHIKA: *(O tlhaeletsa lentswe)* Rre Seako a ke o tswele kwano, re go letile.
- KILLER: *(Ka bogale)* O itira susu! A re tsene, Heela! A ga ke a go raya ka re ka ura ya bongwe, o be o se fa?
- SEAKO: O le mang wena? Le gona o itseng ka masimo?
- KILLER: *(O a goa)* Ijojojoo! O nthogile. Nka se mo lese. Ke ya go mo tlhaba.
- PHIKA: Kgale ke go bolelela Seako. Gompieno o kopane le dithaka tsa gago. *(Go thwanya seme – dikgomo di a tlhakatlhakanya)*
- KILLER: *(O a goa)* Ijonnawee.. Mosadiagwe o ntshetse gasa mo matlhong.
- PHIKA: *(O a goa)* Mogolole Seako, a ke o tshware dipholo tsa gago, re buisane pila.
- SEAKO: ... Buisane pila, he! Tshwara thobane mo gare ga tlhogo.

- KILLER: (O bua ka koafalo) Di tloseng. Di nthobakanya dikgopo, tlheng ...
- SEAKO: (O a tshega) Go fedile ka bona. Wena mmaabo le Modise, tsamayang lo mpiletse borre ba motse, re tle re tlose ditopo tse...

Tema ya 13

(Go utlwala molodi wa dinonyane le dikgogo)

- MONNA: (O a tsbega) Nna ke ne ke ntse ke itse gore o ile go ba fenywa. Gape Seako ke matlholaadibona.
- SEAKO: Bagaetsho, rre Raditerekere o batla go bua le lona.
- RADITEREKERE: (O a lela) Borra, Phika o ne a ntsieditse. Ga ke mo rate. Ke satane wa nnete. Tsweetswee, intshwareleng!
- MONNA: Borra, selelo sa Raditerekere re a se utlwa. Fela le ena, o dirile gore batho ba bantsi ba rekisetse Phika masimo, ka a ne a sa tlhole a na le maikaelelo a go ba lemela.
- MONNA: Go tloga gompiono, a itse gore ga re sa tlhoka diterekere tsa gagwe.
- RADITEREKERE: (O hutsafetse) Seako a o ke o nthapelele mo banneng ba.
- SEAKO: O ba ikutlwetse. (Ba a phatlalala)

Tema ya 14

(Go nako ya maitiso. Ba ga Seako ba tsere dikgang ka se se diragetseng)

MODISE: Ntate o tla nthekela eng? Gape ke ne ke betsaka dikgomo, e nngwe ya bo ya nthaga.

SEAKO: *(O a tshega)* Wena o batla eng?

MODISE: Ke batla baesekele ya go ya masimong.
(Ba a tshega)

MMASEAKO: Ke a tshepa gore ga o ise o lebale gore o ntsholofeditse eng.

SEAKO: *(Ka boitumelo)* Ka tla ka ipofa ka ditsholofetso. O batla eng MmaModise?

MMASEAKO: Nna ke batla dilo di boele mannong.

SEAKO: Jaanong nna le ya go nthekelang?

MODISE: *(Ka go ikgantsha)* Re tla nne re go nametsa...

Bokhutlo

DIPOTSO GO TSWA DITERAMENG TSA RADIO

Dipotso tsa ditlhamo

Potso 1

(A moithuti a ka buisa, a bo a tthaloganya tatelano ya ditiragalo ka botlalo. A o kgona go itse gore karabo ya gagwe e simolola ditiragalo fa kae, e di feletsa kae?)

1.1 BA TLA NKITSE

Tlhalosa ka dintlha di le someamabedi (20) se se diragetseng morago ga loso lwa ga Ramarumo.

$$1 \times 20 = 20$$

1.2 BO TLA SA JANG?

(A moithuti o kgona go lemoga go siama / go sa siamang ga ditshwetso tsa badiragatsi bangwe?).

Ntsha maikutlo a gago ka dintlha di le sometlhano (15) ka ga tshwetso ya ga Kgomoetso mabapi le mathata a gagwe. A o itirela molemo? A mabaka a gagwe a a utlwala? Wena o ne o ka dira eng fa o le Kgomoetso?

$$1 \times 15 = 15$$

[35]

Potso 2

2.1 KHUTSEPE

Anela kgang ya ga Ntlhake fa ba ne ba tsoma ditau. Kanelo e nne mela e le someamabedi (20). $1 \times 20 = 20$

2.2 MOSIMANE WA SANKATANE

Kwala tlhamo ya mela e le sometlhano (15), o boelele se se diragaletseng morafe wa Bafokeng go fitlhela go sala Morwesi fela.

$$1 \times 15 = 15$$

[35]

Potso 3**3.1 Poloto ya terama e tsamaya ka dikgato.**

Kwala dikgato di le tlhano tsa poloto ya terama
mmogo le se se diragetseng mo kgaolong e nngwe le
e nngwe. 1 x 15 = 15

3.2 BO TLA SA JANG?**MOSESE, MOSESE, MANGOLE LE MENWANA.**

Diterama tse pedi tse di batlile di tshwana. Bolela
morero wa tsona, o bo o kwale dintlha di le supa tse
diterama tse di tsamaelanang ka tsona. = 20
(35)

Dipotso tse dikhutshwane**Potso 1****MOSESE, MOSESE, MANGOLE LE MENWANA**

Buisa temana e e latelang ka kelotlhoko go ikgakolola
ditiragalo mme o arabe dipotso tse di latelang:

Monna, fologa o tsamae. Ke se tshole ke go bona. (*O
thubaganya lebati la koloi, o a e dumisa, o a tsamaya. O
bua a le esi*). Nnuku, Nnuku! Nnuku e ne e le sssoomamang!
Rona re itse boMmemme. Ga ke bolo go fepa motho ka
bojalwa ke mo reka gore a fitlhe diphiri tsa me. O ile
Nnuku. Ke nna le Mmemme fela. (*O emisa koloi*) Ooyi,
naare o setse a timile lebone le ena Mmemme bathong?
O robetse ngwanyana wa me yo ke sa bolong go mo
lomelediwa ke Nnuku. O emetse gore Salaboy a feta a re
ko-ko-ko! gararo mo lebating, a be a bula. (*O kokota gararo
mo lebating a be a leta sebakanyana. A be a ipoeletsa gape.
O buela kwa tlase ka go fela pelo*) Khamaan! Bula ka pele
ke ise ke bonwe ke matlho a a fa a a ratang dilo a! Naare

Mmemme o robetse jo bofe? A ka ya le boroko mo ntlong ya go ikutswa? (*O leka lehati. Le a gana*) Kana ke tla nnela go atlhama fa, kgotsa go riana motho o ile, o tlhagafaditswe ke bomaratahelele ba ba etsang Feke jaana! O ile Mmemme. Ke sale ke bona go timilwe lebone. Sis!

- 1.1 Ke mang yo o folosiwang? (2)
- 1.2 O folosiwa mo go eng? (2)
- 1.3 Ke goreng Mmui a re Nnuku ... e ne e le sssoommang? (3)
- 1.4 Mmui o amana jang le Nnuku, gape le Mmemme? (3)
- 1.5 Lefoko "Khamaan" le tswa mo puong efe? (2)
- 1.6 Kwala "khamaan" ka nepagalo ka puo ya gaeno (2)
- 1.7 Ntlo ya go ikutswa ke ya ga mang? (2)
- 1.8 Kwala mola o o thaletsweng o, ka mafoko a gago (5)
- 1.9 Mmui a re o bone jang gore Mmemme o ile? (2)
- 1.10 Fa o bona mmui o ntse a lomelediwa ke Nnuku jang? (4)
- 1.11 Kwala lefoko "sssoomamang" ka botlalo. (2)
- 1.12 Lefoko le le mo go 1.5 le senola maikutlo afe a mmui? (2)
- 1.13 Ke mang yo o ntseng a fepiwa ka bojalwa? (2)
- 1.14 Go reng a ne a fepiwa jalo ka bojalwa? (2)

(35)

Potso 2

MOIPOLAI YO O SA LELELWENG

Buisa mmuisano o o latelang, morago o arabe dipotso ka nepagalo.

MMALABADI:

O tsamaya o bolelela batho gore nna ke go file tshimo ya me gore o jale koronnyana ya gago?

- PHIKA (Ka go tenega): Utlwa fa. O se ke wa ithaya wa re ga ke itse gore lo ne lo bua ka eng kwa kopanonyaneng ele ya lona.
- MMALABADI (Ka go tenega): O se ke wa ntshosetsa monna. Ke tlile go go bolaisa diatla, fa nka tlhola ke utlwa o bua ka tshimo ya me.
- PHIKA: Owaii! O ntlhomola pelo. Moeteledipelenyana yole wa lona Seako, o tsile go le wetsa ka lengope.
- MMALABADI (Ka boikgantsho): Seako o botlhale, e bile o rata dilo tsa tlhamalalo.
- PHIKA (Ka bogale): Gona o batla go nthaya o re ke lesilo e bile ke senokwane? Ntswele ka kgoro! Tsamaya! Tsamaya kwa ga Seako ntataalona...!

- 2.1 Mmuisano mo temeng e, o senola kgotlhang e le eng/go lwelwa eng? (2)
- 2.2 Senola semelo sa ga Phika o lebile mokgwa o a buang ka ona: kopanonyana, moeteledipelenyana (3)
- 2.3 Kwala dipolelo tse di latelang ka mafoko a gago:
 - "Ke tlile go go bolaisa diatla" (4)
 - "O tsile go le wetsa ka lengope" (4)
 - "Ntswele ka kgoro!" (4)
- 2.4 Phika o kaya eng fa a re, "Seako, ntataalona?" (4)
- 2.5 Bolela dintlha di le pedi (2) tsa semelo sa ga Seako jaaka a buiwa ke Mmalabadi. (4)
- 2.6 Leina Mmalabadi le ka naya modiragatsi semelo se se jang, fa le ile boreelelong? (4)

- 2.7 Mmalabadi o tla bolaisa Phika diatla fa a dirang? (3)
 2.8 Ke mafoko afe a a dirang gore Phika a akanye
 gore go tewa gore ene ke lesilo le senokwane? (3)
 [35]

Potso 3

BA TLA NKITSE

“Go botoka batho ba seka ba re bona re le babedi
 kgabetsakgabetsa, ba ka tloga ba belaela.”

- 3.1. Mmui wa mafoko a ke mang? (2)
 3.2. Goreng ba sa batle go bonwa kgabetsakgabetsa
 ba le babedi? (2)
 3.3. Boipelo le mogatse ba ne ba nna kwa kae? (2)
 3.4. Fa Boipelo a re batho ba tla mo itse o raya jang? (2)
 3.5. Ke leano lefe le bobedi jo, bo neng bo le loga? (2)
 3.6. Tlhalosa semelo sa baanelwa ba ba latelang:
 3.6.1 Boipelo (2)
 3.6.2 Motswedi (2)
 3.6.3 Mathule (2)
 3.6.4 Moratwe (2)
 3.7. Tlhalosa ka bokhutshwane gore Ramarumo o ne a
 abile boswa jang, k.g.r. ke mang yo o tla bonang
 eng. (5)
 3.8. Go ya ka wena goreng Ramarumo a ne a fetola
 diteng tsa tshupaboswa jaaka a dirile? (2)
 3.9. Kabo ya dithoto e ne e sa phatsime jaaka fa
 e lebelelwa mo dipampiring. Go ne go le
 sekgwagenyana se se neng se tla kgoreletsa
 Boipelo go itumelela boswa jaaka a ne a akantse.
 Sekgwagenyana se ke eng? (2)
 3.10. Maitlthomo a ga Ranko le Mokgadi a go jela
 morwadiabone nala ke afe? (2)

- 3.11 A, o akanya gore Boipelo le Motswedi ke bone
fela ba neng ba itse ka togamaano ya loso lwa ga
Ramarumo? (2)
- 3.12 Boipelo o ne a ithuta eng ka katlholo e a e
boneng? (2)
- 3.13 Kwa bokhutlong batho ba kwa Themba ba tla itse
Boipelo jang? (2)
- (35)

Potso 4

BO TLA SA JANG: C. MODISE

- 1.1 Kgomotso o ne a bewa ke eng kwa gagaabo? (2)
- 1.2 Tsibogo ya ga rraagwe Kgomotso e nnile efe fa
morwadie a boetse gae? (3)
- 1.3 O akanya gore goreng RraKgomotso a tsibogetse
tiragalo e jalo? (3)
- 1.4 Goreng Kgomotso a ne a sa ye go ikhutsisa
tlhogo kwa ditsaleng tsa gagwe kgotsa kwa ga
mmatsalaagwe? (3)
- 1.5 Goreng Phofu a akanya gore tlhalo e tla nna
botlhofo? (3)
- 1.6 Selebaleng ke motho yo o ntseng jang? Naya dintlha
tse tharo. (6)
- 1.7 Loso lwa ga Phofu lo bakilwe ke eng? (3)
- 1.8 O ne a ithaganetse go ya kae fa a tla tlhokafala? (3)
- 1.9 A o bona tharabololo ya kgotlhang ya terama e e
siame? Tlhalosa. (6)
- 1.10 A, rraagwe Kgomotso o dirile sentle kgotsa o atlafile
ka go kgotlhisana Kgomotso setlhako? (3)
- (35)

5. MEMORANTAMO

Dipotso tsa tlhamo

Potso 1

1.1 Se se diragetseng morago ga loso lwa ga Ramarumo.

(Dintlha dingwe le dingwe di le somethano go tswa mo go tse di latelang tse)

- Mmueleli wa ga Ramarumo o biditse Boipelo go mo tlhalosetsa ka boswa.
- Mathule o bega gore Ramarumo o fetotse tshupaboswa.
- Ya re Boipelo o tla bona madi otlhe fa fela a ka se nyalwe.
- Boipelo o bolelela Motswedi dikgang tse di mafaratlhatlha.
- Boipelo o ikotlhaela se a se dirileng.
- O tshikhinya gore ba nne mmogo fela, ba je madi.
- Motswedi a re ba fudugele Mafikeng.
- Batsadi ba ga Boipelo ba bolola go ya go mo gakolola.
- Motswedi o iphitlha mo kamoreng fa ba goroga.
- Boipelo ga a dirisane mmogo le batsadi ba gagwe a re, o sa le mošwa.
- Batsadi ba boela gae ka maswabi.
- Boipelo o nwa bojalwa le ditsala.
- Fa Moratwe a re o a ba gakolola, ba gana kgakololo ba re, o lefufa.
- Mathule le Tau ba na le pelaelo ya gore loso lwa ga Ramarumo lo rulagantswe.
- Boipelo o bonwa gangwe le gape a tsamaya le Motswedi.
- Boipelo o dira meletlo e mo go yona go tlang bahumi.
- Mmaagwe Boipelo, Mokgadi o jewa ke pelo ya ditiro tsa ga Boipelo. O setse a bopame.
- Rraagwe ene o tlhpile diatla.

- Moratwe o utlwile Boipelo le Motswedi ba bolela ka fa ba bolaileng Ramarumo ka teng.
- O bolelela Tau, radiinšorensense.
- Boipelo o a tshwarwa.
- Mmaagwe o bolawa ke pelo.
- Boipelo o a lela o kopa maitshwarelo.
- Motswedi o atlhotswe dingwaga di le lesome, Boipelo di le tharo.

$$1 \times 20 = [20]$$

1.2 BO TLA SA JANG?

(Dintlha di le some go tswa go tse di latelang:

- Mathata a gagwe e ne e le gore monna ,Phofu o tsentsa mosetsana mo ntlong.
- Ga a kgona go itshoka mme o boetse gae a sa kobiwa.
- O boifa gore ba tla mmolaela mo ntlong.
- Mabaka a gagwe ga a utlwale,a botlhofo go ka mo ntsha mo ntlong ya gagwe.
- Ga a itirele molemo fa a tswa mo ntlong ya gagwe.
- Fa a tswa mo ntlong jaanong o e neela Phofu le mosetsana.
- O tshwanetse gore a kgaratlhe a lwele se e leng sa gagwe.
- Fa e le nna nka ntsha mosetsana yo mo ntlong ya me.
- Ke ka tshwarisa monna gore molao o mo latlhise tshotlako e a e dirang.
- Nka ya go begela batsadi ba mosetsana gore o nthubela motse.
- Ke ka se mo letle gore a bee lonao mo teng ga ntlo ya me.
- Nka se ke ka tswa mo ntlong ka mo sutela.
- Nka se ke ka ntshiwa ke ditshotlo le ditshego tsa gagwe mo ntlong ya me.
- Bogolo monna yo a ka mpa a tswa mo ntlong ya gagwe

$$1 \times 15 = (15)$$

Potso 2.

2.1. KHUTSEPE

Monnamogolo Ntlhake o tsoma ditau.

- O bua ka boipelo a re o ne a sa ntse a le Khutsepe.
- Fa ba simolola go rua sekgwa seo se ne se tletse ditau.
- Tau ya bofelo e bolailwe ke ene.
- Rraagwe basimane o ne a sa ntse a le mmotlana jaaka bona.
- O ne a tshoga fa a bona tau.
- Ntlhake o bolaile tau ka diatla tsa gagwe e seng tlhobolo.
- E ne e re fa e rora lefatshe le rorome.
- E ne e le tona, e le mariri.
- Ya re fa e re haaaauu, a e tlhoma matlho.
- Ya tlola e mo totile, e athame, legano le le lehibidu.
- Rraagwe basimanyana le ene o ne a tshogile.
- E rile e le mo moeng e athame, a tsenya letsogo mo leganong la yona.
- Letsogo la ya go tswelala ka kwa morago.
- A e tshwara ka mogatla a o goga, a e tlhanola.
- Ya nna bokhutlo ba yona.

1 x 20 (20)

2.2 Setšhaba sa Bafokeng se ne se kotutse mabele a le mantsi.

- Sa se ke sa leboga badimo mme bona ba galefa.
- Ga ba a ka ba tsaya mafoko a mmegi tsia mme ba ne ba simolola go otlhaiwa.
- Badimo ba ne ba romela kgodumodumo gore e tle go ba metsa.
- Kgosi e ne e se na leano la go ka ipoloka mmogo le morafe.
- Batho botlhe mo motseng ba ne ba mediwa mmogo le diruiwa tsa bona.

- Kgosi e ne ya ikuela go basadi gore ba thuse ka le bona ba e tshwarang ka fa bogaleng.
- Ga go a ka ga thusa sepe .
- Mosadi a le mongwe fela, e leng Morwesi o ne a iphitlha mo khuting.
- Morwesi o ne a phologa mme ga sala ena fela.

1 x 15 =(15)

[35]

Potso 3

3.1 Dikgato tsa poloto ya terama

- Thaego: Mogapatiro o bega bothata ba gagwe.
- Thaologo: Ditiragalo di similola go direga.
- Tharaano: Kgotlhang e a gagamala/go raraanela pele/ go a thatafala.
- Setlhoa: Go a sisibala mme badiragatsi ba dira ka go fekeetswa ke maikutlo.
- Tharabololo: Ditiragalo tsotlhe di lebisa kwa tharabololong ya kgotlhang.
- Bokhutlo: Ditiragalo tsa terama di a khutla gonne kgotlhang e fedile.

1 x 15 =(15)

3.2 BO TLA SA JANG?/MOSESE, MOSESE, MANGOLE LE MENWANA.

Diterama tse pedi tse di batlile di tshwana jaana:

- Morero wa tsona ke wa lerato
- Phofu o na le nyatsi
- Bosalala le ene o na le nyatsi.
- Kgomotso ,mogatsa Phofu o tswa mo ntlong
- Nnuku, mogatsa Bosalala le ene o tswa mo ntlong.
- Phofu o a ikgatlha o dira fela mo pepeneneng.

- Tsa ga Bosalala tsone di itsiwe ke Feke
- Kgomotso o boela gae mme Phofu o a swa.
- Nnuku o boela gae a feta a bolaya Mmemme.
- Kgomotso ke mogapatiro
- Nnuku ke mogapatiro
- Go na le mapodisi mo kgannyeng ya ga Phofu le Kgomotso
- Go na le lepodisi mo kgannyeng ya ga Nnuku le Mmemme
- Phofu le Kgomotso ke banyalani
- Bosalala le Nnuku ke banyalani

(20)

[35]

Dikarabo tse dikhutshwane

Potso 1

MOSESE, MOSESE, MANGOLE LE MENWANA

- 1.1 Feke
- 1.2 Mo koloing
- 1.3 Ke gore mmui ga a bone Nnuku ka sepe o a mo nyatsa
- 1.4 Ke monna wa ga Nnuku, ke nyatsi ya ga Mmemme.
- 1.5 Seesimane
- 1.6 Come on.
- 1.7 Ya ga Bosalala le Nnuku.
- 1.8 O bewa ka letshogo ke batho ba ba ratang dilo.
- 1.9 O bone fa lobone lo timile.
- 1.10. Nnuku o ntse a mo kgoreletsa go kopana ka tokologo le Mmemme.
- 1.11. Selomang.
- 1.12. Maikutlo a tenego.
- 1.13. Feke.
- 1.14. O ne a bipiwa molomo gore a se rothise mmutla madi.

[35]

Potso 2**MOIPOLAI YO O SA LELELWENG**

- 2.1 Go lwelwa masimo
- 2.2 O lenyatso. O bua dilo tsa batho ka go di nyenyefatsa.
- 2.3 Ke tllile go go itaya
O tllile go lo ntsha mo tseleng/go lo tsenya mo mathateng.
Tswaya mo lelapeng la me
- 2.4 O kaya gore Seako o a ba laola, ba tsaya fela mo go ene.
- 2.5 O bothhale.
O rata dilo tsa tlhamalalo.
- 2.6 A ka nna motho yo o sa fetseng go bua.
- 2.7 Fa a ka tlhola a mo utlwa a bua ka tshimo ya gagwe.
- 2.8 Fa go twe Seako o "bothhale", "o rata dilo tsa tlhamalalo"

[35]

Potso 3**BA TLA NKITSE**

- 3.1 Motswedi
- 3.2 Ba ka belaela gore go rerwa sengwe se se bosula.
- 3.3 Themba
- 3.4 Ka bohumi/madi a a tla bong a tshela ka ona le go pepentsha botshelo jwa motho a humile le dinala.
- 3.5 Go bolaya Ramarumo
- 3.6.1 BOIPELO: Mosadi yo o se nang lerato mo monneng wa gagwe. Ke sematla ka a tsiediwa bonolo ke lerato la nakwana. O rata madi bobe e bile ga a ikanyege ka a sa tlotle maikano a nyalo.

- 3.6.2. MOTSWEDI: Ke leferefere le le ratang go kotula fa le sa
jalang gone. O bosula, o setlhogo e bile o megagaru
ka a fedisa botshelo jwa motho a sa mo rekegele.
- 3.6.3 MATHULE: Ke moemedi wa nnete .O a ikanyega e bile
o kelotlhoko.
- 3.6.4 MORATWE: Ke tsala ya nnete e e sa didimaleleng
tsweletso ya bosenyi
- 3.7 Boipelo o tla bona tse di latelang:
Madi a kwa bakeng.
Ntlo
Madi a inšorensa le a lekgetho la dikoloi
Sekolo sa difofu se tla bona:
Llori
- 3.8 O ne a na le pelaelo ya gore mogatse o tla mo isa
ga maotwana hunyela. A ka tswe a ne a itse fa go le
ntšwa nngwe e e mo nwelang mae.
- 3.9 Loso lwa gagwe lo ne lo tshwanetse go batlisisiwa
fa e se wa maitirelo e bile boipelo o ne a tla bona
tsotlhe tse fa a ne a ka se tsene mo nyalong e
nngwe.
- 3.10 Go mo kgalema.
- 3.11 Moswinini o na le kitso yotlhe ya togamaano e.
- 3.12 - Gore Motswedi o ne a sa mo rate, o ne a mo dirisa.
-Gore Moratwe ke ene tsala ya nnete.
-Gore thuto e nnye e a bolaya.
- 3.13 O tla itsiwe jaaka mmolai yo o setlhogo. (35)

Potso 4

BO TLA SA JANG?

1. O tshabetse go tlhola a kgobiwa ka mafoko le go
sotliwa mo moweng.
2. O ne a re Kgomotso a boele kwa ga gagwe.

3. Bagologolo ba ne ba dumela gore lebitla la mosadi le kwa bogadi./Ke matlhabisaditlhong gore motho a boe kwa bogadi.
4. Ditsala di ne di tla mo ja ditshego. Mmatsalagwe o ne a tla mo kgoba ka mafoko.
5. Ka a ne a akanya gore Kgomotso o tla ngalela ruri a se boe. Kgomotso o ne a tla latlhegelwa ke kgetse bonolo ka a ne a sa kobiwa ke mogatse e bile a sa bediwa/itewa.
6.
 - O makgaka ka a ipuela jaaka a rata mo mosading wa motho.
 - O rata dithoto tsa batho ba bangwe, tse a sa di direlang.
 - O sebete tota. O tsena mo ntlong e na le mosadi, e bile o a laola, o tsaya dinotlele tsa ntlo.
 - O lenyatso le le feteletseng ka go tseela motho monna.
7. Kotsi ya sejanaga.
8. Go ya dijong le Selebaleng kwa hoteleng.
9. Ee
 - Phofu o bolailwe ke se a se jeleng-lerato la maiphithlwaphithlwane.
 - Selebaleng o ne a re o tseela motho monna, o felets a latlhegetswe le ene e bile a le mo mathateng a go ima ngwana yo o se nang rraagwe.
10. O dirile sentle. Motho ga a tshwanela go tshabela mathata. O tshwanetse go kampana le one go bona tharabololo. (35)

6. LENANEFOKO/MAREO/TLELOSARI

Badiragatsi/batshameki: mo ditiragalong tsa terama.

Berebere: Senotledi se se notlelang lebatlaba ka mokgwana wa go kgoromediswa.

Bosegataborukgwanyana: Tshimanyana ya malobanyana e e se nang maitemogelo a magolo ka botshelo.

Bosekaseko: Go sekaseka/Go senka sengwe.

Diteramakhutshwe: Diterama tsa kgao e le nngwe.

Garumela: Go gakalela motho o mo felela pelo.

Go khuma matlalo: Go tlosa matlalo mo mmeleng.

Kagosešwa: Tlhabololo le tokafatso ya se se seng se le kwa morago kgotsa se le seemotlase

Kgorikgoring: kgodukgotshwaneng

Kgotlhang/bothata/selwelwa/ngangisano: Ntwa ya badiragatsi mo terameng.

Konyakonya: Go kokota mo lebating.

Lemorago: Maitshetlego/tikologo le nako ya ditiragalo.

Lokwalotshelo/bayokerafi: Hisetori ya botshelo jwa motho go tswa tsalong go ya losong, le fa a sa ntse a tshela.

Mogapatiro/molwantshiwa: Modiragatsimogolo yo o ngongoregang

Mogošane: Monkgwa wa mowa o o seng monate wa molomo.

Mokganatiro/molwantshi: Modiragatsimogolo yo o bakang ntwa/yo o tshwenyang.

Molaetsa: Thuto ya mokwadi ka setlhangwa sa gagwe.

Morero/thitokgang: Modi wa kgang. Se kgang e ikaegile ka sona.

Nonwa: Fa motho go na le sengwe se se mo fetsang.

Ntlhodiela: go bakela mongwe leratla/modumo.

Poloto: Tatelano ya ditiragalo di na le mabaka a a di tsholang.

Setlhakanatlhogo: Motho yo a dirang ditiro tse di sa solofelwang ke batho ba bangwe.

Setlhoa: Kgato ya poloto ya terama e mo go yona badiragatsi ba laolang ke maikutlo/Tshisibalo.

Terama: Tiragatso/setlhangwa se se tshametsweng go diragadiwa.

Thaologo: Kgato ya poloto ya terama e mo go yona ditiragalo di tlosang lona.

Tharaano: Kgato ya poloto ya terama e mo go yona kgotlhang e goelang pele. Go thatafala ga kgotlhang.

Tharabololo: Kgato ya poloto ya terama e mo go yona ditiragalo e leng tse di rarabololang kgotlhang.

Tomagano: Thulaganyetso ya sengwe, mabapi le gore se tla dirwa jang.

7. METSWEDI

- Boulton, M. 1960. *The anatomy of drama*. The Hague: Mouton.
- Crow, B. 1983. *Studying drama*. Harlow: Longman
- Mogapi, K. 1988. *Tshekatsheko ya dikwalo: motshameko*. Gaborone: Longman.
- Reaske, C.R. 1966. *How to analyse drama*. New York: Monarch.
- Shole, S.J. & Molebaloa M.K. 1993. *Molekane (Study Guide) Century*. Turn Publishers: Garankua.
- Snyman, J.W. et al, 1990. *Segarona*. Varia books: Cape Town.